

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2013–2016

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jana Soběslavská

**Komunální volby v hlavním městě Praze se zaměřením na
problematiku volebních obvodů**

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Lukáš Novotný, M.A., Dr.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2013-2016

BACHELOR THESIS

Jana Soběslavská

**Municipal elections in our capital city of Prague focusing on the
issue of constituency**

Prague 2016

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Mgr. Lukáš Novotný, M.A., Dr.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 14. února 2016

Jana Soběslavská

Poděkování

Velmi ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce Mgr. Lukáši Novotnému, M.A., Dr. za jeho poskytnuté rady, vstřícný přístup při konzultacích a za odborné vedení v průběhu zpracování této práce. Děkuji také svému partnerovi, který mi po celou dobu studia byl oporou, za jeho velkou podporu a pochopení.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá komunální politikou v hlavním městě Praze, konkrétně se práce zaměřuje na časté změny volebních obvodů v rámci komunálních voleb v Praze. Problematika volebních obvodů je mimořádně aktuální téma dnešní politologie. V úvodní části jsou vyloženy relevantní pojmy z oblasti politologické teorie, s nimiž se v práci operuje, zejména se jedná o pojem gerrymandering. Následně je vyložen volební systém komunálních voleb v České republice a jsou prezentovány výsledky jednotlivých komunálních voleb v Praze od roku 1990 do roku 2014. Hlavní část práce pak ukazuje, zda změna velikosti a počtu volebních obvodů v jednotlivých volbách sledovaného období byla účelová, jaké výsledky přinesla a prezentuje názory politického zastoupení napříč politickým spektrem k danému tématu.

Klíčová slova

Analýza, gerrymandering, komunální volby v Praze, perspektiva vývoje, přímá volba starostů, reforma, rozhovory, účelovost, volební obvod, volební systém.

Annotation

The bachelor thesis deals with communal politics in our capital city of Prague, this thesis is specifically focused on its frequent changes of electoral districts in the context of local elections in Prague. The constituency issue is extremely topical theme of today's political science. The introductory part will explain relevant concepts from the field of political theory, with whom it is operated, in particular it will be the concept of gerrymandering. The electoral system of municipal elections in the Czech Republic is presented afterwards and followed by the results of individual municipal elections in Prague from 1990 - 2014. The main part then shows whether changing the size and number of constituencies in individual elections of reporting period had a purpose, what are the results and presents the opinions of political representation across the political spectrum to the topic.

Keywords

Analysis, constituency, direct elections of mayors, docility, electoral system, gerrymandering, interviews (talks), municipal elections in Prague, prospects of development, politics, reform.

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	12
1. 1 Volby	12
1. 2 Komunální volby	14
1. 3 Volební obvod	16
1. 4 Gerrymandering.....	21
2 VOLEBNÍ SYSTÉM V KOMUNÁLNÍCH VOLBÁCH.....	24
2. 1 Popis a specifika poměrného volebního systému	24
2. 2 Návrhy reforem volebního systému.....	28
2. 3 Typy volebních systémů u přímé volby starostů	31
3 KOMUNÁLNÍ VOLBY V PRAZE 1990 – 2014 A PROBLEMATIKA	
VOLEBNÍCH OBVODŮ	34
3. 1 Rok 1989 a jeho vliv na podobu komunálních voleb	34
3. 2 Komunální volby v hlavním městě Praze v roce 1990	37
3. 3 Komunální volby v hlavním městě Praze v roce 1994	40
3. 4 Komunální volby v roce 1998 a rozdělení hlavního města Prahy na deset volebních obvodů	42
3. 5 Komunální volby v roce 2002 a rozdělení hlavního města Prahy na pět volebních obvodů	46
3. 6 Komunální volby v hlavním městě Praze v roce 2006	49
3. 7 Komunální volby v roce 2010 a rozdělení hlavního města Prahy na sedm volebních obvodů	51
3. 8 Komunální volby v hlavním městě Praze v roce 2014	58
PRAKTICKÁ ČÁST	62
4 POPIS VÝZKUMU	62

4. 1 Vymezení výzkumného cíle	62
4. 2 Otázky a hypotézy	63
4. 3 Výzkumný vzorek.....	65
4. 4 Výzkumná metodika.....	67
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	68
5. 1 Poznatky z rozhovorů	68
5. 2 Diskuse a závěry výsledků.....	70
5. 3 Perspektivy v otázce gerrymanderingu.....	79
ZÁVĚR	84
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	87
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	93
PŘÍLOHA A - ROZHOVORY.....	95

ÚVOD

Práce se zabývá komunální politikou v hlavním městě Praze a svým zaměřením se věnuje častým změnám volebních obvodů. Tato problematika se v dnešní době stále více dostává do popředí politologie. Český volební systém umožňuje využití nástrojů, jak volby a jejich výsledky ovlivnit. Zcela nepochybně se volební systém řadí mezi velmi důležité proměnné nástroje dnešní demokracie. Vytyčování volebních obvodů nepochybně patří mezi nástroje nejefektivnější.

Na lokální úrovni politického světa se doposud neobjevují studie, které by zkoumaly jev zvaný gerrymandering, třebaže si zaslouží pozornost, protože představuje velmi účinný a jen málo regulovaný nástroj volebního inženýrství. Gerrymandering je specifickým problémem nejen hlavního města Prahy a České republiky, ale jeho vliv na politický vývoj je možné shledávat v celé Střední Evropě. Je meritem věci, kdy nedemokratický svět mění pravidla politiky. Nejen, že má gerrymandering politický rozměr, ale jeho vliv zasahuje i do personálního a společenského rozměru, který vede k nepřehlédnutelnosti.

Základní otázkou, kterou se práce zabývá, je zda gerrymandering v komunální politice v hlavním městě Praze byl použit skutečně k tomu, k čemu byl založen a zda je možné v kontextu s ním nalézt odpovědi nejen na prospěch politický, ale i na otázku jeho vlivu na personální složení lokálního politického prostředí v hlavním městě Praze.

Cílem této práce je provést rozbor jednotlivých komunálních voleb od roku 1990 do roku 2014 se zaměřením na změny počtu volebních obvodů, zpracování analýzy komunálních voleb ve sledovaném období, rozbor nejsledovanějšího fenoménu, kterým lze nazvat v roce 2010 účelové rozdělení hlavního města Prahy na volební obvody a rozpracování problému gerrymanderingu v souvislosti s naplněním jeho základní myšlenky, pro kterou byl koncipován. Zásadní hypotézou pro tuto práci lze označit myšlenku, jestli použití gerrymanderingu ovlivňuje úspěch politických stran v komunálních volbách v hlavním městě Praze.

V teoretické části práce jsou vyloženy relevantní pojmy z oblasti politologické teorie, s nimiž se v práci operuje, zejména se jedná o komunální volby, volební obvod a již zmiňovaný gerrymandering. Je zde specifikován volební systém komunálních voleb v hlavním městě Praze a návrhy jeho reformy. Rozpracováno je diskutované téma, které lze označit jako významné nejen mezi politiky, ale i u politického širšího spektra, kterým je přímá volba starostů. Práce dále analyzuje komunální volby v hlavním městě Praze v letech od 1990 do 2014 s cílem zjistit, zda změna počtu, velikosti nebo hranic volebních obvodů může výrazně pozměnit distribuci mandátů mezi politické strany. Teoretická část se zaměřuje i na kontraverzní komunální volby hlavního města Prahy v roce 2010, kdy se změna volebních obvodů stala terčem kritiky tehdejších opozičních politických stran a veřejnosti, ale i soudního sporu v podobě ústavní stížnosti.

Praktická část je zaměřena na změny volebních obvodů a jejich počet v rámci komunální politiky hlavního města Prahy. Prezentuje otázky a hypotézy, týkající se častých změn volebních obvodů a přináší odpovědi, zda se jednalo o účelovost při rozhodování o těchto změnách. V této části je dále charakterizován vzorek respondentů, kteří byli zásadní pro tvorbu a následný rozbor zvoleného tématu. V této části práce je rozebrána také metodika a jsou zde prezentovány poznatky, diskuse a závěry, vyplývající ze zjištěných skutečností a analýz rozhovorů.

Nedílnou součástí praktické části je již zmiňovaná analýza poskytnutých rozhovorů, které byly pro tuto práci stěžejní. Rozhovory, které tvoří Přílohu A této práce, byly uskutečněny s respondenty z řad pamětníků komunální politiky v hlavním městě Praze. S ohledem na specifické téma, za které lze s určitostí považovat časté změny volebních obvodů a gerrymandering, byly všechny informace, které by mohly vést k identifikaci respondentů anonymizovány, aby byla zaručena ochrana všech respondentů. Popis jejich role v komunální politice je z důvodu uchování diskretnosti uveden jen obecným způsobem.

Poslední část práce se zaměřuje na perspektivy v otázce gerrymanderingu, zabývá se tímto fenoménem, který je z legislativního hlediska těžko postižitelný a prezentuje návrhy na řešení situace. Podle současné legislativy je tato možnost rozdělení území

přístupná nejen pro hlavní město Prahu, která je veřejnoprávní korporací, ale bez výjimky i pro všechna další města, včetně všech obcí.

Pro zpracování práce byla primárně použita zejména v současnosti dostupná odborná politologická literatura, zabývající se volbami na lokální úrovni a tématem volebních a politických systémů. Se záměrem prohloubit srozumitelnost podstaty tématu byly využívány i webové stránky a další informace, které bylo možno dohledat z veřejně dostupných zdrojů.

Vzhledem k tomu, že absentuje literatura, úzce zaměřená na problematiku gerrymanderingu, bylo při vypracování této práce přistoupeno k problému více teoreticky a pro zpracování tématu bylo využito taktéž interních zdrojů a informací, které se podařilo k danému tématu získat.

Na současném knižním trhu se zabývá tématem politologie, voleb a volebními systémy relativně velké množství odborných publikací. Vyšla řada titulů týkajících se legislativy upravující české a československé komunální volby. Danými tématy se tituly zabývají nejen z pohledu obecného, ale existuje již řada publikací, které se konkrétně věnují některým lokálně zaměřeným tématům. Za zcela nezbytné je považována skutečnost zmínit, že takto úzce specifikovaným tématem, jakým byly komunální volby v hlavním městě Praze, které bylo pro tuto práci zvoleno, se doposud žádná z již vydaných publikací přímo nezabývala.

Snad se tedy podaří na fenomén častých změn volebních obvodů a gerrymandering v rámci komunální politiky v hlavním městě Praze přinést nový a neotřelý pohled.

TEORETICKÁ ČÁST

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1. 1 Volby

K základům demokracie patří zcela bezpochyby svobodné volby. Požadavek na svobodné volby byl jedním z hesel, které se u nás objevily po 17. listopadu 1989. Definici svobodných voleb však neobsahovali právní předpisy, proto bylo třeba určitá kritéria vymezit. Na volby se pohlíží jako na viditelný projev zájmu o politiku: stručně řečeno: „*veřejnost promluvila (the public has spoken), projevila ve volbách náladu ve společnosti.*“¹ Podle „Politologického slovníku“ jsou „*volby pojem, který vyjadřuje způsob, jakým jsou vybíráni členové některých státních a jiných orgánů, zejména zastupitelských sborů.*“² Při přípravě zákonů pro obecní volby bylo třeba vycházet z obecně uznávaných mezinárodních měřítek pro svobodné volby. Konkrétně se jedná o Všeobecnou deklaraci lidských práv, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (č. 120/1976 Sb.) a Evropskou konvenci na ochranu lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.)³ Pro svobodné volby je důležitým znakem zajištění řízení voleb volebními komisemi, ve kterých jsou zastoupeny kandidující politické strany a hnutí. Významným znakem svobodných voleb je rovněž zajištění základních předpokladů rovnosti šancí volebních stran. Znaky svobodných voleb bezpochyby předpokládají existenci a naplňování principů většiny, vlády na určité období a právního státu, které mají pro svobodné volby klíčový význam. Požadavkem svobodných voleb je umožnění konkurence politických programů svobodně tvořenými politickými stranami, hnutími a jejich kandidáty. Předem není z volební konkurence vyloučena žádná politická strana ani hnutí, musí však splňovat základní podmínky pro činnost politických stran. Politické strany zprostředkovávají mezi občany a politickou mocí

¹ NOVOTNÝ, L. *Politologie*. 2. dopl. a r. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 109. ISBN 978-80-7452-003-7.

² ADAMOVÁ, K., KŘÍŽKOVSKÝ, L., ŠOUŠA, J. a ŠOUŠOVÁ, J. *Politologický slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2001, s. 263 - 265. ISBN 80-7179-469-4.

³ FILIP, J. *Právní úprava voleb do obecních zastupitelstev*. 1. vyd. Zlín: Ziva, 1994, s. 54. ISBN 80-901745-4-X.

klíčovou funkci. Jsou hlavním prostředkem participace občanů na demokratickém procesu. V politických stranách se na základě společně sdílených názorů, zájmů a cílů sdružují politicky aktivní občané. Ve volbách se snaží politické strany získat co největší podíl na moci, hájí zájmy a uskutečňují cíle podle svého politického smýšlení. Se svobodnými a demokratickými volbami pevně souvisí i funkce voleb. Zcela bezpochyby je nezbytnou podmínkou funkčnosti voleb politická pluralita. Volič nesmí být vystaven nátlaku, aby odevzdal hlasy pro určitou stranu nebo kandidáta. V našem právním systému musí existovat skutečná možnost výběru mezi více politickými stranami nebo sdruženími a kandidáty. Zároveň je třeba, aby měl volič možnost získat dostatek informací o kandidátech a na základě získaných informací si mohl vytvořit vlastní úsudek. Bez této možnosti by byl politický mechanismus, jehož součástí jsou i svobodné volby, nazýván s absentující vzájemnou důvěrou mezi politickým vedením a občany, pouhou formalitou, rovnající se legalizovanému omezení.⁴ Dle Ústavy České republiky⁵ je již zcela vyloučeno, aby moc ve státě byla deklarována jen pro jednu politickou stranu, proto se vytváří jiné možnosti a jsou kladeny i jiné požadavky na volby a jejich funkci. Pro volby je zcela nepochybně významné jak hledisko politické, tak i hledisko teritoriální, které představuje potřebu zastoupení co největšího územního celku.

Podle § 2 zákona č. 491/2001 Sb. volby probíhají na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva tajným hlasováním.⁶ Tajné hlasování je povinné a má zajistit maximální svobodu voliče při jeho rozhodování. Při tajném hlasování musí být zaručeno, že žádným způsobem nelze zjistit, jak jednotliví voliči volili. Zodpovědnost za dodržování pravidel při volbách nese Státní volební komise. Předsedou stanovené komise je ministr vnitra. Státní volební komise koordinuje přípravu, organizaci, průběh a provedení voleb. Je povinna zajistit informovanost občanů, kterých se volby týkají. Občané se vždy před volbami dozvídají z tisku, médií a dalších veřejných informačních

⁴ DOLEŽAL, B. *Nesamozřejmějшая politika*. 1. vyd. Praha: Torst, 1997, s. 136. ISBN 80-7215-022-7.

⁵ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Ústava České republiky*. [online]. [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

⁶ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zákony*. [online]. [cit. 2015-07-23]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/>

zdrojů základní pilíře, týkající se voleb. Státní volební komise je taktéž povinna zajistit zapsání všech občanů s volebním právem do seznamu voličů. Volič může být zapsán jen v jednom volebním seznamu. Existují dva typy seznamů: stálý a zvláštní. Stálý seznam je veden obecním úřadem v místě, kde má volič trvalé bydliště. Ve zvláštním seznamu jsou zapsáni voliči, kteří se v okamžik probíhajících voleb nacházejí v nemocnici, porodnici, ve výkonu vazby, v trestu odnětí svobody a nemohou se tak voleb zúčastnit v místě svého trvalého pobytu. Pro tyto účely jsou vydávány občanům voličské průkazy. Mezi hlavní orgány, garantující řádný průběh voleb a vyhlášení jejich výsledků, se řadí Státní volební komise i Ministerstvo vnitra, Ministerstvo zahraničních věcí, Krajský úřad a Magistrát hlavního města Prahy, pověřený obecní úřad, zastupitelský úřad a okrsková volební komise.

1. 2 Komunální volby

Zákonem, který komunální volby upravuje, je zákon č. 491/2001 Sb.,⁷ o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů.⁸ Tento předpis neupravuje problematiku obecních voleb jako první; od Sametové revoluce, kdy byla znovuustavena samospráva obcí,⁹ je po zákonech č. 368/1990 Sb., 298/1992 Sb. a 152/1994 Sb. v pořadí již čtvrtou zákonnou úpravou. Zákon stanovuje práva občana obce – občan, který dosáhl věku plnoletosti, má aktivní a pasivní volební právo ve volbách do obecního zastupitelstva, tzn., že může volit a zároveň být volen v obecních volbách. Komunální volby se konají pravidelně, a to vždy jednou za čtyři roky. Mohou se konat i nepravidelně, a to pouze v případě, že počet členů zastupitelstva klesne pod předepsaný počet. Komunální volby vykazují podobné znaky jako volby do jiných orgánů. Komunální politické systémy představují nejnižší stupeň politického

⁷ Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. In.: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 178, s. 11002-11024. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=491&r=2001>

⁸ ANTOŠ, M., WINTR, J. (eds). *Volby, demokracie, politické svobody*. 1. vyd. Praha: Leges, s. r. o., 2010. s. 40. ISBN 978-80-87212-62-2.

⁹ Tamtéž, s. 40.

rozhodovacího procesu.¹⁰ V „Politologickém slovníku“ autoři uvádějí: „*Komunální politika je jedna z forem politiky, která se uskutečňuje na úrovni obcí, tedy na úrovni základního stupně územní samosprávy. Nejtypičtějším místem, kde se komunální politika uskutečňuje, jsou orgány obecní samosprávy a správy (obecní zastupitelstvo, obecní rada.). Jako zvláštní typ komunální politiky lze označit činnost politických stran na komunální úrovni, tzv. komunální stranickou politiku.*“¹¹ Komunální politika zahrnuje bezpochyby mnoho úkolů komunální sféry. Na komunální úrovni České republiky platí, stejně jako v dalších demokratických zemích, že suverénem je občan, který část svých pravomocí přenechává voleným zástupcům. Komunální volební systém v České republice má svá specifika, kdy mnoho odborníků ho označuje za nejasný a složitý pro voliče.¹² Komunální volby můžeme definovat jako právně upravený proces ustavování zastupitelstev, a to zejména v základních otázkách.

Komunální volby se konají ve všech obcích, městech, městských obvodech a částech a v hlavním městě Praze samostatně.¹³ Zákon o volbách do zastupitelstev obcí zavedl 5 % hranici nutnou k tomu, aby strana mohla do zastupitelstva vstoupit. Česká legislativa však umožňuje tuto hranici snížit. Tato skutečnost může nastat v případě, že by ji nepřekročily alespoň dvě politické strany, a kdyby nebyla zvolena nadpoloviční většina zastupitelstva, případně nejméně pět členů zastupitelstva. Politické strany podávají kandidátní listiny a platí, že každá volební strana může podat pouze jednu kandidátní listinu. Listina obsahuje jen takový počet kandidátů, který je odpovídající počtu volených členů do zastupitelstva. Registrační úřad zajistí po registraci kandidátní listiny tisk hlasovacích lístků. Pořadí kandidátů každé politické strany je uvedeno podle

¹⁰ BUBENÍČEK, V., ČOPÍK, J., HAJNÝ, P., KOPŘIVA R. a NEUMANOVÁ, T. (eds). *Obce jako aktéři politického procesu – Komunitní studie regionálních politických systémů a problematika metodiky jejich zpracování*. 1. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita - Provozně ekonomická fakulta, 2004. s. 11. ISBN 80-213-1326-9.

¹¹ ADAMOVÁ, K., KRÍŽKOVSKÝ, L., ŠOUŠA J. a ŠOUŠOVÁ, J. *Politologický slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2001, s. 101. ISBN 80-7179-469-4.

¹² LEBEDA, T. *Komunální volby klamou. Krátké zastavení nad problematickými aspekty volebního systému pro obecní zastupitelstva*. [online]. [cit. 2015-07-28]. Dostupné z: http://acpo.fsv.cuni.cz/ACPO-23-version1-006_Lebeda_US_merged.pdf

¹³ BALÍK, S., KRUTÍLEK, O., ROJČÍK, O. a VILÍMEK, P. *Komunální volby v České republice v roce 2002*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003. ISBN 80-210-3211-1.

pořadí tak, jak je určí daná politická strana na jednom společném hlasovacím lístku, pořadí je stanoveno losem. U každého z kandidátů je uveden jeho titul, celé jméno, příjmení, věk, povolání, obec nebo část obce a název politické strany, za níž ve volbách kandiduje. Pro platnost hlasovacího lístku je podstatná skutečnost, že volič přiřadí kandidátům z různých politických stran, nejvýše maximální počet hlasů, který musí být shodný s počtem členů budoucího zastupitelstva. Každý volič má tedy tolik hlasů, kolik se do zastupitelstva volí členů.¹⁴ Počet volených členů zastupitelstva je vždy uveden v záhlaví hlasovacího lístku.

Komunální volby jsou odbornou veřejností, avšak nejenom jí, spíše přehlíženy. Problematice komunálních voleb příliš odborných studií věnováno nebylo. I když se situace ohledně podrobnějšího zkoumání komunálních voleb za poslední roky výrazně zlepšila, stále je v této oblasti mnoho nezodpovězených otázek. Právní úprava, vývoj a diskuse, týkající se komunálních voleb je přitom bohatým zdrojem pro rozsáhlá zkoumání.¹⁵ A tak příčinu, proč se z řad odborné veřejnosti této problematice mnoho expertů nevěnuje, je tedy zřejmě třeba hledat v prosté skutečnosti, že komunální volby jsou z politického hlediska mnohem méně významné oproti volbám parlamentním.

1. 3 Volební obvod

V „Politologickém slovníku“ autoři definují volební obvod následovně: „*Volební obvod – název pro územní jednotku, ve které se volí poslanec. Území republiky, krajů, okresů nebo obcí jsou rozdělena na oblasti, jejichž hranice jsou zpravidla stanoveny volebním zákonem nebo volebním řádem k provedení voleb do místních orgánů nebo zákonodárných sborů.*“¹⁶ V knize „Volební systémy“ autoři uvádějí: „*Velikost volebních obvodů je klíčovou a ve většině případů rozhodující proměnnou, která nejvýznamněji*

¹⁴ Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. In.: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 178, s. 11002-11024. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=491&r=2001>

¹⁵ BALÍK, S., GONGALA, P. a GREGOR K. *Dvacet let komunálních voleb v České republice*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015. ISBN 978-80-210-8000-3.

¹⁶ ADAMOVÁ, K., KRÍŽKOVSKÝ, L., ŠOUŠA, J. a ŠOUŠOVÁ, J. *Politologický slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2001, s. 266. ISBN 80-7179-469-4.

ovlivňuje celkový charakter a vlastnosti volebního systému.“¹⁷ Velikost a hranice volebních obvodů nejsou ničím nedotknutelným. Z hlediska volebních výsledků mají daleko větší význam, a to ve srovnání se způsobem přepočítávání hlasů na mandáty. Volební obvody jsou převážně chápány v politologii za jeden z nejdůležitějších faktorů ovlivňujících převod hlasů na mandáty, kdy volební obvod představuje územní jednotku, pro niž dochází k registraci kandidátů a kandidátních listin. Velikost voleného shromáždění, tedy zastupitelstva obce, města, městské části či městského obvodu je určována samotným zastupitelstvem na základě § 68 zákona č. 128/2000 Sb.¹⁸, o obecním zřízení, přičemž tento zákon stanovuje na základě počtu obyvatel rozpětí, ve kterém se může zastupitelstvo při stanovování své velikosti pohybovat. Území obce členit na více volebních obvodů bylo obsaženo ve všech zákonech upravujících komunální volby v České republice po roce 1989. V roce 1990 dokonce existovala možnost, a to zřejmě vzhledem k prvním obecním volbám, které se konaly po listopadu 1989, obsažena povinnost členit obec na volební obvody, a to v případě, že zastupitelstvo je více než třicetičlenné. Obvody podle tohoto pravidla měly být nejméně deseti mandátové a nejvýše dvaceti mandátové. V roce 1994 už byla platná pravidla upravena, a to na povinnost dělit obec na volební obvody u těch obcí, kde zastupitelstvo bylo více než patnáctičlenné, obvody pak mohly být pěti až patnácti mandátové. Od roku 2001, dle zákona č. 491/2001 Sb.¹⁹, o volbách do zastupitelstev obcí je stanovena jen minimální velikost obvodů podle velikosti obce: do 10 tis. obyvatel mohou být minimálně pěti mandátové, do 50 tis. obyvatel minimálně sedmi mandátové a v obcích nad 50 tis. obyvatel minimálně devíti mandátové.

V hlavním městě Praze a v územně členěných statutárních městech může být městská část nebo městský obvod součástí pouze jednoho volebního obvodu. Velikost obvodu je důležitá z hlediska poměrnosti výsledků a přirozeného prahu. Seznam vytvořených volebních obvodů, jejich popis, počty členů zastupitelstva obce, kteří mají

¹⁷ CHYTILEK, R., ŠEDO, J., LEBEDA, T. a ČALLOUD, D. *Volební systémy*. 4. vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2009, s. 185. ISBN 978-80-7367-548-6.

¹⁸ Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích. In.: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 38, s. 1737-1764. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?r=2000&cz=128>

¹⁹ Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. In.: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 178, s. 11002-11024. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=491&r=2001>

být v jednotlivých volebních obvodech volení a potřebný počet podpisů pro nezávislého kandidáta a sdružení nezávislých kandidátů zveřejní starosta do dvou dnů po vytvoření volebních obvodů na úřední desce, popřípadě i způsobem v místě obvyklým.²⁰ Jak je tedy zřejmé, tak obce se rozčleňují při volbách obecních zastupitelstev na více volebních obvodů, přesto je tuto možnost v rámci České republiky, možno spatřovat především u velkých měst. Jedná se o proces, který je regulován jen minimálně. U tohoto procesu nejsou stanovena závazná pravidla, která by regulovala odstupující obecní zastupitelstva. Z toho je tedy jasně zřejmé, že zastupitelstvo má pravomoc upravovat volební systém tím, že má možnost změnit počet volebních obvodů na území, které spravuje. Ve velkých volebních obvodech odrážejí podíly mandátů všech stran relativně přesné podíly hlasů, které jim voliči odevzdali. Čím jsou volební obvody větší, tím více se podíly získaných hlasů a přidělených mandátů každé strany blíží. Čím jsou volební obvody menší, tím více se zvětšuje rozdíl mezi podílem hlasů a podílem mandátů každé strany.²¹

Zásadní význam velikosti volebního obvodu, označované jako M , spočívá v tom, že nezanedbatelným způsobem ovlivňuje řadu aspektů volebních systémů. Především působí na výši přirozeného prahu, jehož hodnota se s klesající velikostí volebního obvodu zvyšuje. Malým stranám se znesnadňuje přístup k prvnímu mandátu a mandáty na jejich úkor získávají strany velké. Velikost volebního obvodu je vysoce variabilní, protože se pohybuje od pěti až do sedmdesáti mandátů. Z této variability pramení odlišné účinky volebního systému při volbách do různých zastupitelstev. Nejdůležitější u volebního obvodu je jeho velikost, která se měří počtem mandátů přidělovaných v daném obvodu. Obecným pravidlem je, že čím větší volební obvod, tím větší poměrnost volebního systému. Čím více volebních obvodů s nižším počtem kandidátů, tím se snižuje poměrnost volebního systému.²² Hlavní efekt rozdělení obce na více

²⁰ Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. In.: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 178, s. 11002-11024. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=491&r=2001>

²¹ CHYTILEK, R., ŠEDO, J., LEBEDA, T. a ČALOUD, D. *Volební systémy*. 4. vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2009, s. 185. ISBN 978-80-7367-548-6.

²² KREJČÍ, O. *Nová kniha o volbách*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2006, s. 60. ISBN 80-86946-01-0.

volebních obvodů je snížení počtu zastupitelů, o jejichž výběru jednotliví voliči rozhodují.

Počet mandátů je buď pevně stanoven předem, nebo jsou předem stanovena pravidla, na základě kterých jsou obsazovány mandáty z kandidátů za volební obvody. Závisí na volebním systému, do jaké míry je nutné, aby byly obvody velikostně srovnatelné. Zpravidla platí, že ve volbách do téhož sboru nemůže žádný kandidát ve více volebních obvodech kandidovat. „*Přitom velikost volebního obvodu je jednoznačně nejdůležitější proměnnou poměrných volebních systémů, která je souhlasně považována za nejefektivnější způsob ovlivnění míry reprezentace (Lebeda 2001, s. 428 – 430 nebo Klíma 2001, s. 139 – 141).*“²³ V současnosti existuje 14 tzv. volebních krajů, které se kryjí s územím krajů a hlavního města Praha.²⁴ Taktéž platí, že čím více mandátů se ve volebním obvodu přiděluje, tím jsou volby proporcionálnější. Proporcionalita se naopak snižuje se zmenšováním volebního obvodu, kdy za hranici kritické míry lze pokládat volební obvody se zhruba pěti mandáty. Pod touto hranicí se již projevuje silná disproportionality. Stát vytváří právním řádem na svém území příslušné územní volební obvody zpravidla ve vyšším počtu; zákon pak stanoví, kolik mandátů připadá na který volební obvod nebo je počet mandátů obvodu počítán až podle odevzdaných platných hlasů. Možné je také zavedení jednoho volebního obvodu.

Na základě absolutního počtu mandátů, které lze získat, se rozlišují volební obvody:²⁵

1) jednomandátové – například při volbě senátorů většinovým systémem; pokud není volen zastupitelský sbor, ale jediný funkcionář, pak je celé území voleb z principu jedním jednomandátovým volebním obvodem, nejde-li o vícečetnou volbu

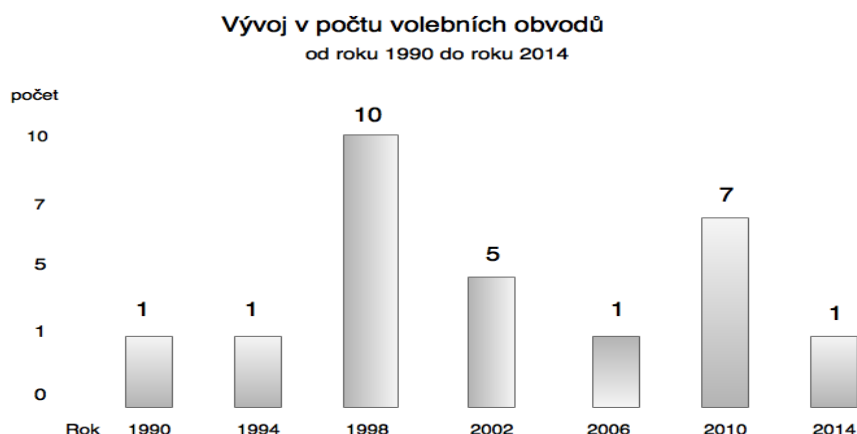
²³ FŇUKAL, M., MINTÁLOVÁ, T., ŠERÝ, M. a ŠRUBAŘ, M. *Rozčleňování obcí na více volebních obvodů při volbách obecních zastupitelstev: Možnosti a limity volební manipulace*. [online]. [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: http://konference.osu.cz/cgsostrava2010/dok/Sbornik_CGS/Politicka_a_kuturni_geografie/Rozclenovani_obci_na_vice_volebnich_obvodu.pdf

²⁴ UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. KATEDRA POLITOLOGIE, *Kapitola 7. Volby a volební systém*. [online]. [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: <http://www.pf.upol.cz/vyhledavani/Kapitola7-Volby-a-volebni-system>

²⁵ CABADA, L., KUBÁT, M. a kol. *Úvod do studia politických věd*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia s.r.o., 2004, s. 286. ISBN 80-86432-63-7.

- 2) malé – dva až pět mandátů
- 3) střední – pět až deset mandátů
- 4) velké – nad deset mandátů

Graf 1: Vývoj v počtu volebních obvodů²⁶
od roku 1990 do roku 2014

Zdroj: Celá Praha jako jeden volební obvod, Česká televize, online, cit. 2015-11-05²⁷

Menší volební obvody mají efekt i psychologický, který je zcela jistě nezanedbatelný. Na straně voličů je spojený s tendencí volit větší strany, které bezpečně přirozený práh volitelnosti překročí a voličův hlas tak nepropadne. Na straně samotných politických stran představuje ve všech obvodech neschopnost sestavit kandidátní listinu, při kterých se politické strany potýkají nejen s nedostatkem osobností, ale i s nižším odhadem vlastních šancí na úspěch v daných volbách. Z psychologického hlediska tedy vedou u menších obvodů k tendenci snížení počtu kandidátních listin a určitému zvýhodnění největších politických stran.

²⁶ ŽELEZNÝ, V. *Celá Praha jako jeden volební obvod*, Česká televize. [online].[cit. 2015-11-05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/1046286-cela-praha-jako-jeden-volebni-obvod-rozhodli-zastupitele>

²⁷ Tamtéž.

1. 4 Gerrymandering

Lze ho definovat následovně: „*Snaha změnit hranice volebních obvodů tak, aby byl silně zvýhodněn kandidát dané strany.*“²⁸ V „Politologickém slovníku“ autoři uvádějí: „*Gerrymandering - často užívaný název podvodů spojených s volební geometrií. Jde o podvody směřující k vymezení racionalitě odporujících hranic obvodů, aby bylo získáno co nejvýhodnější výchozí postavení určité politické strany ve volbách.*“²⁹ Z těchto dvou definic vyplývá, že se jedná o vytváření hranic volebních obvodů tak, aby vítězem voleb byla politická strana, která je favorizována. První definice gerrymandering vysvětluje jako snahu o změnu volebních obvodů. Druhá jej charakterizuje jako podvodnou manipulaci s hranicemi území pro co nejsilnější výchozí pozici pro volby vládnoucí politické strany. Jedná se tedy o nástroj, který je používán vládnoucí politickou stranou k tvoření volebních obvodů za účelem zvýhodnění manipulováním s hranicemi obvodů. Obvod, který je takto utvořen, se nazývá „gerrymander“. Bill Mundell, amerických podnikatel a producent prohlásil, že gerrymandering je nejlépe střežené tajemství Ameriky.³⁰

Gerrymandering byl poprvé využit roku 1812 v USA ve státě Massachusetts. Zákon, který poskytoval výhody Demokraticko-republikánské straně v nadcházejících volbách, podepsal guvernér za stát Massachusetts Elbridge Gerry. Jméno Elbridge Gerryho, antifederalisty a posléze i viceprezidenta J. Madisona, se stalo synonymem pro snahu vymežit hranice volebních obvodů tak, aby odpovídaly určitým zájmům – spojovaly nebo rozdělovaly voliče jedné politické strany či skupiny.³¹ Elbridge Gerry nařídil nově vytyčit hranice volebních obvodů pro volby do Senátu. Cílem bylo přijmout ještě před volbami takové opatření, které by v té době vládnoucí straně Elbridge Gerryho umožnilo uchránit daný volební obvod před opozicí, tedy federalisty.

²⁸ ŘÍCHOVÁ, B. *Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002, s. 140. ISBN 80-7178-628-4.

²⁹ ADAMOVÁ, K., KRÍŽKOVSKÝ, L., ŠOUŠA, J. a ŠOUŠOVÁ, J. *Politologický slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2001, s. 68. ISBN 80-7179-469-4.

³⁰ REICHERT, J. *Gerrymandering – Official Trailer (HD)*, [online]. 2010, [2015-11-12]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=iuLKKmwYWDk&list=PL1F5254F69CB3BDEC&index=2>

³¹ ŘÍCHOVÁ, B. *Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, s. 140. ISBN 978-80-262-0218-9.

Na mapě pak bylo výsledkem vyobrazení salamandra chrlícího oheň. Sloučenina příjmení guvernéra Gerryho a slova salamander jsou výchozím spojením pro vzniklý obvod, který se nazývá „gerrymander“.

O určení autorství pojmu sice existují spory, ale nic to nemění na skutečnosti, že se tímto výrazem dodnes označují všechny snahy manipulovat hranicemi volebních obvodů bez ohledu na důvody, které k tomuto kroku vedou.³² Úprava volebních obvodů měla velký úspěch. I když se stali vítězi federalisté, demokratičtí-republikáni získali vítězství ve volbách do Senátu.³³ Gerrymandering označuje fenomén manipulace s tvarem volebních obvodů. Změna hranic volebních obvodů může favorizovat určitého kandidáta a pojistit jeho vítězství do té míry, že je více než pravděpodobné, že právě on získá rozhodující podíl hlasů voličů. Gerrymandering umožňuje manipulovat s vytyčováním hranic volebních obvodů a má za cíl zvýhodnit konkrétní politické uskupení. Takové úpravy fakticky znamenají, že volby v daném obvodu jsou ještě před samotným hlasováním vyhrány nebo prohrány, a to v již v době, než k vlastnímu hlasování vůbec dojde. Často jsou výsledkem těchto manipulací z prostorového hlediska různé tvary volebních obvodů. Smyslem změn volebních obvodů je často především snaha uchovat vliv momentálně vládnoucího politického zastoupení nebo se vyhnout oblastem, kde je postavení momentálně vládnoucí skupiny příliš slabé.

Gerrymandering ovlivňuje hned několik aspektů volebního systému a tvorbu volebních obvodů. Jeho prostřednictvím lze uskutečnit uměle měněnou strukturu voličstva a to zejména tak, aby voliči konkurenčního kandidáta nebo politické strany byli koncentrováni do co nejmenšího počtu volebních obvodů. Gerrymandering má dvě hlavní metody: jednou je „metoda balení“ a druhou „metoda tříštění“. Metoda balení konstruuje volební obvody způsobem, aby obsahovaly co největší počet příznivců konkrétní politické strany. Tato metoda je využívána politickou stranou, která je vládnoucí a chce se uchránit před eventuální porážkou. *„Jedná se fakticky o posun hranic volebního obvodu tak, aby došlo ke koncentraci opozice do jednoho, případně několika málo volebních okrsků.“* Opozice pak sice v některém volebním obvodu

³² ŘÍCHOVÁ, B. *Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, s. 140. ISBN 978-80-262-0218-9.

³³ GROFMAN, B. *Political Gerrymandering and the Courts*. New York: Agaton Press, 1990, ISBN 0-87586-263-2.

*jednoznačně zvítězí, ale stane se tak s nadbytečnou většinou hlasů. Ztrácí tím možnost využít své reálně existující prosté většinové převahy ve větším počtu volebních obvodů, na něž mohla spoléhat podle předchozího vymezení hranic. Okrskové vítězství je pak následně ztraceno v rámci volebního obvodu jako celku a fakticky přispívá k tomu, aby se vítězem bez větších problémů stal ten, kdo nové členění obvodů prosadil.*³⁴

Metoda tříštění rozbíjí území s převahou konkurenčních kandidátů s cílem dosáhnout roztržnění jeho voličů a prohry ve volbách. Území se tedy nestává samostatným volebním obvodem, ale rozdělí se na několik částí, které budou připojeny k jiným volebním obvodům. *„Jedná se o vytýčení takových hranic volebních obvodů, v jejich důsledku dojde k začlenění voličů určité politické strany (příslušníků určité etnické skupiny či obyvatel některého regionu) do několika volebních obvodů tak, aby se v těchto nových obvodech jejich hlasy ve výsledku vytratily.*“³⁵ Metoda gerrymanderingu sleduje čistě stranická kritéria při vymezování volebních obvodů ve prospěch konkrétního kandidáta či kandidátní listiny.³⁶ Gerrymandering má své uplatnění zejména ve většinových volebních systémech a v jednomandátových volebních obvodech. Jeho význam ve více mandátových obvodech je hodně omezen velikostí konkrétního volebního obvodu. Výsledky voleb lze snadněji ovlivnit, pokud platí, že poměrný volební systém je méně proporcionální. Některé politologické studie tvrdí, že gerrymandering nesnižuje politickou konkurenci, ale naopak ji může zvýšit. Další jsou přesvědčeni, že sami lídři politických stran preferují rozprostření svých voličů do více obvodů. Naopak jiné studie prokazují, že faktory jako stranická polarizace a mocenská výhoda jsou příčinou snížení politické konkurence.

³⁴ ŘÍCHOVÁ, B. *Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, s. 143. ISBN 978-80-262-0218-9.

³⁵ Tamtéž, str. 144.

³⁶ ČMEJREK, J., BUBENÍČEK, V. a ČOPÍK, J. *Demokracie v lokálním politickém prostoru*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, s. 55. ISBN 978-80-247-3061-5.

Obrázek 1: Původní Gerrymander

Zdroj: Institut politického marketingu. Gerrymandering, online, cit. 2015-09-28³⁷

2 VOLEBNÍ SYSTÉM V KOMUNÁLNÍCH VOLBÁCH

2. 1 Popis a specifika poměrného volebního systému

Volební systém velmi obecně můžeme definovat jako element, který determinuje artikulaci voličských preferencí na hlasy a transformaci hlasů v mandáty. Volební systém je souhrn všech jednotlivců a institucí, včetně vztahů mezi nimi, které se účastní voleb. Je souhrnem všech pravidel či sociálních norem, které regulují volební vztahy.³⁸ A je pokládán za komplex pravidel daných rozhodnutím, zda volby proběhnou podle principu většinového nebo poměrného zastoupení. Volebním systémem se označuje metoda převádění vůle voličů do podoby voleného zastupitelského orgánu. Tvoří ho

³⁷ INSTITUT POLITICKÉHO MARKETINGU. *Gerrymandering* [online]. [cit. 2015-09-28]. Dostupné z: <http://politickymarketing.com/slovník/gerrymandering>

³⁸ KREJČÍ, O. *Kniha o volbách*. 1. vyd. Praha: Viktoria Publishing, 1994, s. 49. ISBN 80-85605-88-0.

předem stanovená pravidla, aby mohly volby proběhnout. Slouží k transformaci hlasů voličů na složení volených zastupitelstev. Je klíčovým faktorem ovlivňujícím míru svobodnosti a soutěživosti voleb. Současný volební systém vychází „ze zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a změnách některých zákonů.“³⁹ ten zavedl i možnost hlasování pro cizince, kteří mají trvalý pobyt v dané obci. Dle tohoto zákona bylo nové pro voliče, a to zejména ve větších městech, zavedení jen jednoho jediného hlasovacího lístku, na kterém jsou vypsáni všichni kandidáti najednou.

Komunální volby představují jeden z nejsložitějších volebních mechanismů ze všech typů voleb, které se konají v České republice. Podle Tomáše Lebedy „je komunální volební systém nejen nejsložitější, ale i nejméně pochopitelný volební systém používaný na území České republiky.“⁴⁰ Zároveň však představují nejnižší úroveň formy rozhodování voličů o dalším směřování lokální, místní či komunální politiky. Jedná se o úroveň, kde mají voliči nejbližší k práci a výsledkům jimi zvolených členů zastupitelstev.

Volební systém využívaný v rámci komunálních voleb je poměrný, přestože v mnoha směrech působí jako většinový. Idea volebního systému poměrného zastoupení byla pravděpodobně poprvé vyslovena v roce 1789, když hrabě Honoré Gabriel Mirabeau ve svém projevu na provinčním shromáždění stavů prohlásil v souvislosti s chystanými volbami: „*Poměrné systémy jsou definovány prostřednictvím svých proměnných, kterými lze jejich výstupy a vlastnosti utvářet a ovlivňovat. S jejich pomocí lze dosáhnout nejen vysoké proporcionality, ale za jistých okolností i účinků podobných prostému většinovému systému.*“⁴¹ Přednost volebního systému poměrného zastoupení spočívá v plnění základního úkolu voleb, což je zjistit aktuální rozložení politických sil a přiřadit jim mandáty. V těchto systémech je charakteristická snaha, aby se ve voleném

³⁹ PORTÁL VEŘEJNÉ SPRÁVY. Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí. [online].[cit. 2015-11-28]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=51988&nr=491~2F2001&rpp=15#local-content>

⁴⁰ LEBEDA, T. Komunální volby klamou. Krátké zastavení nad problematickými aspekty volebního systému pro obecní zastupitelstva. [online]. [cit. 2015-10-28]. Dostupné z: http://acpo.fsv.cuni.cz/ACPO-23-version1-006_Lebeda_US_merged.pdf

⁴¹ CHYTILEK, R., ŠEDO, J., LEBEDA, T. a ČALOUD, D. Volební systémy. 4. vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2009, s. 184. ISBN 978-80-7367-548-6.

orgánu objevilo bohaté politické spektrum v závislosti na přízni voličů. Při volbách, kde je využíván systém poměrného zastoupení, získávají politické strany, které kandidují, mandáty podle toho, jaký poměr byl mezi hlasy, odevzdanými pro ně. V systémech poměrného zastoupení se obvykle zavádí pro vstup do voleného orgánu uměle hranice, tzv. volební klauzule. Je zaváděna z toho důvodu, že musí být koordinována schopnost zjistit rozložení politických sil, aby bylo zamezeno vstupu příliš velkého počtu politických subjektů do zastupitelstev.

Poměrný volební systém je složitější a úloha politických stran je velmi silná. Volební systém poměrného zastoupení rozlišuje dva základní typy: systém volební listiny a formule jediného přenosného hlasu. Systém volební listiny spočívá v hlasování ve více mandátových volebních obvodech. Jsou sestaveny stranické kandidátky, které se předkládají voličům, kteří mají zvolit více kandidátů za dané území. V tomto případě stranická kandidátka obsahuje nominaci předních stranických představitelů. Volič se v daném případě rozhoduje víceméně pro stranu jako celek, než pro jednotlivého kandidáta.⁴² Druhý způsob výběru kandidátů se nazývá: „formule jediného přenosného hlasu“. Nepoužívá se u něho stranické volební kandidátky, voliči nevolí strany, ale spíše vybírají konkrétní kandidáty. Volič si sám určuje pořadí kandidátů na jedné listině, která je tvořena představiteli více politických stran. V komunálních volbách se ovšem uplatňuje systém volných kandidátních listin, který umožňuje tzv. panašování, tedy volbu kandidátů napříč volebními stranami.⁴³ Tento systém voličovi umožňuje rozdělit celkem tolik hlasů, kolik se volí členů zastupitelstva. V podstatě si volič vytváří složení zastupitelstva podle svých vlastních představ. Může se rozhodnout, zda přidělí hlasy jednotlivým kandidátům, politické straně, která je preferovaná, anebo zda zvolí kombinaci obou variant.⁴⁴ Tedy, zda část rozdělí mezi jednotlivé kandidáty a část přidělí jedné politické straně.

⁴² KLÍMA, M. *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. 1. vyd. Praha: RADIX, spol. s r. o., 1998, s. 198. ISBN 80-86031-13-6.

⁴³ ANTOŠ, M., WINTR, J. (eds). *Volby, demokracie, politické svobody*. 1. vyd. Praha: Leges, s. r. o., 2010. s. 43. ISBN 978-80-87212-62-2.

⁴⁴ KREJČÍ, O. *Nová kniha o volbách*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2006, s. 60. ISBN 80-86946-01-0.

Poměrný volební systém je systémem spravedlivějším, než je většinový. V poměrném volebním systému procento odevzdaných hlasů odpovídá procentu zástupců, většina hlasů bývá v tomto systému využita, umožňuje zastoupení menšin, výsledkem různých názorů jsou zjevná rozhodnutí, která vzešla z ostré diskuse, tak tento systém umožňuje kontrolu jak opozicí, tak i veřejností. Poměrný volební systém však neumožňuje odvolání zástupců, kteří byli zvoleni na dané volební období, z tohoto systému vzejde méně stabilní politická reprezentace a je nutné uzavírat koalice z více stran, protože hrozí rozpad.⁴⁵ Pro tento typ volebního systému je typické formování povolebních seskupení, protože málokterá politická strana má šanci získat nadpoloviční většinu ve voleném seskupení. Koalice, které v rámci tohoto volebního systému vznikají, se dají nazvat slabinou tohoto systému. Straně, která vyhraje volby a reprezentuje poměrně velké množství voličů, musí při hlasování pomáhat další politická seskupení, která se po volbách umístila tak, že má ve volených orgánech své zástupce. Poté dochází k situaci, kdy zvolení zástupci, kteří představují pouze malou skupinu obyvatelstva, tak významně promlouvají do politického dění. Za tuto pomoc při prosazování některých návrhů tyto politické subjekty žádají podporu pro své požadavky. Poměrný volební systém je používán k volbě ve velkých více mandátových obvodech.⁴⁶ Poměrný volební systém má dvě základní výhody: „*Je to potenciálně čistě proporční systém, zkresluje tedy nejméně ze všech politické výsledky*“ a „*existence velkého počtu stran je zárukou vyjednávání, dohadování a konsensu. Bez nich by nevznikly vlády (koalice)*“.⁴⁷ Zároveň však má nevýhodu: „*Vlády jsou slabé a nestabilní*“.⁴⁸ Tento systém pamatuje i na případy, kdy některý ze zvolených členů zastupitelstva zemře nebo se vzdá z nějakých důvodů mandátu, neboť po volbách se vytvoří i seznam náhradníků.

⁴⁵ CHYTILEK, R., ŠEDO, J., LEBEDA, T. a ČALOUD, D. *Volební systémy*. 4. vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2009, s. 184. ISBN 978-80-7367-548-6.

⁴⁶ ŽALOUDEK, K. *Encyklopedie politiky*. 1. vyd. Praha: Libri, 1996, s. 455. ISBN 80-85983-11-7.

⁴⁷ NOVOTNÝ, L. *Politologie*. 2. dopl. a r. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 133. ISBN 978-80-7452-003-7.

⁴⁸ Tamtéž, s. 133.

2. 2 Návrhy reforem volebního systému

Jedním z předpokladů stability politického režimu je efektivní státní správa. Státní správa by neměla mít znaky politiky, měla by být nezávislá a nestranná, profesionálně a jazykově vybavená. Součástí systému organizace státu a stejně tak politického systému je jakýsi derivát v podobě místní správy. Základ pro výkon místní správy tvoří vyváženost kontrolních a výkonných pravomocí, moci legislativní a exekutivní na centrální úrovni veřejné správy.

Mezi odbornou i laickou veřejností dochází opakovaně k diskusi o změně způsobu volby starosty obce, kdy je diskutována otázka volby starosty občany obce v přímých volbách. Je to téma bezpochyby významné. Představuje model, kde je důraz většího rozměru kladen na exekutivu. Názory prosazující zavedení přímé volby starostů se vesměs odvíjejí od tvrzených nedostatků současného stavu právní úpravy obecního zřízení a fungování organizace místní samosprávy.⁴⁹ Přímá volba starostů má posilující vliv na jejich politickou autoritu a postavení. Mandát starostů je u přímé volby silnější než v případě, kdy je člen zastupitelstva do funkce starosty volen přímo zastupitelstvem. Dochází zde k silnému zosobnění odpovědnosti na pozici starosty. Modelu odpovídají i příslušné právní normy, které starostovi navyšují jeho pravomoci, a to zejména v oblasti výkonu státní správy a vyhlášek nebo jiných regulací vyhlášených zastupitelstvem. Rozměr modelu přímé volby starostů je politický, pocitový a volební, vyvolávající ale i otázky právně významné, jejichž zodpovězení není jednoduché. V evropských zemích blízkých svou tradicí České republice není přímá volba starostů rozšířená.⁵⁰ Častější je model koaličního systému politické odpovědnosti většiny v zastupitelstvu, a to i s důsledky z toho plynoucími, tedy i s možností odvolání starosty z jeho funkce.

Důvody k odvolání starosty mohou být politické, především změna koalice, ale také věcné, jako je špatný výkon svěřených pravomocí nebo závažné pochybení, ztráta věrohodnosti a déletrvající nezpůsobilost vykonávat úřad. Přímě voleného starostu by bylo možné odvolat přímým hlasováním, ve kterém by rozhodovali občané nebo orgány

⁴⁹ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Analýza zavedení přímé volby starostů*. [online]. [cit. 2015-11-28] Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/analyza-zavedeni-prime-volby-starostu-pdf.aspx

⁵⁰ POLČÁK, S. *Přímá volba starostů aneb Jak silného chceme starostu mít*. [online]. [cit. 2015-11-28] Dostupné z: www.ruzovypanter.cz/file/Prima_volba_starostu.doc

veřejné moci.⁵¹ U občanů v obcích a menších městech lze předpokládat, že budou mít dostatek informací o důvodech, vedoucích k odvolání starosty. Naproti tomu odvolání starosty zastupitelstvem předpokládá kvalifikovanější posouzení důvodů k jeho odvolání z funkce. Nesystematické by bylo zvažovat variantu, aby o odvolání starosty mohlo rozhodovat více orgánů a to podle toho, v jaké oblasti se starosta dopustil porušení povinností. Zda se jednalo o oblast samostatné nebo přenesené působnosti. Přímě volený starosta by měl být odvolatelný pouze za porušování povinností, které jsou stanoveny právními předpisy a v případě, že jeho nezpůsobilost nebo nepřítomnost k výkonu funkce přesahuje určitou dobu. Mandát starosty má vysokou oprávněnost, proto důvody pro odvolání přímě voleného starosty nemohou být za nedodržení nebo porušení schváleného usnesení či vlastního volebního programu starosty.

Pro odvolání přímým hlasováním je vyžadován návrh ve formě petice občanů. Rozhodnutí občanů formou referenda o odvolání starosty by bylo konečné. Druhou formou odvolání starosty by bylo schváleným usnesením zastupitelstva s většinovou podporou členů zastupitelstva. Zde však existuje problém, že přímě volený starosta občany by byl odvolán nikoli přímo občany.⁵²

Existuje několik okruhů problémů, které jsou diskutované v souvislosti s přímou volbou starostů. Komunální volby a s nimi spojené volby starostů dospěly při obsazování funkce starosty k četným výstřednostem. Zvolený kandidát s nejvyšším počtem hlasů se nemusí stát starostou.⁵³ V rámci různých povolebních vyjednávání, ve kterých mají svou roli i nabídky netransparentní, dochází k situacím, kdy v obci vítězná strana z voleb s kandidátem, který získal nejvyšší počet hlasů, tohoto svého vítěze do funkce starosty neprosadila a spojila se s dalšími politickými stranami, aby zvolila starostou kandidáta s výrazně menším počtem získaných hlasů. Dokonce se objevují už i případy, že se starostou stal ten, kdo získal absolutně nejmenší počet hlasů ve

⁵¹ POLČÁK, S. *Přímá volba starostů aneb Jak silného chceme starostu mít*. [online].[cit. 2015-11-28] Dostupné z: www.ruzovypanter.cz/file/Prima_volba_starostu.doc

⁵² KŘÍŽ, P. *Přímá volba starostů, aneb přeměna loutek v loutkoherce*. [online].[cit. 2016-01-28] Dostupné z: <http://www.ustavprava.cz/blog/2015/04/prima-volba-starostu-aneb-premena-loutek-loutkoherce/>

⁵³ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Analýza zavedení přímé volby starostů*. [online].[cit. 2015-11-28] Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/analyza-zavedeni-prime-volby-starostu-pdf.aspx

volbách.⁵⁴ Přímá volba starosty bezpochyby takovéto výstřednosti řeší, a to způsobem, jež zaručuje, že pokud kandidát získá potřebný počet hlasů, je automaticky zvolen starostou a není již možné žádné vyjednávání o obsazení této funkce. Naproti tomu starostové, kteří jsou voleni a odvoláváni členy zastupitelstva na základě většinové dohody, nemají dostatečně silný mandát a pevnou pozici pro plnění volebního programu nebo pro potřebná rozhodnutí. Avšak rozhodování o samosprávných otázkách je velmi úzce spjato s výkonem státní správy.

Je jistě žádoucí zavést přímou volbu starosty. Avšak pouze přímá volba ke změně systému nebude dostačující. Změnit je třeba také postavení starosty, rady, zastupitelstva a úřadu.⁵⁵ Samo zavedení přímé volby starosty vyvolává ale i další otázky. Zda bude očekávání občanů odpovědnosti starosty za výkon veřejné správy na daném území, jakožto i za fungování úřadu, naplněno osobní odpovědností starosty. Stejně tak otázku, jakým způsobem se bude sestavovat rada, její odpovědnost a vztah ke starostovi a zda je rada za takové situace vlastně potřebná. Rada obce plní poradní funkci starosty a plní úkoly uložené zastupitelstvem.⁵⁶ V případě přímé volby starosty pro radu obce nezbývá již mnoho prostoru. Ve vztahu k obecní radě by tak přímá volba starosty musela vyústit také v přehodnocení současného právního postavení starosty. To by však znamenalo nezbytnost změnit legislativu týkající se nejen samotného způsobu volby starosty, ale i v oblasti jeho postavení a pravomocí. Bez této legislativní úpravy by zavedení přímé volby nesplnilo očekávaný efekt u občanů, kteří by touto formou volby získaly nejen své těsnější zapojení do samosprávy obce, ve které žijí, ale především by získaly přímou odpovědnost starosty za výkon své funkce.

Klíčová otázka je v síle kompetenčnosti starosty, nikoliv ve způsobu jeho zvolení. Z toho vyplývají také další problematiky, ať už jak a kým bude starosta kontrolován a jakými všemi mechanismy budou jeho pravomoci omezeny ze strany ostatních obecních

⁵⁴ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Analýza zavedení přímé volby starostů*. [online]. [cit. 2015-11-28] Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/analyza-zavedeni-prime-volby-starostu-pdf.aspx

⁵⁵ POLČÁK, S. *Přímá volba starostů aneb Jak silného chceme starostu mít*. [online]. [cit. 2015-11-28] Dostupné z: www.ruzovypanter.cz/file/Prima_volba_starostu.doc

⁵⁶ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Analýza zavedení přímé volby starostů*. [online]. [cit. 2015-11-28] Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/analyza-zavedeni-prime-volby-starostu-pdf.aspx

orgánů. Zastupitelstvo by určovalo zásadní záležitosti, majetková rozhodnutí většího formátu a obdobné klíčové záležitosti, starosta by vykonával čistě působnost na území obce. Z legislativního hlediska by však tato situace již vyžadovala změnu Ústavy čl. 101 odst. 1, kde Ústava požaduje, aby obec byla samosprávně spravována zastupitelstvem.⁵⁷

2. 3 Typy volebních systémů u přímé volby starostů

Otázka volebních systémů ve spojitosti s alternativami způsobu přímé volby starosty je problematikou politologickou, nicméně je zřejmé, že změna způsobu volby starostů by si vyžádala kromě nezbytné novelizace zákona o obcích taktéž změnu zákona o volbách do zastupitelstev obcí, a to nejen v otázce vlastního procesu voleb, ale i v otázkách souvisejících, kam lze zařadit i téma kontroly průběhu voleb.

Pokud vezmeme v úvahu funkci starosty s ohledem na charakter moci v rukou jedné osoby, v rámci volebních systémů by jednou z aplikovaných forem mohl být některý z „většinových volebních systémů“.⁵⁸ Prvním z nich je relativně většinový systém⁵⁹, kdy se „jedná o světově nejčastěji využívaný systém, (nazývaný též jednokolový systém); je charakterizován tím, že jedinou podmínkou úspěchu ve volbách je, že kandidát získá více hlasů, než kterýkoliv jiný z ostatních kandidátů. V této okolnosti bývá nicméně pohřbívána hlavní slabina systému, je-li používán pro volbu monokratického orgánu. Tuto slabinu lze aforisticky vyjádřit tak, že vítězem voleb není reprezentant většiny, nýbrž zástupce nejsilnější menšiny. Zvolený kandidát disponuje proto slabší legitimitou zvoleného starosty, která se může negativně projevit zejména při eventuálních názorových neshodách a sporech s obecním zastupitelstvem. Výhodu tohoto systému představuje naproti tomu jeho nesporná jednoduchost a (ve

⁵⁷ Ústava České republiky. In: *Ústava České republiky*. 1993, článek 101, odst. 1 [online]. [cit. 2015-11-28] Dostupné z: <http://www.senat.cz/informace/zakon106/zakony/ustava.php>

⁵⁸ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Analýza zavedení přímé volby starostů*. [online]. [cit. 2015-11-28] Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/analyza-zavedeni-prime-volby-starostu-pdf.aspx

⁵⁹ KRÍŽ, P. *Přímá volba starostů, aneb přeměna loutek v loutkoherce*. [online]. [cit. 2016-01-28] Dostupné z: <http://www.ustavprava.cz/blog/2015/04/prima-volba-starostu-aneb-premena-loutek-loutkoherce/>

*srovnání s dvoukolovými systémy) menší nákladnost.*⁶⁰ U tohoto systému starosta, vzešlý jako vítěz voleb, není reprezentantem většiny voličů. Jeho mandát je tedy celkem snadno zpochybnitelný. Tato forma systému voleb má však za cíl posílit vazby občanů se zvoleným starostou, k čemuž by nedošlo a cíle by nebylo dosaženo. Výhodou systému je tedy nejen jednoduchost a nízké náklady, ale je i snadno pochopitelný pro voliče. Volba probíhá v jediném kole, hlasovat je možné pouze jednou pro jednu konkrétní osobu.

Druhým jsou absolutně většinové systémy⁶¹, které *„požadují pro vítězství ve volbách nadpoloviční většinu hlasů, tzn. zisk většího množství hlasů, než mají všichni ostatní kandidáti dohromady. Uplatňovanými alternativami tohoto systému je jednak dvoukolová volba (používaná v ČR ve volbách do Senátu), jednak systém tzv. alternativního hlasování, v nichž volič vyjádří své další preference již v prvním (a jediném) kole. Realizace dvoukolových systémů je spojena pochopitelně s vyššími náklady, nevýhoda systému alternativního hlasování je spatřována v jeho složitosti a obtížnější pochopitelnosti pro občany. Také z hlediska vyrovnaného zastoupení žen a mužů v politice je možné konstatovat, že absolutně většinový systém je pro vyšší zastoupení žen méně příznivý než systém relativně většinový.*⁶² Získáním absolutní většiny hlasů starostovi vzniká silný mandát a umožňuje mu to vystupovat jako reprezentant většiny voličů v obci. Výhodou systému je velká šance na zvolení kandidáta, který bude mít málo odpůrců a bude vnímán pozitivně či neutrálně. Zároveň systém eliminuje zvolení kandidátů, kteří jsou výrazně profilovaní. Absolutně většinové systémy jsou v porovnání se systémy relativně většinovými organizačně a ekonomicky náročnější a pro voliče méně přehledné. Alternativou modelu absolutně většinového

⁶⁰ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Analýza zavedení přímé volby starostů*. [online]. [cit. 2016-02-10] Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/analyza-zavedeni-prime-volby-starostu-pdf.aspx

⁶¹ POLČÁK, S. *Přímá volba starostů aneb Jak silného chceme starostu mít*. [online]. [cit. 2015-11-28] Dostupné z: www.ruzovypanter.cz/file/Prima_volba_starostu.doc

⁶² MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Analýza zavedení přímé volby starostů*. [online]. [cit. 2015-11-28] Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/analyza-zavedeni-prime-volby-starostu-pdf.aspx

systemu je jednokolový způsob volby.⁶³ Princip tohoto modelu spočívá v tom, že volič vyjádří své případné preference a na hlasovacím lístku označí číslicemi ještě další kandidáty, mimo svého favorita, a to v pořadí, jak by volil ve své další volbě. Po skončení volby jsou sečteny hlasy pod označením čísla jedna a v případě, že žádný kandidát nezíská potřebnou nadpoloviční většinu, se sečtou další preferenční hlasy podle jejich označení. Kandidát, který získá nejnižší počet hlasů, se vyřadí a jeho získané hlasy jsou přerozděleny zbylým kandidátům na základě druhých preferencí. Tak jsou postupně kandidáti vyškrtáváni a následně jejich hlasy přerozděleny zbylým kandidátům, až jsou tak postupně vyhodnoceni kandidáti s nadpoloviční většinou hlasů. Nevýhodou tohoto systému je velká složitost a nepřehlednost. Výhodou je zvolení kandidáta, který je přijatelný pro největší skupinu voličů a dosažení nízkých ekonomických nákladů v souvislosti s uskutečněním jen jednoho kola voleb.

Nejvhodnější variantou volebního systému pro přímou volbu starostů se jeví dle všech získaných informací zavedení dvou systémů způsobu volby.⁶⁴ Volební systém pro obce a menší města by byl vhodnější „relativně většinový“, zatímco u větších měst by byl vhodný volební systém „absolutně většinový“.⁶⁵ Toto rozdělení by bylo vhodné za předpokladu, že hovoříme o zavedení přímé volby starostů obcí na území České republiky a ve všech obcích bez rozlišení jejich velikosti.

Zavedení přímé volby starostů se zatím předpokládá v obcích do 1500 obyvatel.⁶⁶ V obcích do 10 tis. obyvatel by byla možná za předpokladu, že by v nich nevznikla rada a rozhodlo by o ní zastupitelstvo. V oblasti územní samosprávy nelze opomíjet skutečnost, že přímá volba je také otázkou i u volby představitelů větších obcí a měst, konkrétně primátorů. V současné době jsou primátoři voleni do svých funkcí stejným způsobem, jako starostové menších obcí, a to zastupitelstvy z řad jeho členů.

Od zavedení přímé volby starostů se očekává zvýšení volební účasti na lokální úrovni.

⁶³ POLČÁK, S. *Přímá volba starostů aneb Jak silného chceme starostu mít*. [online].[cit. 2016-02-12] Dostupné z: www.ruzovypanter.cz/file/Prima_volba_starostu.doc

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ KŘÍŽ, P. *Přímá volba starostů, aneb přeměna loutek v loutkoherce*. [online].[cit. 2016-01-28] Dostupné z: <http://www.ustavprava.cz/blog/2015/04/prima-volba-starostu-aneb-premena-loutek-loutkoherce/>

3 KOMUNÁLNÍ VOLBY V PRAZE 1990 – 2014 A PROBLEMATIKA VOLEBNÍCH OBVODŮ

3.1 Rok 1989 a jeho vliv na podobu komunálních voleb

Na úrovni komunální politiky se změny roku 1989 projeví především tím, že byli přibráni noví členové i politici z jiných stran, než jen z Komunistické strany Československa. Komunální politika prošla velkými změnami, z hlediska institucí a vymezení funkcí. Tehdejší okresní a krajské národní výbory byly coby zastupitelské samosprávné orgány zrušeny, a to bez náhrady. Výsledkem pak bylo zřízení volených orgánů obcí, což byly zastupitelstva a exekutivní orgány, za což lze považovat radu obce a starostu. Příslušným zákonem, který stanovil volební období zastupitelstev, byl od 5. září 1990 platný zákon České národní rady o volbách do zastupitelstev obcí č. 368/1990 Sb.⁶⁷ Volební období bylo tímto zákonem stanoveno na čtyři roky a zavedl obecné, rovné a přímé volební právo s tajným hlasováním.⁶⁸

Základním orgánem obecní samosprávy je zastupitelstvo obce. Je tomu z důvodu toho, že o jeho složení rozhodují přímo občané ve volbách. Počet členů zastupitelstva se stanovuje na základě počtu obyvatel.⁶⁹ Mandát člena zastupitelstva vzniká zvolením, přičemž ke zvolení dochází ve chvíli, kdy je ukončeno hlasování.

Tabulka 1: Počet členů zastupitelstva v závislosti na velikosti obce

Počet obyvatel	Počet členů zastupitelstva
do 500	5 - 15
500 – 3000	7 - 15

⁶⁷ Zákon č. 368/1990 Sb. o volbách do zastupitelstev v obcích. In.: *Sbírka zákonů České republiky*. 1990, částka 59, s. 1275-1285. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=368&r=1990>

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ VANÍČEK, J. *Lokální politika*. 2. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2009. s. 65. ISBN 978-80-7248-558-1.

3000 – 10 000	11 - 25
10 000 – 50 000	15 - 35
50 000 – 150 000	25 - 45
nad 150 000	35 - 55

Zdroj: Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, online, cit. 2015-11-29 ⁷⁰

„Zákon o hlavním městě Praze č. 131/2000 Sb.⁷¹ ze dne 13. dubna 2000, je zákonem upravujícím postavení hlavního města Prahy jako hlavního města České republiky, kraje a zároveň obce. Legislativní předpis, který je významným a určuje dění před a v průběhu voleb do Zastupitelstva hlavního města Prahy, je zákon č. 491/2001 Sb.,⁷² o volbách do zastupitelstev obcí. V tomto zákoně jsou upraveny podmínky výkonu volebního práva, organizace voleb a rozsah soudního přezkumu pro volby do zastupitelstev obcí.⁷³ Komunální volby jsou jednou z volebních technik, jejichž prostřednictvím jsou ustavováni jednotliví reprezentanti politických subjektů do funkcí ve veřejné a státní správě. Komunální volby jsou zásadní tím, že zvolení členové zastupitelstev bezprostředně ovlivňují naše nejbližší okolí, ve kterém žijeme a trávíme nejvíce času.

V komunálních volbách se od roku 1990 v České republice používá poměrný volební systém. To umožňuje, aby kandidovali nejen politické strany, hnutí a koalice, ale poskytuje to prostor i nezávislým kandidátům a uskupením, což komunální volby odlišuje od jiných druhů voleb. Tato rovina stranického systému nabízí aktivní účast v politickém procesu a zároveň umožňuje propojení zvolených účastníků do

⁷⁰ Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích. In.: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 38, s. 1737-1764. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?r=2000&cz=128>

⁷¹ Zákon č. 131/2000 Sb. o hlavním městě Praze. In.: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 39, s. 1802-1834. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?r=2000&cz=131>

⁷² Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. In.: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 178, s. 11002-11024. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=491&r=2001>

⁷³ Tamtéž.

nejrůznějších koalic. Důležitým pravidlem je to, že v komunálních volbách může uspět pouze ten subjekt, který dosáhne pětiprocentní hranice platných hlasů. Teprve tehdy se zúčastňuje přepočítávání hlasů na mandáty. Takto uzavírací klauzule byla zavedena v roce 2001, kdy se podle této hranice poprvé volilo v komunálních volbách v roce 2002.⁷⁴

Volby v českém prostředí do zastupitelstev obcí jsou různorodé a skrze variabilitu jsou těžko uchopitelné. V mnoha případech se nejedná o jednolitě volby s jednotným výsledkem, nýbrž o desítky zcela samostatných voleb. Bezpochyby na této skutečnosti má podíl fakt, že Zastupitelstvo každé obce je oprávněno samo rozhodnout, kolik se bude v nadcházejících volbách volit mandátů. Zákon č. 128/2000 Sb.⁷⁵, o obcích závazně určuje jen rozmezí, ve kterém se počet členů zastupitelstev musí pohybovat. Dodržena musí být však čísla, která se pohybují v rozmezí podle počtu obyvatel konkrétní obce. Počet mandátů, které budou v komunálních volbách voleny, tedy určuje stávající zastupitelstvo dané obce. Roli při rozhodování o počtu členů zastupitelstva může mít rozloha obce, národnostní uspořádání, tradice, ale pochopitelně též i zcela pragmatické stranickopolitické důvody.⁷⁶ Důsledkem této kompetence obecních zastupitelstev je skutečnost, že dvě stejně početné obce mohou mít různý počet členů zastupitelstva.⁷⁷ Existuje zde však teoretická možnost, že se komunálních voleb v dané obci zúčastní jen malé procento obyvatel, ačkoli volby byly řádně a pečlivě připraveny a volební orgány působily bezproblémově. Komunální volby umožňují občanům zvolit si své představitele územních celků, kteří na základě získaných mandátů získají právo na samosprávu. Volba konkrétních politických subjektů a jednotlivých představitelů probíhá na základě výběru občanů z více pozitivních možností po splnění stanovených a dostupných požadavků, které občané od konkrétního politického subjektu nebo jejího představitele očekávají. Z hlediska ukončení volebního období v našem právním řádu

⁷⁴ ŠARADÍN, P. *Základní informace ke komunální politice: pro mladé a všechny, kteří se zajímají o komunální politiku*. 1. vyd. Praha: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2012. ISBN 978-80-87748-08-4.

⁷⁵ Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích. In.: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 38, s. 1737-1764. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?r=2000&cz=128>

⁷⁶ ANTOŠ, M., WINTR, J. (eds). *Volby, demokracie, politické svobody*. 1. vyd. Praha: Leges, s. r. o., 2010. s. 38. ISBN 978-80-87212-62-2.

⁷⁷ Tamtéž.

můžeme nalézt oporu pro rozlišení voleb řádných, mimořádných, nových a dodatečně prováděných.⁷⁸

Řádné volby se mohou konat dle právní skutečnosti uplynutím stanoveného volebního období dle Ústavy České republiky.⁷⁹ V případě voleb do zastupitelstev je to období čtyřleté, a to podle čl. 102 odst. 2 Ústavy České republiky⁸⁰. Mimořádné volby se mohou konat v případě mimořádného zániku zastupitelstva, kterému nebylo právním předpisem volební období nijak zkráceno. K dodatečným volbám může dojít dle § 54 volebního zákona a to v případě, že z jakýchkoliv důvodů v obci nedošlo k řádným volbám podle volebního zákona nebo se volby vůbec nekonaly. Nové volby se konají v případech, které jsou stanoveny v ustanovení § 57 volebního zákona. Jedná se o situaci, kdy počet členů zastupitelstva se snížil o více než jednu třetinu oproti počtu stanovenému v zákoně a nejsou už náhradníci na uvolněná místa. Druhým důvodem nových voleb je situace, kdy počet členů zastupitelstva klesne pod hranici pěti členů anebo v případě vzniku nové obce. Zkoumání komunálních voleb v rámci politické geografie je tématem spíš okrajovým, a to zejména z důvodu neposkytování k dané analýze mnoho interpretovaných dat, jako možností regionálního srovnání, kde dochází k limitování rozdílností kandidátních listin v jednotlivých obcích, stejně tak mnohdy jen formální vazbou jednotlivých kandidátů na politické strany a i nejasnou politickou profilací četných nezávislých kandidátů nebo jejich sdružení.

3. 2 Komunální volby v hlavním městě Praze v roce 1990

V roce 1990 se konaly v tehdejší Československu první komunální volby po politickém převratu listopadu 1989. Volby to byly velmi významné, protože se jednalo o „první volby do obecních zastupitelstev po „sametové revoluci“⁸¹ a zároveň to byly první svobodné komunální volby. Byly to také první komunální volby poté, co byly

⁷⁸ FILIP, J. *Právní úprava voleb do obecních zastupitelstev*. 1. vyd. Zlín: Ziva, 1994, s. 11. ISBN 80-901745-4-X.

⁷⁹ Ústava České republiky. In: *Ústava České republiky*. 1993. [online]. [cit. 2015-11-28] Dostupné z: <http://www.senat.cz/informace/zakon106/zakony/ustava.php>

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ BALÍK, S. (ed.), KRUTÍLEK, O., ROJČÍK, O. a VILÍMEK, P. *Komunální volby v České republice v roce 2002*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003, s. 35. ISBN 80-210-3211-1.

zrušeny místní a městské národní výbory. Namísto nich se volila ve městech a obcích zastupitelstva.⁸² Svého prvenství komunální volby dosáhly po téměř šedesáti letech. Volby do Zastupitelstva hlavního města Prahy se konaly jen jeden den, a to 24. listopadu. Pro komunální volby byl zaveden listinný volební systém poměrného zastoupení. „*Nejnižší volební účast na úrovni krajů byla v Praze (64,3 %)*“⁸³ Bylo stanoveno, že počet členů Zastupitelstva hlavního města Prahy bude ve čtyřletém volebním období 1990 až 1994 celkem sedmdesát šest.

Pro volby v roce 1990 celé území hlavního města Prahy tvořilo jeden volební obvod. Nejvyšší počet hlasů získalo Občanské fórum, které se tak stalo jasným vítězem voleb a to mu zajistilo po prvních svobodných volbách také dominantní politické postavení.⁸⁴ Na druhém místě skončila Komunistická strana Československa. Třetí místo obsadila Strana zelených. Své zastoupení v Zastupitelstvu hlavního města Prahy získala ještě Česká strana sociálně demokratická, Československá strana lidová a Republikánská unie-Svobodný blok. Mezi posledními, komu se podařilo získat mandáty, byla Československá strana socialistická, Klub angažovaných nestraníků, Sdružení nezávislých kandidátů, Křesťansko-demokratická strana a jeden nezávislý kandidát.

Prvním demokraticky zvoleným primátorem hlavního města Prahy se stal Jaroslav Kořán. Byl jedním ze zakladatelů Občanského fóra a primátorem byl zvolen 1. února 1990. Za doby působení ve své funkci se mu povedlo proměnit stranické řízení města na demokratický samosprávný systém. Ve své funkci setrval do 13. září 1991, kdy byl odvolán zastupitelstvem a ve vedení hlavního města Prahy jej vystřídal Milan Kondr. Od této chvíle v hlavním městě Praze začíná éra vládnoucích primátorů za Občanskou demokratickou stranu.

⁸² HORÁK, M. *Úspěch i zklamání: demokracie a veřejná politika v Praze 1990 - 2000*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2014, s. 82. ISBN 978-80-246-2330-6.

⁸³ BALÍK, S. (ed.), KRUTÍLEK, O., ROJČÍK, O. a VILÍMEK, P. *Komunální volby v České republice v roce 2002*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003, s. 36. ISBN 80-210-3211-1.

⁸⁴ HORÁK, M. *Úspěch i zklamání: demokracie a veřejná politika v Praze 1990 - 2000*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2014, s. 105. ISBN 978-80-246-2330-6.

Tabulka 2: Přehled primátorů hlavního města Prahy od roku 1990

Primátoři hlavního města Prahy	Období ve funkci
Jaroslav Kořán	1990–1991
Ing. Milan Kondr	1991–1993
RNDr. Jan Koukal, CSc.	1993–1998
Ing. arch. Jan Kasl	1998–2002
RNDr. Igor Němec	2002 (15. 7. – 28. 11.)
MUDr. Pavel Bém	2002–2010
doc. MUDr. Bohuslav Svoboda, CSc.	2010–2013
RNDr. Tomáš Hudeček, Ph.D.	2013–2014
Adriana Krnáčová	od roku 2014

Zdroj: Archiv hlavního města Prahy, online, cit. 2015-11-29⁸⁵

Občanská demokratická strana má v komunální politice pevnou oporu. Toto tvrzení jenom zesílilo, když se v roce 1990 stala vítězem voleb do Zastupitelstva hlavního města Prahy. Občanská demokratická strana vždy vystupovala v roli výrazného zastánce místní samosprávy, kdy právě v lokální politice viděla výraznou součást demokracie. Byla jedním z nástupnických subjektů Občanského fóra a disponovala výrazným zázemím na komunální úrovni.⁸⁶ Při dělení Občanského fóra přešla jeho významná část k Občanské demokratické straně, a to včetně množství členů zastupitelstev, kteří byli zvoleni v komunálních volbách v roce 1990.

⁸⁵ ARCHIV HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. *Přehled primasů a primátorů Prahy*. [online], [cit. 2015-11-29]. Dostupné z: <http://www.ahmp.cz/index.html?mid=49&wstyle=0&page=>"

⁸⁶ HORÁK, M. *Úspěch i zklamání: demokracie a veřejná politika v Praze 1990 - 2000*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2014, s. 148. ISBN 978-80-246-2330-6.

3. 3 Komunální volby v hlavním městě Praze v roce 1994

Pro volby v roce 1994 byl upraven volební zákon. I nadále volby probíhali podle systému poměrného zastoupení, přičemž platilo, že v hlavním městě Praze musel městský obvod či městská část tvořit jeden volební obvod. Území hlavního města Prahy se stalo pro komunální volby tedy jedním volebním obvodem a zastupitelstvo hlavního města Prahy svým usnesením stanovilo pro volební období 1994 až 1998 počet členů zastupitelstva na padesát pět. Volby do Zastupitelstva hlavního města Prahy v roce 1994 se konaly ve dnech 18. a 19. listopadu.

Tabulka 3: Přehled – volby do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 1994

Číslo a název obce		Okresy			Zapsaní voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky
		celk.	zpr.	v %				
554782	Hl.m. Praha	1 092	1 092	100.00	1 018 527	547 215	53.73	546 570
Celkem		1 092	1 092	100.00	1 018 527	547 215	53.73	546 570

Zdroj: Český statistický úřad, online, cit. 2015-11-29⁸⁷

Po sečtení hlasů byla volební účast v rámci těchto komunálních voleb do zastupitelstva hlavního města Prahy, jak dokládá tabulka 3, celkem účast 53,73 % oprávněných voličů.⁸⁸ Vítězem se stala Občanská demokratická strana, která získala 41,82 % hlasů⁸⁹ a v novém zastupitelstvu hlavního města Prahy obsadila dvacet tři křesel, jak uvádí tabulka 4. Občanská demokratická strana se zúčastnila komunálních voleb v roce 1994 poprvé a vstoupila do nich v roli dominantní síly českého politického

⁸⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí 18. 11. a 19. 11. 1994*. [online]. [cit. 2015-11-29], Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv1994/kv1211?xjazyk=CZ&xid=1&xv=1&xdz=4&xnumnuts=1100>

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Tamtéž.

spektra.⁹⁰ Zároveň lze ale konstatovat, že žádná ze stran nedosáhla naprosté většiny.⁹¹ Občanská demokratická strana tehdy představila celostátní rozsáhlý a podrobný programový dokument „Rozvážně a odpovědně“, který sloužil jako ideový základ pro tvorbu volebních programů místních, tedy i v hlavním městě. V tomto programu se Občanská demokratická strana přihlásila k myšlence, že úloha obcí nespočívá v podnikání, ale v plnění nezbytných veřejných funkcí.⁹² Na druhém místě se umístila jako v roce 1990 Komunistická strana Čech a Moravy, která získala šest křesel v Zastupitelstvu hlavního města Prahy, jak dokládá tabulka 4.

Tabulka 4: Počet získaných křesel a výsledky voleb do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 1994

Volební strana	Počet	
	abs.	v %
Občanská demokratická strana	23	41.82
Komunistická str.Čech a Moravy	6	10.91
Česká str.sociálně demokrat.	5	9.09
Občanská demokratická aliance	5	9.09
Svobodní demokraté(OH)	3	5.45
Demokratická unie	3	5.45
Důchodci za životní jistoty	2	3.64
Křesť.a dem.unie-Čs.str.lidová	1	1.82
Křesťanskodemokratická strana	1	1.82
Strana zelených	1	1.82
Nezávislá iniciativa	1	1.82
Klub angažovaných nestraníků	1	1.82

⁹⁰ SOKOL, P., KLÍČ, Z., et al. *20 let Občanské demokratické strany* 1. vyd. Praha: ODS Publishing,s.r.o. 2011, s. 53. ISBN 978-80-254-9937-5.

⁹¹ HORÁK, M. *Úspěch i zklamání: demokracie a veřejná politika v Praze 1990 - 2000*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2014, s. 148. ISBN 978-80-246-2330-6.

⁹² BALÍK, S. a kol. *Občanská demokratická strana a česká politika* 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 102. ISBN 80-7325-079-9.

Pražané Praze	1	1.82
Sdružení pražských nezávislých	1	1.82
Koalice SPR-RSČ, SDČR	1	1.82

Zdroj: Český statistický úřad, online, cit. 2015-11-29⁹³

Na základě výsledků voleb poté probíhala povolební vyjednávání, kdy byla vytvořena koalice. První koalici v rámci hlavního města Prahy bylo tehdejší spojení Občanské demokratické strany, Občanské demokratické aliance a Křesťanské a demokratické unie-Československé strany lidové.⁹⁴ Primátorem byl tehdy zvolen Jan Koukal, a to během velké reorganizace rady v dubnu 1993. Hlavní město Prahu vedl až do podzimních voleb roku 1998.⁹⁵

3. 4 Komunální volby v roce 1998 a rozdělení hlavního města Prahy na deset volebních obvodů

Komunální volby 1998 se konaly necelého půl roku po předčasných parlamentních volbách a od tohoto roku dochází k souběhu parlamentních a komunálních voleb v jednom roce. Právní základ komunálních voleb v daném roce zůstal stejný jako u voleb minulých, tedy zákon č. 152/1994 Sb.⁹⁶ Pro komunální volby v roce 1998 bylo schváleno usnesením rady zastupitelstva hlavního města Prahy č. 711 ze dne 21. července 1998, že se hlavní město Praha rozdělí na celkem deset volebních obvodů, z čehož obvody I., III., V., VI. a X. byly pěti mandátové a obvody II., IV., VII., VIII. a

⁹³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí 18. 11. a 19. 11. 1994*. [online].[cit 2015-11-29]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv1994/kv1211?xjazyk=CZ&xid=1&xv=1&xdz=4&xnumnuts=1100>

⁹⁴ BALÍK, S., KRUTÍLEK, O., ROJČÍK, O. a VILÍMEK, P. *Komunální volby v České republice v roce 2002*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003, s. 45. ISBN 80-210-3211-1.

⁹⁵ HORÁK, M. *Úspěch i zklamání: demokracie a veřejná politika v Praze 1990 - 2000*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2014, s. 148. ISBN 978-80-246-2330-6.

⁹⁶ Zákon č. 152/1994 Sb. o volbách do zastupitelstev v obcích a o změně a doplnění některých dalších zákonů. In.: *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 48, s. 1577-1593. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=152&r=1994>

IX. byly šesti mandátové, a to protože se rozdělovalo mandátů šest, na základě získaného počtu získaných hlasů voličů. Území hlavního města Prahy bylo rozděleno následovně:

1) Volební obvod I. – MČ Praha 12, Praha – Kunratice, Praha – Šeberov, Praha – Újezd, Praha – Libuš, Praha – Velká Chuchle, Praha – Radotín, Praha – Zbraslav, Praha – Lipence, Praha – Lochkov a část území městské části Praha 4, tvořenou k. ú. Krč

2) Volební obvod II. – MČ Praha 11, Praha – Benice, Praha – Dolní Měcholupy, Praha 15, Praha – Kolovraty, Praha – Královice, Praha – Křeslice, Praha – Nedvězí, Praha – Petrovice, Praha – Uhříněves, Praha – Dubeč, Praha – Štěrboholy

3) Volební obvod III. – MČ Praha 4 s výjimkou k. ú. Krč

4) Volební obvod IV. – MČ Praha 5, Praha 13, Praha – Řeporyje, Praha – Slivenec, Praha – Zličín

5) Volební obvod V. – MČ Praha 10

6) Volební obvod VI. – MČ Praha 8, Praha – Březiněves, Praha – Dolní Chabry, Praha – Ďáblice, Praha – Troja

7) Volební obvod VII. – MČ Praha 9, Praha – Běchovice, Praha – Čakovice, Praha – Dolní Počernice, Praha – Horní Počernice, Praha – Kbely, Praha – Klánovice, Praha – Koloděje, Praha 14, Praha – Letňany, Praha – Satalice, Praha – Újezd nad Lesy, Praha – Vinoř

8) Volební obvod VIII. – MČ Praha 6, mimo části k. ú. Bubeneč, tj. území na východ od katastrální hranice jdoucí ulicemi Podbabskou, Jugoslávských partyzánů,

Dejvickou, Jaselskou a Pelléovou. Dále zahrnuje území městských částí Praha – Řepy, Praha – Přední Kopanina, Praha – Nebušice, Praha – Suchdol, Praha – Lysolaje

9) Volební obvod IX. – MČ Praha 2 s výjimkou k. ú. Nové Město, tj. mimo území uvnitř katastrální hranice jdoucí ulicemi Legerovou, Rumunskou, Lublaňskou,

Wenzigovou, Horskou, Na slupi, Botičskou, Na Děkance, Svobodovou a středem Vltavy do středu Jiráskova mostu. Dále území MČ Praha 3

10) Volební obvod X. – MČ Praha 1, dále část území MČ Praha 2, tvořené částí k. ú. Nové Město, tj. území uvnitř katastrální hranice, jdoucí ze středu Jiráskova mostu středem Vltavy do středu Železničního mostu, ulicemi Svobodovou, Na Děkance, Botičskou, Na slupi, Horskou, Legerovou, Wenzigovou, Lublaňskou a Rumunskou. Dále část území MČ Praha 6 tvořené částí k. ú. Bubeneč, na východ od katastrální hranice jdoucí ulicemi Podbabskou, Jugoslávských partyzánů, Dejvickou, Jaselskou, Pelléovou. Dále zahrnuje území městské části Praha 7.

Volby probíhaly ve dnech 13. a 14. listopadu. Podzimní komunální volby bývají chápány dvěma způsoby, a to jako potvrzení správného rozhodnutí anebo jako možnost reparátu za „nepovedené“ volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. „*Nejnižší volební účast byla tradičně v Praze (39,17 %).*“⁹⁷

Tabulka 5: Volby do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 1998

Číslo a název obce		Okresy			Zapsaní voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevz. obálky
		celk.	zpr.	v %				
554782	Praha hl.m.	1 101	1 101	100.00	1 010 491	395 779	39.17	394 844
Celkem		1 101	1 101	100.00	1 010 491	395 779	39.17	394 844

Zdroj: Český statistický úřad, online, cit. 2015-11-30⁹⁸

Volební účast v těchto komunálních volbách, jak zřetelně dokazují údaje v tabulce 5, byla poznamenána podstatně nižší volební účastí ve srovnání s předchozími lety. I přes výrazně menší účast voličů oproti předchozím volbám se podařilo Občanské

⁹⁷ BALÍK, S., KRUTÍLEK, O., ROJČÍK, O. a VILÍMEK, P. *Komunální volby v České republice v roce 2002*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003, s. 45. ISBN 80-210-3211-1.

⁹⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí*. [online].[cit. 2015-11-30]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv1998/kv1111?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=4&xnumnuts=1100&xobec=554782>

demokratické straně získat prvenství a i když v absolutní i procentní výši se jednalo do té doby o nejhorší výsledek v komunálních volbách, Občanská demokratická strana získala dvacet jedna mandátů,⁹⁹ které jí zajistily v následujících povolebních jednáních získat post primátora hlavního města Prahy a vytvořit velkou koalici společně s Českou stranou sociálně demokratickou. Jednalo se o první velkou koalici Občanské demokratické strany a České strany sociálně demokratické, která měla dohromady třicet jedna mandátů v poměru dvacet jedna mandátů Občanské demokratické strany a deset mandátů České straně sociálně demokratické z celkových padesáti pěti.

Volby z roku 1998 naznačily zakotvenost Občanské demokratické strany ve větších městech.¹⁰⁰ V zastupitelstvu dále měla zastoupení Čtyřkoalice se šestnácti mandáty a Komunistické straně Čech a Moravy se podařilo získat osm mandátů. Ačkoli se očekávalo, že novým primátorem se stane tehdejší lídr pražské kandidátky Jan Koukal, pro velký nesouhlas mezi veřejností i samotnými členy Občanské demokratické strany byl primátorem zvolen Jan Kasl, který nebyl v tehdejší době příliš známý. V čele hlavního města Prahy stál coby primátor do června roku 2002, kdy byl nucen ze své funkce odstoupit z osobních důvodů.

Po rezignaci Jana Kasla na post primátora hlavního města Prahy a současně i na členství v Občanské demokratické straně se stal na krátký čas, konkrétně od 15. července do 28. listopadu 2002, primátorem hlavního města Prahy Igor Němec, přezdívaný „letní a podzimní král“. V době působení Igora Němce ve funkci primátora hlavního města Prahy nejen hlavní město Prahu zasáhla ničivá povodeň. Krizové řízení metropole v době povodní se stalo pro tehdejšího primátora Igora Němce osudným, kdy v komunálních volbách pro nadcházející volební období sice kandidoval, ale na pozici lídra a tedy i za kandidáta na funkci primátora hlavního města Prahy byl vybrán za Občanskou demokratickou stranu Pavel Bém.

⁹⁹ HORÁK, M. *Úspěch i zklamání: demokracie a veřejná politika v Praze 1990 - 2000*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2014, s. 164. ISBN 978-80-246-2330-6.

¹⁰⁰ CEVRO. *Průvodce pravicového komunálního kandidáta*. 1. vyd. Praha: 2006, s. 41. ISBN 978-808-681-6-210.

Tabulka 6: Počet získaných křesel a výsledky voleb do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 1998

Volební strana	Počet	
	abs.	v %
Občanská demokratická strana	21	38.18
Čtyřkoalice	16	29.09
Česká strana sociálně demokratická	10	18.18
Komunistická strana Čech a Moravy	8	14.55

Zdroj: Český statistický úřad, online, cit. 2015-11-30¹⁰¹

Z tabulky 6, která dokládá výrazný úbytek počtu subjektů, je jasně prokazatelné, které subjekty a v jakém počtu tvořily složení Zastupitelstva hlavního města Prahy po komunálních volbách v roce 1998.

3. 5 Komunální volby v roce 2002 a rozdělení hlavního města Prahy na pět volebních obvodů

Komunální volby se v tomto volebním roce uskutečnily společně s druhým kolem senátních voleb, a to ve dnech 1. a 2. listopadu. Ze stávajících padesáti pěti členů Zastupitelstva hlavního města Prahy byl počet navýšen na sedmdesát zastupitelských mandátů. Toto navýšení počtu mandátů schválilo Zastupitelstvo hlavního města Prahy. Území hlavního města Prahy pro volby v roce 2002 bylo přijetím usnesení Zastupitelstva hlavního města Prahy č. 42/02 ze dne 30. května 2002¹⁰² rozděleno pro nadcházející listopadové komunální volby na pět čtrnácti mandátových volebních obvodů, a to následovně:

¹⁰¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí*. [online]. [cit. 2015-11-30]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv1998/kv1111?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=4&xnumnuts=1100&xobec=554782>

¹⁰² PORTÁL HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. *Usnesení zastupitelstva č. 42/02 ze dne 30. 5. 2002*. [online]. [cit. 2015-11-30]. Dostupné z: <http://zastupitelstvo.praha.eu/ina2014/tedusndetail.aspx?id=26577>

1) Volební obvod I. – MČ Praha 1, Praha 2, Praha 6 Praha 7, Praha-Troja, Praha-Lysolaje, Praha-Nebošice, Praha-Přední Kopanina, Praha-Suchdol

2) Volební obvod II. – MČ Praha 5, Praha 12, Praha 13, Praha 16, Praha 17, Praha-Slivenec, Praha-Lochkov, Praha-Libuš, Praha-Řeporyje, Praha-Lipence, Praha-Velká Chuchle, Praha-Zbraslav, Praha-Zličín

3) Volební obvod III. – MČ Praha 4, Praha 11, Praha-Kunratice, Praha-Křeslice, Praha-Šeberov, Praha-Újezd

4) Volební obvod IV. – MČ Praha 3, Praha 10, Praha 15, Praha 22, Praha-Dolní Měcholupy, Praha-Dubeč, Praha-Petrovice, Praha-Štěrboholý, Praha-Benice, Praha-Kolovraty, Praha-Královice, Praha-Nedvězí

5) Volební obvod V. – MČ Praha 8, Praha 9, Praha 14, Praha 18, Praha 19, Praha 20, Praha 21, Praha-Březiněves, Praha-Dolní Chabry, Praha-Řáblice, Praha-Dolní Počernice, Praha-Čakovice, Praha-Satalice, Praha-Vinoř, Praha-Běchovice, Praha-Klánovice, Praha-Koloděje¹⁰³

„Jediné zastupitelstvo hlavního města Prahy se 70 zastupiteli se volilo v 1105 okrscích. Volební účast činila 35,29 %.“¹⁰⁴ Vyhlášení oficiálních výsledků sčítání hlasů přineslo zjištění, že do volebních místností přišlo hlasovat ještě méně občanů, než tomu bylo v komunálních volbách předcházejících. Výsledky potvrdily názor odborníků, že zájem voličů o komunální volby, vykazoval stále klesající tendenci.

¹⁰³ PORTÁL HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. *Usnesení zastupitelstva č. 42/02 ze dne 30. 5. 2002.* [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://zastupitelstvo.praha.eu/ina2014/tedusndetail.aspx?id=26577>

¹⁰⁴ BALÍK, S., KRUTÍLEK, O., ROJČÍK, O. a VILÍMEK, P. *Komunální volby v České republice v roce 2002.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003, s. 61. ISBN 80-210-3211-1.

Tabulka 7: Volby do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 2002

Okrsky			Zastupitelstva		Zapsaní voliči	Vydané obálky	Vol. účast v %	Odevzd. obálky	Platné hlasy
Počet	Zpr.	v %	celkem	zvolená					
1 105	1 105	100.00	1	1	984 932	347 631	35.29	346 723	4 479 957

Zdroj: Český statistický úřad, online, cit. 2015-12-05¹⁰⁵

Byl však potvrzen trend, který v hlavním městě Praze započal již před několika lety. Občanská demokratická strana opět potvrdila svou silnou pozici, kterou si v hlavním městě Praze nadále držela a i v těchto volbách zvítězila. Po přepočtu hlasů na mandáty získala Občanská demokratická strana dvakrát tolik členů zastupitelstva, než kolik jich obdrželo druhé Sdružení Evropanů - Nezávislí kandidáti, které bylo následováno Českou stranou sociálně demokratickou a Komunistickou stranou Čech a Moravy. Relativně nevýrazný výsledek zaznamenala Unie svobody-Demokratická unie a SNK, SZ, SOS, které získaly každá po dvou členech v zastupitelstvu hlavního města Prahy a jeden zastupitelský post vybojovala Křesťanská a demokratická unie-Československá strana lidová. V povolebních vyjednáváních však již nebyla Občanská demokratická strana tak úspěšná, jako v předchozích letech. V hlavním městě Praze se primátorem stal z Občanské demokratické strany Pavel Bém a v prvním období jeho zastávání funkce vládla v hlavním městě Praze velká koalice Občanské demokratické strany a České strany sociálně demokratické. Tyto dvě politické strany daly dohromady čtyřicet dva mandátů, které byly rozděleny mezi Občanskou demokratickou stranu se zastoupením třicet mandátů, a pro Českou stranu sociálně demokratickou připadlo dvanáct mandátů, jak dokládá tabulka 8.

¹⁰⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí*. [online].[cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv2002/kv1211?xjazyk=CZ&xid=0&xv=1&xdz=4&xnumnuts=1100>

Tabulka 8: Počet získaných křesel a výsledky voleb do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 2002

Název strany	Počet	
	abs.	v %
Občanská demokratická strana	30	42,86
Sdružení ED, NK	15	18,37
Česká strana sociálně demokratická	12	14,66
Komunistická strana Čech a Moravy	8	10,83
Unie svobody - Demokratická unie	2	5,64
Sdružení SNK, SZ, SOS	2	5,03
Křesťanská a demokratická unie-Československá strana lidová	1	4,56

Zdroj: Český statistický úřad, online, cit. 2015-12-05¹⁰⁶

Nové rozložení politických sil v Zastupitelstvu hlavního města Prahy pro Občanskou demokratickou stranu bylo výrazným úspěchem. Výsledky komunálních voleb v hlavním městě Praze v roce 2002 naznačovaly stoupající popularitu nejsilnější pravicové strany v České republice.

3. 6 Komunální volby v hlavním městě Praze v roce 2006

V roce 2006 území hlavního města Prahy nebylo děleno na volební obvody a tvořilo jeden volební obvod. Čísla, která přinesl rok 2006 a výsledky komunálních voleb, které se konaly ve dnech 20. a 21. října nezvratně argumentovala pro skutečnost, že Občanská demokratická strana v té době neměla v hlavním městě Praze na politickém poli rovnocenného soupeře. Po neustále klesající volební účasti v minulých letech v rámci komunálních voleb zaznamenalo hlavní město Praha znatelný nárůst voličů v hlasování, jak dokazuje tabulka 9, kdy volební účast dosáhla celkem 42,17 % oprávněných voličů. Tento výsledek lze označit za dlouhodobě nadprůměrný. Ve volbách Občanská demokratická strana zvítězila dosud nejvyšším podílem získaných hlasů i nejvyšším

¹⁰⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí*. [online].[cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv2002/kv1211?xjazyk=CZ&xid=0&xv=1&xdz=4&xnumnuts=1100>

podílem mandátů. V absolutních počtech získaných mandátů se pak vrátila na z tohoto pohledu rekordní úroveň komunálních voleb roku 1994.

Tabulka 9: Volby do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 2006

Okrsky			Zastupitelstva		Volební účast v %
Celkem	zpr.	v %	celkem	zvolená	
1 112	1 112	100,00	1	1	42,17

Zdroj: Český statistický úřad, online, cit. 2015-12-05¹⁰⁷

Občanská demokratická strana zřetelně posílila ve srovnání s rokem 2002. Jak ukazuje tabulka 10, konečné výsledky znamenaly pro Občanskou demokratickou stranu čtyřicet dva mandátů v Zastupitelstvu hlavního města Prahy, po dvanácti mandátech získala Česká strana sociálně demokratická a naopak oslabila Komunistická strana Čech a Moravy, která získala v těchto komunálních volbách šest mandátů, stejně jako Strana zelených, která získala šest mandátů, a těsně své zastoupení v Zastupitelstvu hlavního města Prahy získali ještě SNK Evropští demokraté se čtyřmi mandáty. Složení Zastupitelstva hlavního města Prahy se pro následující roky 2006 až 2010 stalo v sedmdesátičlenném počtu jasně pravicové.

Tabulka 10: Výsledky voleb do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 2006

Název strany	Počet získaných mandátů	
	abs.	v %
Občanská demokratická strana	42	54,43
Česká strana sociálně demokratická	12	15,88
Komunistická strana Čech a Moravy	6	7,93

¹⁰⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí*. [online].[cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv2006/kv1111?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=4&xnumnuts=1100&xobec=554782&xstat=0&xvyber=0>

Strana zelených	6	7,80
SNK Evropští demokraté	4	5,39

Zdroj: Český statistický úřad, online, cit. 2015-12-05 ¹⁰⁸

Občanská demokratická strana dosáhla v komunálních volbách v roce 2006 takového výsledku, že její výsledek pro pravici znamenal de facto šanci na čtyři roky vlády v hlavním městě Praze bez nutnosti kompromisů, vyjednávání nebo koaličních ohledů na požadavky zbývajících subjektů, které spolu s Občanskou demokratickou stranou zasedly na volební období 2006 až 2010 v Zastupitelstvu hlavního města Prahy. Primátorem hlavního města Prahy byl opět zvolen Pavel Bém, který byl ve funkci do 30. listopadu 2010. Jeho působení ve funkci primátora hlavního města Prahy trvalo celkově dvě volební období. Lze tedy konstatovat, že Pavel Bém byl nejdéle působícím primátorem hlavního města Prahy. Na komunální úrovni měla až do roku 2010 Občanská demokratická strana silné zázemí a ve skutečnosti byla nejsilnější komunální politickou stranou.

3. 7 Komunální volby v roce 2010 a rozdělení hlavního města Prahy na sedm volebních obvodů

Termín konání voleb do Zastupitelstva hlavního města Prahy byl vyhlášen na 15. a 16. října 2010. Usnesením č. 39/17 ze dne 17. června 2010¹⁰⁹ došlo ke stanovení počtu členů pro další volební období 2010 až 2014 z doposud volených sedmdesáti na šedesát tři.¹¹⁰ Tímto usnesením byl stanoven počet volebních obvodů pro říjnové komunální volby na sedm. V každém z volebních obvodů byl stejným usnesením vymezen počet mandátů na devět. Konkrétní rozdělení bylo následující:

¹⁰⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí*. [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv2006/kv1111?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=4&xnumnuts=1100&xobec=554782&xstat=0&xvyber=0>

¹⁰⁹ PORTÁL HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. *Usnesení zastupitelstva č. 39/17 ze dne 17. 6. 2010*. [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://zastupitelstvo.praha.eu/ina2014/tedusndetail.aspx?id=130333>

¹¹⁰ Tamtéž.

1) Volební obvod I. – Praha 1, Praha 6, Praha 17, Zličín, Přední Kopanina, Nebušice, Lysolaje, Suchdol

2) Volební obvod II. – Praha 5, Praha 13, Řeporyje, Slivenec, Velká Chuchle, Lochkov, Praha 16, Zbraslav, Lipence

3) Volební obvod III. – Praha 4, Praha 12

4) Volební obvod IV. – Praha 7, Praha 8, Troja, Dolní Chabry, Březiněves, Čakovice, Praha 18, Ďáblice

5) Volební obvod V. – Praha 2, Praha 3, Praha 9, Praha 19, Vinoř, Satalice

6) Volební obvod VI. – Praha 10, Praha 14, Praha 20, Dolní Počernice, Štěrboholy

7) Volební obvod VII. – Praha 11, Praha 15, Praha 21, Praha 22, Dolní Měcholupy, Petrovice, Křeslice, Újezd, Šeberov, Kunratice, Libuš, Benice, Dubeč, Běchovice, Koloděje, Klánovice, Kolovraty, Nedvězí, Královice¹¹¹

To znamenalo, že v každém ze stanovených volebních obvodů vybírali voliči své kandidáty pouze z omezeného jmenného seznamu. V tuto chvíli lze jen polemizovat, zda změna volebních obvodů byla činěna z konkrétního důvodu ze strany Občanské demokratické strany. Ta ovládala Zastupitelstvo v hlavním městě Praze ve volebním období 2006 až 2010. Před vyhlášením termínu nových voleb, přesně osmdesát dní před začátkem voleb, které se konaly v říjnu 2010, se měla údajně dopustit nekalých praktik a díky většině, kterou v tehdejší obsazení Zastupitelstva hlavního města Prahy disponovala, se jí podařilo prosadit rozdělení území hlavního města Prahy pro účely komunálních voleb. Tehdy pro toto rozdělení území hlavního města Prahy hlasovalo čtyřicet členů zastupitelstva za Občanskou demokratickou stranu a zástupci strany České strany sociálně demokratické, Komunistické strany Čech a Moravy, Strany

¹¹¹ PORTÁL HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. *Usnesení zastupitelstva č. 39/17 ze dne 17. 6. 2010.* [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://zastupitelstvo.praha.eu/ina2014/tedusndetail.aspx?id=130333>

zelených a SNK Evropští demokraté, kterých bylo přítomno při hlasování dvacet pět, hlasovali všichni proti.

Po skončení voleb byla Občanská demokratická strana konkurenty z řad dalších politických subjektů nařknuta z použití nekalých praktik při přípravě komunálních voleb. Ti, kdo kritizovali, toto rozdělení namítali, že v jeho důsledku se do Zastupitelstva hlavního města Prahy nedostaly některé subjekty, které by bez tohoto zásahu Občanské demokratické strany na mandáty v komunálních volbách mohly případně dosáhnout. Kritiku na Občanskou demokratickou stranu bylo v té době velmi často a hlasitě slyšet, neboť na základě této skutečnosti se Občanské demokratické straně mohlo podařit právě díky zmiňovanému volebnímu výsledku zformovat v novém volebním období pro roky 2010 až 2014 společně s Českou stranou sociálně demokratickou tzv. „velkou koalici“ a udržet se tak v české metropoli u moci i nadále, ačkoliv vítězem voleb z faktického hlediska se v Praze stala TOP 09. Proti výsledku voleb podala Strana zelených, Věci veřejné a SNK Evropští demokraté ústavní stížnost. Tyto politické strany ve své stížnosti uváděli, že *„došlo k porušení jejich základních práv plynoucích z Ústavy České republiky, konkrétně porušení principu volné soutěže politických stran respektujících základní demokratické principy, principu, že rozhodování většiny dbá ochrany menšiny, principu, že členové zastupitelstev jsou voleni na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva (čl. 102 Ústavy a čl. 21 odst. 3 Listiny), principu, že občané mají právo na podíl na správě veřejných věcí svobodnou volbou svých zástupců [čl. 21 odst. 1 Listiny a čl. 25 a) Paktu] z práva na rovný přístup k voleným a veřejným funkcím [čl. 21 odst. 4 a čl. 25 písm. c) Paktu] z práva volit a být volen v pravidelných volbách, jež se budou konat na základě všeobecného a rovného hlasovacího práva, tajným hlasováním zabezpečujícím svobodu hlasování [čl. 25 písm. b) Paktu] z principu, že zákonná úprava všech politických práv a svobod a její výklad a používání musí umožňovat a ochraňovat svobodnou soutěž politických sil demokratické společnosti (čl. 22 Listiny).¹¹² Zároveň ve své stížnosti navrhovatelé navrhli řízení o ústavní stížnosti přerušit a v samostatném plenárním řízení přezkoumat ústavnost, respektive zrušit ustanovení § 27 věty druhé návěští odst. 1*

¹¹² NALUS. *Nález Ústavního soudu. Volby do zastupitelstva hlavního města Prahy v říjnu 2010.* [online]. [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-52-10_3

zákona č. 491/2001 Sb.,¹¹³ o volbách do zastupitelstev obcí a změně některých zákonů, ve znění pozdějších změn a novelizací, které zní: „*Zastupitelstvo obce může nejpozději 85 dnů přede dnem konání voleb vytvořit více volebních obvodů*“.¹¹⁴ Celá ústavní stížnost byla velice obsáhlá.

Při samotném jednání u Ústavního soudu bylo poukazováno na výraznou systémovou nerovnost mezi zákonem a praxí daným postavením demokratické většiny a menšiny, která vede k jistému ukotvení moci jedné, či snad dvou politických stran a oslabuje tolik potřebné demokratické kontrolní mechanismy. Jedním z nejdůležitějších problémů, který byl předmětem jednání u soudu, byla skutečnost opakovaných, nepředvídatelných změn volebních obvodů měněných dle potřeby vládnoucí politické většiny za účelem omezení zastoupení či eliminace demokratické menšiny. Bylo uváděno, že bezpochyby klíčovým prvkem stabilního a funkčního demokratického systému je vytváření vztahu odpovědnosti a demokratické zpětné vazby mezi voleným zástupcem a jeho konkrétním voličem. Vzhledem k opakovaným změnám ve volebních obvodech bylo vytváření takové zpětné vazby znemožněno nebo nepřiměřeně ztíženo. Negativní dopady, na které bylo taktéž během jednání u Ústavního soudu poukazováno a které nepředvídatelné změny volebních obvodů mají na menšinová politická seskupení, je časová tíseň vznikající nutností sestavování kandidátky ve struktuře nově uspořádaných volebních obvodů a případná nutnost sestavování volebních koalic z důvodu uměle zvýšeného volebního prahu. Jako vedlejší účastník řízení se k obsahu ústavní stížnosti vyjádřil i Magistrát hlavního města Prahy podrobným podáním. Magistrát hlavního města Prahy připomněl širší historické souvislosti přijetí předmětného usnesení Zastupitelstva hlavního města Prahy, přičemž uvedl, že naposledy provedené dělení území hlavního města nijak nevybočilo ze zažité praxe, když v zásadě v každých do té doby konaných volbách byl počet volebních obvodů i počet mandátů, a to jak celkový, tak i na obvody připadající, jiný. Ve stanovisku Magistrátu hlavního města Prahy bylo uváděno, že k zamýšlenému dělení bylo

¹¹³ Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. In.: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 178, s. 11002-11024. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=491&r=2001>

¹¹⁴ Tamtéž.

vyžádáno stanovisko Ministerstva vnitra České republiky, které nezmínilo žádné pochybnosti stran legality záměru.

Návrh usnesení, který byl předložen Zastupitelstvu hlavního města Prahy ke schválení, doprovázela důvodová zpráva a podrobné zdůvodnění pak bylo prezentováno v projevu předcházejícím vlastnímu projednání v Zastupitelstvu hlavního města Prahy. Důvody, které vedly k tomu, aby bylo navrženo usnesení na jednání Zastupitelstva hlavního města Prahy, byly následující:

1) záměr zvýšit transparentnost voleb, zpřehlednit a zjednodušit volbu kandidátů snížením maximálního počtu kandidátů na hlasovacím lístku na sto osmdesát oproti tisíc pět set kandidátům v případě existence jediného volebního obvodu

2) snaha zvýšit šance na volební úspěch lokálních uskupení, zaměřených na problematiku významnou pro jednotlivé volební obvody

3) reflektování zkušeností z voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2010, kdy voliči masivně využili preferenčních hlasů, vytvořením podmínek pro snadnější identifikaci voličů s kandidáty daného, tedy menšího obvodu

4) vytvoření užších vazeb mezi zvoleným členem zastupitelstva a voličem, jakož i větší orientací zastupitelů na problémy a potřeby konkrétního územního celku

5) ekonomické úspory.¹¹⁵

Ústavní soud stížnost zamítl. Zdůvodnění se týkalo mimo jiné toho, že podání navrhovatelů bylo namířeno proti usnesení Zastupitelstva hl. m. Prahy č. 39/17 ze dne 17. června 2010¹¹⁶, kdy v minulosti již bylo toto usnesení napadeno třemi z nich u Nejvyššího správního soudu, který svým rozsudkem ze dne 9. srpna 2010, sp. zn. 4 Ao 4/2010 zamítl jako nedůvodný s tím, že nepřipustné omezení poměrného volebního

¹¹⁵ NALUS. *Nález Ústavního soudu. Volby do zastupitelstva hlavního města Prahy v říjnu 2010*. [online]. [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-52-10_3

¹¹⁶ PORTÁL HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. *Usnesení zastupitelstva č. 39/17 ze dne 17. 6. 2010*. [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://zastupitelstvo.praha.eu/ina2014/tedusndetail.aspx?id=130333>

systému ve volbách v roce 2010 přijetím předmětného rozhodnutí zastupitelstva se nepodařilo prokázat. Jako důvod zamítnutí stížnosti uvedl neoprávněnost navrhovatele, kdy se v daném případě jednalo o „ústavně přijatelnou odchylku“.¹¹⁷

Obrázek 2: Rozdělení volebních obvodů v návaznosti na členění hlavního města Prahy na městské části

Zdroj: Portál hlavního města Prahy, online, cit. 2016-01-25¹¹⁸

Fenomenální úspěch Občanské demokratické strany, který ji v předchozích komunálních volbách pro volební období 2006 až 2010 přinesl nadpoloviční většinu v Zastupitelstvu i Radě hlavního města Prahy byl po skončení komunálních voleb v roce 2010 jasně viditelným propadem dané politické strany. Skutečností pouze zůstává, že drtivé vítězství nad ostatními politickými stranami v rámci hlavního města Prahy z roku 2006, které přineslo Občanské demokratické straně v podstatě již v budoucnu neopakovatelný výsledek umocněný celkovou atmosférou a děním na české politické

¹¹⁷ NALUS. *Nález Ústavního soudu. Volby do zastupitelstva hlavního města Prahy v říjnu 2010*. [online]. [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-52-10_3

¹¹⁸ PORTÁL HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. *Usnesení rady č. 1011 ze dne 11. 6. 2010*. [online]. [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://zastupitelstvo.praha.eu/ina2014/tedusndetail.aspx?id=130328>

scéně, činilo z podzimních komunálních voleb v roce 2010 v hlavním městě Praze velmi sledovanou a také medializovanou událost tohoto volebního roku.

Tabulka 11: Volby do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 2010

Okresy			Volební účast v %
Celkem	zpr.	v %	
1 130	1 130	100,00	44,43

Zdroj: Český statistický úřad, online, cit. 2015-12-05¹¹⁹

Z veřejně dostupných informací je zřejmé, jak uvádí i tabulka 11, že volební účast v komunálních volbách byla 44,43 % oprávněných voličů.

Tabulka 12: Výsledky voleb do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 2010

Název strany	Počet získaných hlasů	
	abs.	v %
TOP 09	26	30,26
Občanská demokratická strana	20	23,10
Česká strana sociálně demokratická	14	17,85
Komunistická strana Čech a Moravy	3	6,82

Zdroj: Český statistický úřad, online, cit. 2015-12-05¹²⁰

Vítězem komunálních voleb do Zastupitelstva hlavního města Prahy se stala politická strana pod názvem „TOP 09“, která byla v té době považována za nejmladší subjekt české politické scény s datem založení 11. června 2009.¹²¹ Získala dvacet šest

¹¹⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí*. [online].[cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv2010/kv51?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=8&xnumnuts=1100&xvyber=1>

¹²⁰ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí*. [online].[cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv2010/kv1111?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=4&xnumnuts=1100&xobec=554782&xstat=0&xvyber=0>

¹²¹ MACH, J. TOP 09. [online].[cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://tema.novinky.cz/top-09>

mandátů s podporou 30,26 % hlasů voličů. Na druhém místě se umístila Občanská demokratická strana, která získala dvacet mandátů a podpořilo ji 23,10% voličů. Občanská demokratická strana se díky tomuto výsledku poprvé od roku 1994 nestala nejsilnější stranou v komunálních volbách. Jako třetí v pořadí skončila Česká strana sociálně demokratická, které se podařilo získat čtrnáct mandátů s podporou 17,85 % voličů a poslední stranou, která získala tři mandáty s podporou 6,82 % voličů, byla Komunistická strana Čech a Moravy.

Vliv na volební výsledek mohl mít fakt, že mnoho komunálních politiků z Občanské demokratické strany bylo v Zastupitelstvu hlavního města Prahy dlouhé roky. Právce ovládala Zastupitelstvo hlavního města Prahy mnoho let. Zřejmě tedy muselo dojít k situaci, kdy část voličů chtěla změnu. Občanská demokratická strana zároveň čelila před volbami aférám a vnitřní nejednotě. I to mohl být důsledek poklesu získaných mandátů oproti předchozím volebním obdobím. Nicméně, i když se Občanská demokratická strana nestala vítězem voleb, při povolebních vyjednávání, kdy vítězná strana TOP 09 podmínila svou spolupráci v koalici s Občanskou demokratickou stranou požadavkem razantních personálních změn na Magistrátu hlavního města Prahy, uvízla jednání na mrtvém bodě. V průběhu následujících týdnů jednaly paralelně zástupci vítězné TOP 09 s jak Občanskou demokratickou stranou, tak také s Českou stranou sociálně demokratickou, stejně tak ale jednala Občanská demokratická strana s Českou stranou sociálně demokratickou.

Měsíc po konání voleb, 16. listopadu, oznámil volební lídr Občanské demokratické strany Bohuslav Svoboda, že došlo ke shodě, která umožnila, aby Občanská demokratická strana a Česká strana sociálně demokratická podepsali koaliční dohodu, čímž si Občanská demokratická strana udržela místo primátora hlavního města Prahy, na které byl zvolen Zastupitelstvem hlavního města Prahy 30. listopadu Bohuslav Svoboda. Na postu primátora hlavního města Prahy byl do 23. května 2013, kdy ho v jeho funkci vystřídal Tomáš Hudeček z TOP 09.

3. 8 Komunální volby v hlavním městě Praze v roce 2014

Volby do Zastupitelstva hlavního města Prahy proběhly ve dnech 10. a 11. října 2014. Komunální volby se konaly společně s volbami do třetiny Senátu. Pro komunální volby, které se konaly na podzim v roce 2014, území hlavního města Prahy tvořilo

jeden volební obvod. Stalo se tak na základě schváleného usnesení zastupitelstva hlavního města Prahy č. 35/1 ze dne 27. února 2014.¹²²

Tabulka 13: Volby do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 2014

Okrsky			Volební účast v %
Celkem	zpr.	v %	
1 104	1 104	100,00	37,72

Zdroj: Český statistický úřad, online, cit. 2015-12-06¹²³

Účast v komunálních volbách na volební období 2014 až 2018 oproti roku 2010 zaznamenala nižší účast o více než 6 %, což dokladuje tabulka 13.

Tabulka 14: Výsledky voleb do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 2014

Název strany	Počet získaných hlasů	
	abs.	v %
ANO 2011	17	22,08
TOP 09	16	20,07
Trojkoalice SZ, KDU-ČSL, STAN	8	11,21
Občanská demokratická strana	8	10,97
Česká strana sociálně demokratická	8	10,43
Komunistická strana Čech a Moravy	4	5,91
Česká pirátská strana	4	5,31

Zdroj: Český statistický úřad, online, cit. 2015-12-06¹²⁴

¹²² PORTÁL HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. *Usnesení zastupitelstva č. 35/1 ze dne 27. 2. 2014.* [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://zastupitelstvo.praha.eu/ina2014/tedusndetail.aspx?id=197891>

¹²³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí.* [online]. [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv2014/kv1111?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=4&xnumnuts=1100&xobec=554782&xstat=0&xvyber=0>

¹²⁴ Tamtéž.

Vítězem voleb do Zastupitelstva hlavního města Prahy se stalo hnutí ANO 2011 se ziskem sedmnácti mandátů, které porazilo svého největšího soupeře TOP 09 o jeden jediný mandát. Kdybychom hledali typického voliče vítězného hnutí ANO 2011, jen stěží bychom ho našli. Hnutí našlo své voliče napříč celou společností, a to vzhledem k faktu, že mezi lidmi, kteří stranu volili, žádná skupina výrazně nepřevažovala. Hnutí dokázalo také oslovit část voličů, kteří v komunálních volbách v minulosti vůbec nevolili. Z hlediska vzdělání mělo hnutí vyrovnanou podporu. Způsob, který zvolilo hnutí, tedy to, že občané neměli žádné zkušenosti s kandidáty, a že program byl vágní a velmi obecný, protože hnutí nepředstavilo před volbami žádný konkrétní program pro hlavní město Prahu, se nakonec ve výsledku komunálních voleb projevilo pozitivním způsobem. Program, na kterém hnutí postavilo svou volební kampaň, byl založen na čtyřech pilířích, a to „*ekonomickém, sociálním, péči o prostředí a na správě věcí veřejných*.“¹²⁵

Přesto byl tento způsob volební kampaně úspěšný. Úspěch, který nečekal a překvapil i samotného zakladatele hnutí, Andreje Babiše. Kampaň přinesla úspěch ve velkých městech, a to včetně hlavního města Prahy. Hnutí při komunálních volbách v hlavním městě Praze získalo 22,08 % hlasů¹²⁶, a protože to byly jejich první komunální volby, neobhájovali žádný mandát a mohli tedy jen „získat“. Hnutí získalo celkově více než čtyři a půl milionu hlasů.¹²⁷ Hnutí ve své předvolební kampani zvolilo ve spojení s hlavním městem Prahou volební heslo, a sice že to „PROSTĚ ZARÁDÍ“. Své zastoupení v Zastupitelstvu hlavního města Prahy si ve volbách vybojovala také Trojkoalice Strany zelených, Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová, Starostové a nezávislí, které získalo společně s Občanskou demokratickou stranou a Českou stranou sociálně demokratickou vždy po osmi mandátech. Své členy Zastupitelstva hlavního města Prahy získala ještě Komunistická strana Čech a Moravy

¹²⁵ ANO BUDE LÍP. *Program do Zastupitelstva Prahy* [online]. [cit. 2015-11-11]. Dostupné z: <http://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/aktuality/novinky/program-do-zastupitelstva-prahy-18666.shtml>

¹²⁶ IDNES. *Výsledky pro Zastupitelstvo hl. m. Praha*. [online]. [cit. 2015-11-15]. Dostupné z: <http://volby.idnes.cz/komunalni-volby-2014.aspx?t=4&o=1&o2=CZ0100&o3=554782>

¹²⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí*. [online]. [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv2014/kv1111?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=4&xnumnuts=1100&xobec=554782&xstat=0&xvyber=0>

se svými čtyřmi mandáty a posledním politickým subjektem, který se stal zároveň stejně, jako hnutí ANO 2011 novým zástupcem v Zastupitelstvu hlavního města Prahy byla Česká pirátská strana, které se podařilo získat čtyři mandáty.

V rámci hlavního města Prahy byla po skončení voleb uzavřena koalice hnutí ANO 2011 s Českou stranou sociálně demokratickou a tzv. Trojkoalicí ve složení Strany zelených, Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová a Starostové a nezávislí. To zajistilo Adrianě Krnáčové, která vedla jako nestraník kandidátní listinu hnutí ANO 2011 v komunálních volbách, že byla 26. listopadu zvolena primátorkou hlavního města Prahy. Adriana Krnáčová se tak stala první ženou ve funkci primátorky hlavního města Prahy v celé historii hlavního města Prahy. 10. listopadu 2015 se však vládnoucí koalice ve složení hnutí ANO 2011, Česká strana sociálně demokratická a tzv. Trojkoalice ve složení Strany zelených, Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová, Starostové a nezávislí, definitivně rozpadla a všechny politické subjekty, mající zastoupení v Zastupitelstvu hlavního města Prahy, začaly se svými vyjednávacími týmy vést jednání, která by vyústila ve vytvoření fungující koalice v rámci hlavního města Prahy.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 POPIS VÝZKUMU

4. 1 Vymezení výzkumného cíle

Práce se věnuje problematice rozdělování hlavního města Prahy na více volebních obvodů v komunálních volbách, kterou umožňuje zákon o obcích a zákon o volbách do zastupitelstev v obcích, které byly přijaty v roce 1994, respektive v roce 2001. Zaměřuje se na období od roku 1990 do roku 2014 a analyzuje jednotlivé komunální volby v hlavním městě Praze, které v daných volebních obdobích byly uskutečněny.

Principem práce je komunální politika v hlavním městě Praze s konkrétním zaměřením na kontroverzní téma častých změn volebních obvodů v rámci komunálních voleb v hlavním městě Praze. Volební obvody, změny jejich počtů, velikostí a hranic jsou problematikou, která je aktuálním tématem v oblasti politologie. Odborně není daná problematika velmi častých změn velikostí, fungování a počtu volebních obvodů dosud zachycena v žádné souhrnné práci, přestože se objevily tituly a statě, které pojednávají o dílčích aspektech s touto problematikou souvisejících. A právě hlavní město Praha je jedním z nejmarkantnějších příkladů gerrymanderingu v České republice, kdy je nutné konstatovat, že vymezení hranic volebních obvodů úzce souvisí s demokratičností politického systému. Práce se soustřeďuje na otázky, které souvisí s účelovou manipulací s počty volebních obvodů, za jejichž pozadím lze hledat politické strany, které měly rozhodovací moc v rámci komunální politiky v hlavním městě Praze. V práci je podrobnějším způsobem rozpracován problém gerrymanderingu a jsou v ní hledány odpovědi, zda některá politická strana ve sledovaných obdobích, která byla držitelem úřadující moci, tedy těmi, kteří tvořili mapu volebních obvodů, tak, zda je možné některou z těchto politických stran označit za aktéra, který se podílel na záměrném rozptýlení voličské podpory do několika volebních obvodů s cílem, aby mu toto rozdělení zajistilo vítězství v nadcházejících komunálních volbách. Zároveň se práce zaměřuje na vyhodnocování politických kroků při využití vyřazení voličské podpory na určitém území s tím, zda některá politická

strana preferovala koncentraci voličů do jednoho volebního obvodu, z čehož bylo možno těžit v okolních volebních obvodech a využila tak ve svůj prospěch voličskou podporu na určitém území, kde pozice dvou politických stran je víceméně vyrovnaná. Sledovaná je v práci i otázka účelovosti rozdělování volebních obvodů s větším či menším počtem voličů, a to v návaznosti na výskyt příznivců dané politické strany na území hlavního města Prahy z důvodu možného chápání jako otevřenější formy podvodu. Práce se zabývá i otázkou, zda možnost vytyčit více volebních obvodů není zneužívána k účelovosti, která může zajistit úspěch v nadcházejících komunálních volbách.

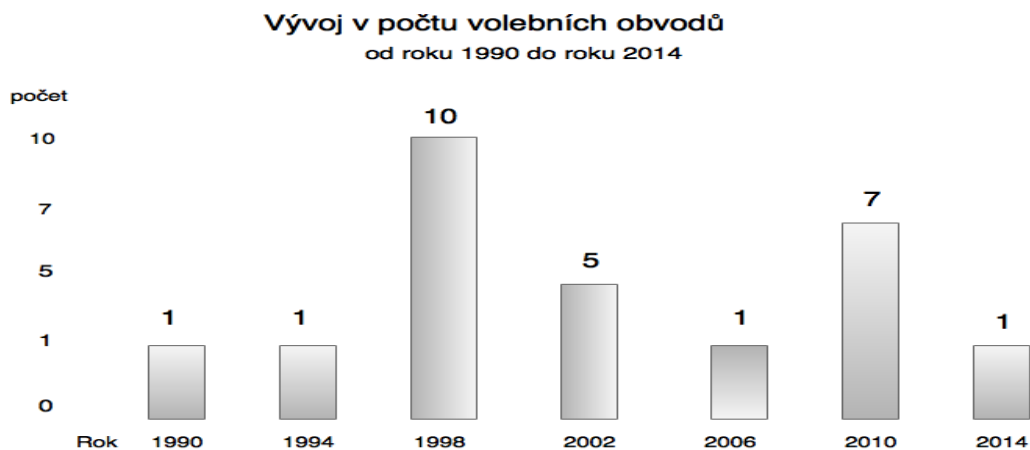
Smyslem práce je zpracování fenoménu rozdělování hlavního města Prahy na více volebních obvodů v různých aspektech. Z hlediska volebních studií se práce snaží postihnout, jaký vliv na volební systém, podle kterého komunální volby probíhají, může mít rozdělení na více volebních obvodů hlavního města Prahy, a nakolik může mít vliv na proporcionalitu nebo výši přirozených prahů. Z pohledu volebního práva jsou v práci popsány volební zákony, které rozdělení hlavního města Prahy na více volebních obvodů umožňují a stejně tak je i přistoupeno k zachycení legislativních změn nejen doposud předložených, ale i plánovaných. Zároveň se práce zabývá argumenty opozičních politických stran, které v roce 2010 obvinily tehdejší Občanskou demokratickou stranu, která měla rozhodující moc v hlavním městě Praze, z účelového zvýhodnění v souvislosti s počty a velikostmi volebních obvodů a tehdejší opoziční politické strany podaly proti výsledku komunálních voleb v hlavním městě Praze ústavní stížnost. V práci byly hledány argumenty, které umožňují politickým stranám v hlavním městě Praze provádět změny v počtech, velikostech a hranicích volebních obvodů. Koncept problematiky gerrymanderingu v hlavním městě Praze se v této práci soustřeďuje na přímá vyjádření respondentů z řad pamětníků, kteří v minulosti zastupovali politické strany, působící v komunální politice hlavního města Prahy.

4. 2 Otázky a hypotézy

K výzkumu problematiky změn v počtech, velikostech a hranicích volebních obvodů v souvislosti s komunální politikou v hlavním městě Praze bylo stanoveno

několik vlastních otázek, na které byly hledány odpovědi prostřednictvím oslovených respondentů z řad pamětníků, kteří byli politicky činní ve sledovaném období. Otázky byly formulovány tak, aby nevytvářely sugestivní pocity u dotazovaných respondentů. Ve fázi příprav a výběru otázek bylo přihlíženo taktéž ke kontraverznímu tématu gerrymanderingu a současně při samotné konstrukci otázek byla uvažováno i o povaze očekávaných odpovědí. Otázky i odpovědi představují z hlediska získané informace dva neoddělitelné prvky, které bylo nezbytné při sestavování otázek respektovat, aby byla dodržena informační hodnota otázek. Základní otázky směřovaly k ústřednímu tématu výzkumu, u některých rozhovorů byly použity i dodatečné otázky, jejichž podstatou bylo alternativní vyjádření základních otázek a použity byly i rozšiřující otázky, které doplňovaly a obohacovaly původní vyjádření respondentů.

Graf 2: Vývoj v počtu volebních obvodů v komunálních volbách v Praze v období od roku 1990 do roku 2014

Zdroj: Celá Praha jako jeden volební obvod, Česká televize, online, cit. 2016-02-05¹²⁸

Hlavní otázky, které byly pro výzkum vytvořeny a použity, jsou uváděny v následujícím přehledu:

¹²⁸ ŽELEZNÝ, V. *Celá Praha jako jeden volební obvod*, Česká televize. [online]. [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/1046286-cela-praha-jako-jeden-volebni-obvod-rozhodli-zastupitele>

Otázka 1: Považujete za správné, že se počty volebních obvodů stále mění, jak dokládá Graf 2?

Otázka 2: Jaký je Váš názor na rozhodnutí z roku 2014 o sloučení Prahy do jednoho volebního obvodu, který inicioval Tomáš Hudeček?

Otázka 3: Je možné v rámci měnícího počtu volebních obvodů vnímat danou skutečnost jako podezření na účelovost?

Otázka 4: Co Vás vedlo k tomu, že jste napomáhali, nebo naopak nesouhlasili při rozhodování o změnách počtu volebních obvodů v době Vašeho působení v komunální politice?

V této práci byly hledány argumenty potvrzující či vyvracející následující hypotézy:

Hypotéza č. 1: Změny v počtu volebních obvodů jsou důsledkem toho, že se mění rozložení politických sil v hlavním městě Praze před konáním komunálních voleb.

Hypotéza č. 2: Silný lídr politické strany je příčinou vzniku jednoho volebního obvodu v hlavním městě Praze.

Hypotéza č. 3: Gerrymandering je způsoben účelovou manipulací s počtem volebních obvodů v rámci komunální politiky v hlavním městě Praze.

Hypotéza č. 4: Za příčinou rozhodování o změnách počtu volebních obvodů je velikost politické strany.

4. 3 Výzkumný vzorek

Výzkum byl přizpůsoben nejen kontroverznímu tématu častých změn volebních obvodů v rámci komunální politiky v hlavním městě Praze, gerrymanderingu, ale měl i

specifická pravidla pro oslovené respondenty. Kvalitativní metoda formou rozhovorů¹²⁹ byla zvolena pro svá specifika při otázce, která se týkala výběru samotných respondentů. Základním principem konstrukce výběru respondentů nebyla statistická reprezentativnost, ale cílem bylo dodržení dvou pravidel, z nichž jedním pravidlem byla vhodnost a druhým pravidlem adekvátnost. Výběr respondentů byl homogenizovaný, účelový, jednalo se o získání a přesvědčení předem známých respondentů, kteří disponují k danému tématu potřebnými informacemi, a to tak, aby bylo možné odpovědět na stanovené výzkumné otázky a dospět ke konkrétnímu a adekvátnímu závěru. Cílem výběru konkrétních respondentů bylo získání informací z politické sféry, které byly pro tuto práci zásadní. Konstrukce výběru respondentů byla přizpůsobena tématu práce.

Výzkum byl prováděn na vzorku osmi respondentů, a to z řad pamětníků zástupců politických stran, kteří byli zastoupeni napříč politickým spektrem v komunální politice sledovaného období v hlavním městě Praze. Výběr respondentů byl zaměřen na pamětníky, kteří odpovídali na položené otázky, ale z důvodu omezeného množství respondentů není možné říci, že vzorkem osmi dotazovaných respondentů byly pokryty všechny aspekty daného problému. Od omezeného vzorku respondentů však bylo cílem získat co nejkomplexnější informace k tématu. Tím, že byla použita kvalitativní metoda, umožnila dosáhnout vyšší validity za cenu neopakovatelnosti výzkumu. Respondenti předem vyžadovali základní otázky, které pro uskutečnění rozhovorů byly zásadní. Otázky byly přímo při uskutečňování rozhovorů u některých z oslovených respondentů rozšiřovány o doplňující otázky a podotázky, pomocí nichž docházelo k upřesňování a rozšiřování diskutované problematiky, jak je doloženo v Příloze A - Rozhovory. Kvalitativní šetření bylo z tohoto důvodu více flexibilní, proměnlivé a pružné, a tak jeho pomocí bylo možné lépe reagovat na samotnou problematiku.

¹²⁹ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, s. 166. ISBN 978-80-262-0219-6.

4. 4 Výzkumná metodika

Příprava na výzkum vyžadovala specifický přístup. K výzkumné metodice bylo použito kvalitativního šetření. Jednalo se o kvalitativní výzkum, který byl založen na induktivních myšlenkových operacích. Technika, která byla při daném výzkumu zvolena, byl rozhovor.¹³⁰ Z několika forem možností rozhovorů kvalitativních metod byla použita forma strukturovaných rozhovorů, které byly řízené. Jednalo se o plně standardizované rozhovory, kdy respondentům byly pokaždé předkládány totožné otázky, které byly předem pečlivě připraveny, a to ve shodném pořadí. Tato výzkumná technika měla splnit dvě vlastnosti, a to validitu a reliabilitu. U této techniky měly závěry nízkou reliabilitu, ale potenciálně vysokou validitu.

Doplňkem této interaktivní techniky bylo studium dokumentů a bylo využito několika zdrojů informací. Při kvalitativním šetření bylo podstatou získat komplexnější informace o dané problematice, a tím i lépe porozumět jejímu významu.

Před každým zahájením rozhovoru byla vyřešena otázka ochrany soukromí a anonymizace dat. Na základě této podstaty jsou v rozhovorech upraveny údaje o respondentech tak, že každý respondent je veden pod číslem od jedné do osmi, a tím je zajištěna ochrana všech osob, se kterými byli rozhovory pořízeny, jejich osobních dat a poskytnutých informací. Zároveň byl respondenty poskytnut formální souhlas se zpracováním dat pro účely této práce. Technika transkripce byla použita „částečně“ redigovaná, kdy určité části rozhovorů byly upraveny do srozumitelnější podoby. Stejně tak byly upraveny některé slangové výrazy a nebyly přepisovány přechytnutí.

Nástroj, který byl při výzkumu použit, představoval komparativní přístup. Komparace vymezila v daném případě přístup k výzkumu, který provázel jednotný myšlenkový postup. Obsahovou analýzou výzkumu bylo srovnávání a porovnávání poskytnutých informací z rozhovorů, a to z hlediska odlišných politických názorů respondentů. Srovnány budou výsledky výzkumu a jednotlivé rozhovory, které proběhly s osmi respondenty. Základním vymezením srovnávacího přístupu bude zaměření na opozici a koalici sledovaného období. Mezi znaky komparativního

¹³⁰ ZICH, F., ROUBAL, O. *Úvod do sociologického výzkumu*. 2. up. a r. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2014, s. 88. ISBN 978-80-7408-093-7.

výzkumu bude patřit srovnávání jednotlivých opozičních a koaličních vyjádření respondentů, ale také budou shrnuta celková vyjádření respondentů napříč politickým spektrem, která vyplynula z rozhovorů. Komparace tak bude obsahovat vysvětlení a interpretaci rozdílů na položené otázky v rámci rozhovorů. Bude se jednat o srovnávací výzkum, kde jednotlivé otázky budou vyhodnocovány a analyzovány z hlediska jednotlivých vyjádření respondentů k otázkám. Specifickým předmětem zájmu při komparaci bude cíl, výsledek a dopad častých změn volebních obvodů v rámci komunální politiky, aby bylo možné hlouběji pochopit situaci, která se ve sledovaném období neustále mění. Komparace bude využita i k navržení řešení problému, konkrétně u perspektivy v otázce gerrymanderingu. S výsledky komparace bude nutné pracovat velmi obezřetně. Především při interpretaci dat bude potřeba citlivě zohledňovat souvislosti, které v rámci rozhovorů respondenti poskytli.¹³¹

Daná metodika byla použita z toho důvodu, že se jedná o jev, který je jen stěží postižitelný. Kvalitativní výzkum byl vybrán, protože jeho zjištění je možné uvést ve slovní podobě, v rámci výzkumu bylo možné pochopit nejen situace, ale i souvislosti s nimi spojené. V rámci výzkumu byla použita otevřenost vůči zkoumanému tématu, subjektivita, která zaručila získání přístupu k subjektivním interpretacím oslovených respondentů a reflexivita. Výzkum umožnil chápat vlastní hlediska respondenta a odhalit nové skutečnosti a umožnil vytvoření nových teorií. Zároveň je nutné konstatovat, že v daném případě výzkumu nebylo možné použít kvantitativní výzkum, který svými parametry nebyl pro tento výzkum vyhovující.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

5. 1 Poznatky z rozhovorů

Významnou součástí práce byly rozhovory s respondenty, kteří tvořili skupinu pamětníků a zároveň představitelů komunální politiky jednotlivých politických stran, působících v komunální politice v rozmezí let 2002 do 2014. Se čtyřmi otázkami byli

¹³¹ CABADA, L., KUBÁT, M. a kol. *Úvod do studia politické vědy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia s.r.o., 2002, s. 74-102. ISBN 80-86432-41-6.

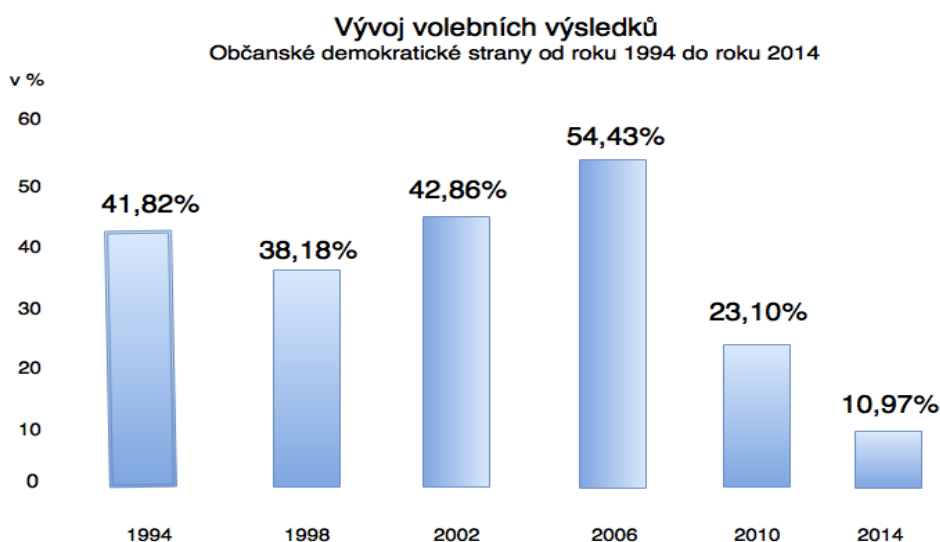
oslovení představitelů všech politických stran, které v rámci komunální politiky v hlavním městě Praze měli zastoupení ve sledovaném období v Zastupitelstvu hlavního města Prahy a aktivně se tak zúčastňovali a podíleli na komunální politice. Všechny osoby v rozhovorech byli pro účely práce označeni jako respondenti, od čísla jedna do čísla osm.

Výzkum se týkal otázky měnících se počtů volebních obvodů v hlavním městě Praze v souvislosti se čtyřletým volebním obdobím, dále byla diskutována otázka, která se týkala sloučení hlavního města Prahy do jednoho volebního obvodu. Další otázka se týkala podezření na účelovost ve spojitosti s měnícím se počtem volebních obvodů a byla pokládána otázka, jaké důvody představitelů jednotlivých politických stran vedly k tomu, že při hlasování o počtu volebních obvodů dané návrhy podporovaly nebo naopak zaujímaly k předloženým návrhům negativní postoj. Rozhovory byly uskutečněny s cílem zjistit názory na problémy komunální politiky v souvislosti s měnícími se počty, velikostmi a hranicemi volebních obvodů v hlavním městě Praze. Zároveň byly rozhovory cíleny tak, aby bylo možné vyhodnotit z jednotlivých vyjádření podezření na účelovost spojovanou s měnícím počtem volebních obvodů. Záměrem bylo zjistit, jak danou problematiku vnímali v době svého působení v komunální politice hlavního města Prahy, jaký je jejich současný názor a jaké návrhy řešení dané problematiky navrhuji.

Z rozhovorů vyplývá, že pro volby do Zastupitelstva hlavního města Prahy platí, že zákon nestanoví žádná pravidla, podle kterých mohou být samosprávné části města do volebních obvodů seskupovány, tedy, že není stanoveno, že by části zařazené do téhož volebního obvodu musely sousedit, nebo si být urbanisticky či zájmově blízké a stejně tak, že pro komunální volby není stanoveno, že by volební obvody musely být stejné nebo podobné velikosti. Dále vyplynulo, že není explicitně stanoveno, zda počet mandátů za jednotlivé volební obvody musí být úměrný počtu obyvatel či oprávněných voličů v těchto volebních obvodech, a tedy ani přípustné odchylky od této úměry. Rovněž byla v rozhovorech zmiňována skutečnost, že volby do Zastupitelstva hlavního města Prahy probíhají podle stejného modelu, jako je tomu v případě voleb do zastupitelstev jiných obcí s tím, že ale k pražskému zastupitelstvu

je přístupováno také jako k jednomu ze zastupitelstev krajských a systém voleb je zcela odlišný. A tato skutečnost s sebou nese mnohdy protichůdné názory na to, jak mají vlastně volby do Zastupitelstva hlavního města Prahy probíhat, protože ve volbách do zastupitelstev krajů je volebním obvodem vždy celý územní obvod kraje a jsou přesně stanoveny počty členů jednotlivých krajských zastupitelstev. Naproti tomu zákon o volbách, podle kterého probíhají volby do Zastupitelstva hlavního města Prahy, a do zastupitelstev obcí naopak umožňuje rozdělení území hlavního města Prahy na volební obvody.

Graf 3: Vývoj volebních výsledků
Občanské demokratické strany od roku 1994 do roku 2014- počet získaných hlasů v %

Zdroj: Český statistický úřad, online, cit. 2016-02-08¹³²

5. 2 Diskuse a závěry výsledků

Zpracovaná analýza se zabývá shrnutím jednotlivých vyjádření oslovených představitelů politických stran z řad pamětníků činných v komunální politice hlavního města Prahy ve sledovaném období na čtyři základní otázky, které byly pro

¹³² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí*. [online].[cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/>

uskutečnění rozhovorů zásadní.

Otázka 1: Respondenti na otázku, zda považují za správné, že se počty volebních obvodů stále mění, reagovali následovně:

Respondent č. 1 reagoval, že si nemyslí, že časté změny jsou správné a pro mnoho voličů je to nepřehledné.

Respondent č. 2 reagoval, že změny nepovažuje za správné, přestože to zákon umožňuje a způsobuje to zmatky u voličů a vyvolává to podezření ovlivňování volebního výsledku.

Respondent č. 3 reagoval, že nevidí problém v počtu, ale ve skutečnosti, že dochází stále ke změnám v počtu volebních obvodů a tím dochází k narušení vztahu mezi zvoleným kandidátem a voličem.

Respondent č. 4 reagoval, že změny počtu považuje za přípustné a možné, a to z hlediska právního i etického.

Respondent č. 5 reagoval, že to umožňuje zákon a počet volebních obvodů by měl být stanoven tak, aby se neměnil.

Respondent č. 6 reagoval, že pro voliče to dobře není, z hlediska voliče je považuje za chybné a připustil možnost změny v počtu volebních obvodů dělat, ale ne pokaždé.

Respondent č. 7 reagoval, že nepovažuje za správné dělat každé volební období změny v počtech volebních obvodů.

Respondent č. 8 reagoval, že by měl být jeden volební obvod, aby nedocházelo k nejasnostem a byl systém nastaven stejně.

Otázka 2: Respondenti na otázku, jaký je jejich názor na rozhodnutí z roku 2014 o sloučení hlavního města Prahy do jednoho volebního obvodu, který inicioval Tomáš Hudeček, reagovali následovně:

Respondent č. 1 reagoval, že hlavní město Praha by měla být jeden volební obvod a volit podle jedné kandidátní listiny.

Respondent č. 2 reagoval, že by měla být vytvořena stabilní situace tím, že bude hlavní město Praha jeden volební obvod stejně, jako u voleb do krajských samospráv.

Respondent č. 3 reagoval, že pokud to budou rozhodnutí, která trvají, např. daná zákonem, pak je to lepší, než změny. Jako optimální variantu označil pět volebních obvodů.

Respondent č. 4 reagoval, že jeden volební obvod považuje za čitelnější a přehlednější pro voliče a znamená pro voliče jednodušší rozhodování.

Respondent č. 5 reagoval, že počet volebních obvodů by měl být nastaven a být stále stejný a připustil možnost rozdělit hlavní město Prahu do více volebních obvodů.

Respondent č. 6 reagoval, že Tomáš Hudeček v jednom volebním obvodu mohl vidět argument jednoduchosti a srozumitelnosti a skutečnost, aby bylo jednoznačné, kdo v nadcházejících volbách bude lídrem strany TOP 09.

Respondent č. 7 reagoval, že jeden volební obvod byl i v minulosti před iniciativou Tomáše Hudečka praktikován a zaručuje stabilní a jednotné přístupy u všech lokalit hlavního města Prahy.

Respondent č. 8 reagoval, že je správné dlouhé diskuse zakončit a stanovit jeden volební obvod do poměrného volebního systému, bez možnosti výběru osobnosti do čela.

Otázka 3: Respondenti na otázku, jestli je možné v rámci měnícího počtu volebních obvodů vnímat danou skutečnost jako podezření na účelovost, reagovali následovně:

Respondent č. 1 reagoval, že rozdělení do více volebních obvodů může být motivováno snahou vytvořit lepší podmínky pro některé politické strany, a je to projev tzv. volebního inženýrství, které se projevilo v roce 2010.

Respondent č. 2 reagoval souhlasně s tím, že zřejmé to bylo zejména v roce 2010, kdy bylo hlavní město Praha rozděleno na sedm volebních obvodů a Občanská demokratická strana se snažila tímto krokem ovlivnit výsledky voleb ve svůj prospěch.

Respondent č. 3 reagoval souhlasně s odkazem na rok 2010, kdy došlo ke změně z jednoho na sedm volebních obvodů, a označil tento krok za účelový.

Respondent č. 4 reagoval, že účelovost není možné považovat za něco nepřijatelného, protože chování a rozhodování všech lidí je vždy prováděno s nějakým účelem.

Respondent č. 5 reagoval s konstatováním, že je zcela běžná praxe jakékoliv vládnoucí politické strany využít nebo přizpůsobit daný systém tak, aby to bylo pro ni vyhovující a zajistilo to pro její kandidáty lepší podmínky.

Respondent č. 6 reagoval, že účelovost je u rozhodování často, ale také konstatoval, že je dovolená a funkční, zajišťující čestnou výhru a v konečném důsledku je nástrojem legitimního získání moci.

Respondent č. 7 reagoval souhlasně s tím, že účelovost vnímá v roce 2010, kdy do jednoho volebního obvodu byly seskupeny naprosto odlišné části hlavního města Prahy, a došlo ke zneužití silného postavení Občanské demokratické strany v hlavním městě Praze, aby bylo dosaženo výhodnějších výsledků při komunálních volbách.

Respondent č. 8 reagoval, že je možné v tomto volebním modelu vnímat účelovost a také kontaktoval, že se to i v minulosti dělo a to zejména v případech, kdy potřeboval někdo, kdo neuspěl ve volbách, nějaký další argument pro volební neúspěch nebo z důvodu nespokojenosti s konečným složením zastupitelstva.

Otázka 4: Respondenti na otázku, jaké důvody je vedly k tomu, že napomáhali, nebo naopak nesouhlasili při rozhodování o změnách počtu volebních obvodů, reagovali následovně:

Respondent č. 1 reagoval prohlášením, že rozdělení hlavního města Prahy jednoznačně odmítali a dlouhodobě prosazují, aby volby do Zastupitelstva hlavního města Prahy

probíhaly podle stejných pravidel a stejného systému jako krajské volby.

Respondent č. 2 reagoval konstatováním, že hlavní město Praha má být jeden volební obvod, který dává voličům možnost vybrat členy zastupitelstva ze všech kandidátů a umožňuje získání mandátu i kandidátům menších politických stran.

Respondent č. 3 reagoval odpovědí, že nejen politická strana, kterou tehdy zastupoval, byla proti, ale i celá opozice.

Respondent č. 4 reagoval, že to nebyla pro něho osobně zásadní otázka, aby se tímto tématem příliš zabýval a konstatoval, že tehdejší návrh podpořil z loajality.

Respondent č. 5 reagoval souhlasným stanoviskem na jeden volební obvod. Zároveň konstatoval, že souhlasil později i s návrhem na rozdělení více volebních obvodů, který byl předložen z toho důvodu, že uvnitř strany nebyla shoda na tom, kdo bude zaujímat první místo na kandidátní listině.

Respondent č. 6 reagoval, že je k tomu rozhodnutí vedla legitimita a ústavní právo samosprávy o tom rozhodnout.

Respondent č. 7 reagoval, že jejich politické zastoupení v hlavním městě Praze vždy hlasovalo proti změnám v počtu volebních obvodů a zásadně se změnami, které probíhaly, nesouhlasilo.

Respondent č. 8 reagoval, že lokálně platila pro konkrétní osoby větší šance na to se prosadit ve volbách, pokud je kandidátní listina složena z neznámých jmen. Uvedl, že politická strana bude vždy zvažovat důvody, co je pro ni výhodnější, ať už z hlediska volebního výsledku, ale i z důvodu známosti lídrů, nebo nedostupnosti centrálního tématu, které by mohlo voliče zaujmout.

Závěry, které byly vyvozeny z poskytnutých rozhovorů ke každé otázce, jsou prezentovány následovně:

První problém, který byl v rámci rozhovorů diskutován, se týkal měnícího se počtu volebních obvodů v hlavním městě Praze pro každé komunální volby. Respondenti

z řad opozičních politických stran sledovaného období se shodli na názoru, že změny není vhodné uskutečňovat s ohledem na voliče. Respondenti z řad koaličních politických stran sledovaného období se shodli na tom, že z pohledu legislativy jsou změny přípustné a tedy zákonné, ale pro voliče není vhodné změny provádět z důvodu nepřehlednosti a pro politické strany nejsou změny vhodné z důvodu vznikajícího napětí, které každé čtyři roky tyto kroky vyvolávají. Zároveň se respondenti z řad koaličních politických stran shodli i na skutečnosti, že by se u problematiky změn v počtu volebních obvodů měla stanovit jednotná pravidla, která budou závazná a neměnná pro všechny politické subjekty.

Pokud hodnotíme problém celkově s ohledem na jednotlivá vyjádření oslovených respondentů z řad opozičních i koaličních politických stran v komunální politice hlavního města Prahy, jejich názory se napříč politickým spektrem shodují v tom, že změny v počtech volebních obvodů by neměly být prováděny.

U této otázky bylo prokázáno, že změny v počtech volebních obvodů nejsou správné.

Druhý problém, na který se rozhovory zaměřovaly, se týkal roku 2014 a iniciativy tehdejšího primátora hlavního města Prahy Tomáše Hudečka na sloučení hlavního města Prahy do jednoho volebního obvodu. Tři respondenti z řad opozičních politických stran a dva respondenti z řad koaličních politických stran sledovaného období se shodli na názoru, že hlavní město Praha by mělo tvořit jeden volební obvod. Jeden respondent z řad opozičních politických stran preferoval pět volebních obvodů v rámci hlavního města Prahy. Jeden respondent z řad koaličních politických stran konstatoval, že počet volebních obvodů v rámci hlavního města Prahy není rozhodující a jeden respondent z řad koaličních politických stran se věnoval důvodům, které vedly tehdejšího primátora hlavního města Prahy Tomáše Hudečka k předložení návrhu, nicméně ke konkrétnímu počtu volebních obvodů se tento respondent nevyjádřil.

Pokud hodnotíme problém celkově s ohledem na jednotlivá vyjádření oslovených respondentů z řad opozičních i koaličních politických stran v komunální politice hlavního města Prahy, můžeme konstatovat, že pět respondentů z celkových osmi

respondentů se shodlo na tom, že hlavní město Praha by mělo tvořit pro komunální volby jeden volební obvod.

U této otázky bylo doloženo, že sloučení hlavního města Prahy do jednoho volebního obvodu lze považovat za přijatelné.

Třetí problém, který byl při rozhovorech diskutován, se týkal v rámci uskutečňovaných změn v počtu volebních obvodů v hlavním městě Praze problematiky spojené s podezřením na účelovost. Respondenti z řad opozičních politických stran sledovaného období se shodli na názoru, že účelovost lze spatřovat v roce 2010, kdy Občanská demokratická strana měla rozhodující většinu v Zastupitelstvu hlavního města Prahy a měla se dopustit nekalých praktik a díky většině, kterou v tehdejší obsazení Zastupitelstva hlavního města Prahy disponovala, se Občanské demokratické straně podařilo prosadit rozdělení území hlavního města Prahy na celkem sedm devíti mandátových obvodů pro účely komunálních voleb. Dva respondenti z řad opozičních politických stran sledovaného období konkrétně označili model z roku 2010 za projev tzv. volebního inženýrství. Respondenti z řad koaličních politických stran sledovaného období se shodli na názoru, že za rozhodnutími, která jsou dělána v rámci měnícího se počtu volebních obvodů, je skutečně účelovost. Zároveň se respondenti z řad koaličních politických stran shodli na názoru, že každá politická strana, která se podílí na rozhodující většině v Zastupitelstvu hlavního města Prahy, má zájem daný systém přizpůsobit a upravit tak, aby zajistil pro jejich kandidáty lepší podmínky v nadcházejících komunálních volbách.

Pokud hodnotíme problém celkově s ohledem na jednotlivá vyjádření oslovených respondentů z řad opozičních i koaličních politických stran v komunální politice hlavního města Prahy, jejich názory se napříč politickým spektrem shodují v tom, že v rámci uskutečňovaných změn v počtu volebních obvodů v hlavním městě Praze je rozhodování spojeno s účelovostí.

U této otázky bylo prokázáno, že rozhodování o změnách v počtu volebních obvodů je účelové.

Čtvrtý a zároveň poslední problém z řady položených otázek, který byl při

rozhovorech diskutován, se vztahoval k důvodům, které byly zásadní pro jejich rozhodování o změnách počtu volebních obvodů v hlavním městě Praze. Respondenti z řad opozičních politických stran sledovaného období se shodli na názoru, že vždy nesouhlasili a odmítali návrhy, které se týkaly jakýchkoliv změn, souvisejících s počtem volebních obvodů. Jeden respondent z řad opozičních politických stran sledovaného období se k otázce vyjádřil, že pro volby do Zastupitelstva hlavního města Prahy podporuje totožnou formu jako pro krajské volby. Tři z respondentů z řad opozičních politických stran sledovaného období se k otázce vyjádřili ve stejném smyslu, jako k otázce na sloučení hlavního města Prahy do jednoho volebního obvodu, který podporují. Respondenti z řad koaličních politických stran sledovaného období uváděli několik důvodů, které je vedly k podpoře návrhu, mezi kterými byla loajalita, stranický návrh, legitimita a ústavní právo samosprávy o návrhu rozhodnout, lokální témata a výhodnost postavení kandidátů a větší šance se prosadit.

Pokud hodnotíme problém celkově s ohledem na jednotlivá vyjádření oslovených respondentů z řad opozičních i koaličních politických stran v komunální politice hlavního města Prahy, jejich důvody při rozhodování o změnách počtu volebních obvodů v hlavním městě Praze nenašly shodu.

U této otázky bylo dokázáno, že každý oslovený respondent uváděl odlišné důvody u rozhodování o změnách počtu volebních obvodů.

Zhodnocení platnosti hypotéz:

Hypotéza č. 1: Změny v počtu volebních obvodů jsou důsledkem toho, že se mění rozložení politických sil v hlavním městě Praze před konáním komunálních voleb.

Tuto hypotézu částečně potvrdil graf 1 a kapitola 1. 3. s tím, že ke změnám v počtu volebních obvodů skutečně dochází a žádné komunální volby v hlavním městě Praze po sobě jdoucí od roku 1994 neproběhly ve stejném počtu volebních obvodů. Zároveň je možné potvrdit, že se počty volebních obvodů mění v důsledku rozložení politických sil. Důvodem změn je skutečnost, že zákon o volbách do zastupitelstev v obcích tuto možnost nabízí, a tak každé čtyři roky zastupitelstvo hlavního města Prahy, resp. jeho většina, danou možnost využije a stanoví tak nová pravidla pro výběr

členů zastupitelstva na další volební období. Tato hypotéza je platná.

Hypotéza č. 2: Silný lídr politické strany je příčinou vzniku jednoho volebního obvodu v hlavním městě Praze.

Graf 1 znázorňuje, že jeden volební obvod byl v hlavním městě Praze před konáním komunálních voleb v roce 1990, 1994, 2006 a 2014. Ve výzkumu bylo prokázáno, že tvoří-li hlavní město Praha jeden volební obvod pro nadcházející komunální volby, tato změna je přijata v důsledku jednoho silného lídra politické strany, který kandiduje jako číslo jedna na kandidátní listině. Ve většině případů také platí, že představuje-li hlavní město Praha jeden volební obvod, v rámci komunálních voleb je do zastupitelstva hlavního města Prahy zvoleno širší zastoupení politických stran, jak dokládají kapitoly 3. 2 – 3. 8. Tato hypotéza je platná.

Hypotéza č. 3: Gerrymandering je způsoben účelovou manipulací s počtem volebních obvodů v rámci komunální politiky v hlavním městě Praze.

Proti označování účelové manipulace pojmem gerrymandering v souvislosti s volebními obvody v komunální politice hlavního města Prahy je možné nacházet dva pádné argumenty, jak je uvedeno v kapitole 1. 4. Gerrymandering je pojmenování pro volební manipulaci v jednomandátových volebních obvodech. V obvodech, které jsou více mandátové, se s gerrymanderingem lze setkat jen ojediněle a obvody menší, než pěti mandátové se v rámci komunálních voleb nikdy nevyskytly. Gerrymanderingem je označována manipulace s hranicemi volebních obvodů, v komunálních volbách hlavního města Prahy však dochází ke změnám v počtu a velikosti volebních obvodů a toto rozhodování nemá vliv na změny hranic volebních obvodů. Za vhodnější je tedy používat slovní spojení: manipulace s volebními obvody. Tato hypotéza je neplatná.

Hypotéza č. 4: Za příčinou rozhodování o změnách počtu volebních obvodů je velikost politické strany.

Při výzkumu byla tato hypotéza potvrzena s tím, že s ohledem na skutečnost, že politické strany, mající své zastoupení v zastupitelstvu hlavního města Prahy jsou také těmi, kdo o změnách počtu volebních obvodů rozhodují. V kapitole 3. 7 je ověřitelné,

že pokud politická strana disponuje většinou v zastupitelstvu hlavního města Prahy, je schopna činit rozhodnutí bez podpory jakýchkoliv jiných politických stran a tím přizpůsobovat požadavky aktuální situaci v komunální politice. Přitom každá, třeba jen dílčí úprava volebních pravidel, činí volby obtížně předvídatelné a pozměňuje charakter volební soutěže nejen pro voliče, ale také pro kandidující subjekty. Tato hypotéza je platná.

5. 3 Perspektivy v otázce gerrymanderingu

Zajímavým systémem pro rozdělení volebních obvodů, který není široké veřejnosti příliš známý, je gerrymandering. Perspektivy dalšího vývoje je možné hledat v roce 2010, kdy se jednalo o účelovost při změně počtu volebních obvodů v rámci komunální politiky v hlavním městě Praze. Několik dalších případů zřejmé účelovosti při rozhodování o změnách v počtu volebních obvodů je od roku 2010 možné vysledovat, a to zejména v rámci některých městských částí hlavního města Prahy. Proto je možné konstatovat, že se s účelovostí budeme zcela jistě setkávat i v budoucnu. Tomuto tvrzení nahrává značně nedokonalá právní úprava, způsob předkládání a rozhodování o změnách volebních obvodů, který ke zneužívání přímo vybízí. Bezpochyby by tomuto vývoji prospěla zcela nová forma určování volebních obvodů. Forma, která by nebyla spjata s vládnoucí stranou, která o volebních obvodech rozhoduje, protože její pravomoc rozhodovat v dané záležitosti bude vždy znamenat zvýhodnění kandidátů, kteří budou součástí kandidátní listiny za politické seskupení, které je právě vládnoucí stranou v daném regionu. Současná legislativa umožňuje změny území volebních obvodů. I přes skutečnost, že tato možnost existuje jen v letech, kdy jsou vyhlášeny volby do Senátu, jsou změny území volebních obvodů využívány. Tomuto faktu nenahrává ani skutečnost, podle které se posuzuje velikost obvodů. Namísto počtu obyvatel by zcela jistě bylo vhodnější posuzovat počty oprávněných voličů.

Usnesením Zastupitelstva hlavního města Prahy č. 37/20 ze dne 27. března 2014, které *„souhlasí s návrhem zákona, kterým se mění zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, uvedeném v příloze číslo 1 tohoto usnesení, pověřilo primátora hlavního města Prahy*

*nebo radního Manhart a jednat za Zastupitelstvo hlavního města Prahy o návrhu zákona dle bodu I. tohoto usnesení v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky a jejích orgánech a uložilo primátorovi hlavního města Prahy zaslat návrh zákona dle bodu I. tohoto usnesení předsedovi Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky*¹³³ byly schváleny kroky s cílem, aby navrhovaná novela zákona zcela vyloučila možnosti vytváření volebních obvodů pro volby do Zastupitelstva hlavního města Prahy podle § 27 zákona č. 491/2001 Sb.¹³⁴, o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Možnosti vytvořit volební obvody již Zastupitelstvo hlavního města Prahy v minulosti několikrát využilo. Konkrétně před volbami v roce 1998, kdy bylo vytvořeno deset volebních obvodů, dále v roce 2002 s pěti volebními obvody a naposledy v roce 2010, kdy bylo hlavní město Praha rozděleno na sedm volebních obvodů. Posledně uváděné rozdělení volebních obvodů v roce 2010 se však setkal s negativní reakcí voličů i kandidujících.

Při zpracování uváděné novely byly zohledněny argumenty a kritické připomínky, které k vytváření volebních obvodů pro volby do Zastupitelstva hlavního města Prahy zazněly, a na jednání Zastupitelstva hlavního města Prahy byl předložen návrh, který bral v úvahu, že v jednotlivých městských částech s jejich specifickými místními podmínkami se v případě voleb do jejich zastupitelstev budou více promítat zájmy a činnost v rámci lokalit. Při vytváření volebních obvodů pro volby v úrovni hlavního města Prahy nejsou a nebyly volební obvody takto lokálně vyhraněné, ať již pro jejich rozlehlost, počet obyvatel či malou bližší souvislost mezi v nich začleněnými městskými částmi. Vytváření volebních obvodů může zásadním způsobem ovlivnit proporcionalitu volebního výsledku zvýšením přirozeného prahu pro získání volebního mandátu, tj. kandidující subjekt s nižší voličskou podporou nemusí získat mandát v zastupitelstvu, byť jeho volební výsledek překročí pětiprocentní uzavírací klauzuli.

¹³³ PORTÁL HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. *Usnesení zastupitelstva č. 37/20 ze dne 27. 3. 2014.* [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://zastupitelstvo.praha.eu/ina2014/tedusndetail.aspx?id=199836>

¹³⁴ Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. In.: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 178, s. 11002-11024. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=491&r=2001>

Současně s vytvořením volebních obvodů vyvstává i riziko porušení rovnosti volebního práva nerovným rozdělením mandátů mezi jednotlivé volební obvody. Jako negativum ve vztahu ke svobodné soutěži politických stran je zmiňováno rovněž časové hledisko vytvoření volebních obvodů, respektive jejich vytvoření v okamžiku bezprostředně předcházejícímu volbám.

Jako nejvhodnější řešení se jeví změna stávajícího znění § 27 zákona č. 491/2001 Sb.,¹³⁵ o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, v platném znění. Navrhovaná novela zákona č. 491/2001 Sb.¹³⁶ vylučuje vytvoření volebních obvodů pouze pro volby do Zastupitelstva hlavního města Prahy. Pro volby do zastupitelstev ostatních obcí, městských částí a městských obvodů zůstává tato možnost zachována. Vzhledem k tomu, že Zastupitelstvo hlavního města Prahy bude i nadále voleno jako zastupitelstvo obce, což ostatně zcela odpovídá povaze tohoto územního celku, není třeba jakýmkoliv způsobem zasahovat do délky funkčního období zastupitelstva zvoleného v nadcházejících volbách. Současně je v návrhu zákona zachován souběh voleb do Zastupitelstva hlavního města Prahy a voleb do zastupitelstev městských částí hlavního města Prahy a nevyvstává tedy žádné riziko zvýšení nákladů spojených s konáním voleb ani snížení voličské účasti.

Problematika volebních obvodů je v současné době tématem i v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. Návrh zákona, který by řešil problematiku volebních obvodů v souvislosti s komunálními volbami v hlavním městě Praze, byl rozeslán poslancům jako tisk 164/0 dne 3. dubna 2014 pod označením „Novela zákona o volbách do zastupitelstev obcí“.¹³⁷ Poslanci v prvním čtení schválili novelu zákona o hlavním městě Praze, podle níž by voliči v metropoli už nevolili primátora a členy

¹³⁵ Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. In.: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 178, s. 11002-11024. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=491&r=2001>

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 164/0. Novela zákona o volbách do zastupitelstev obcí*. [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=164&CT1=0>

zastupitelstva podle zákona o obecních volbách, ale podle pravidel, která fungují v krajích. V současné době je sněmovní tisk 164/0¹³⁸ ve druhém čtení. Současně se v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky projednává i poslanecký návrh – tisk 124/0,¹³⁹ respektive 125/0.¹⁴⁰

I když je známý mechanismus řešení problému gerrymanderingu, vyskytujícího se v politickém prostředí, kromě funkčnosti potenciálního zlepšení je potřeba věnovat pozornost i praktické aplikovatelnosti. První dimenzí, kterou je potřeba v daném případě sledovat, je vhodnost nového přístupu k problematice, kde je otázkou, zda pomůže vyřešit problém bez nežádoucích dopadů. Druhou dimenzí je její praktické prosazení a úvaha, zda získá doporučení podporu politické reprezentace. Komparativní přístup umožnil nalézt praktický způsob řešení, který dává podklad pro predikci efektů. Komparace pomohla odhalit slabá místa a vybídla k jejich zaplnění. Byl zkoumán širší kontext problému, který přispěl k lepšímu poznání a hlubšímu pochopení důvodů a využití gerrymanderingu na lokální úrovni.

Otázka, která vyvolává úvahu nad tím, zda gerrymandering má být součástí politiky, přináší rozporuplný názor. Deliminace volebních obvodů v rámci komunální politiky je svěřena politickému zastoupení, které má rozhodující moc a disponuje prostou většinou v zastupitelstvu hlavního města Prahy. Z hlediska legislativního nelze tuto skutečnost jakkoliv vyvracet, nicméně pokud na danou skutečnost pravomoci budeme nahlížet z morálního a etického hlediska, řešením, jak zabránit častým změnám s počtem volebních obvodů by bylo přijmout přesná a kontrolovatelná pravidla pro vymezení volebních obvodů, která by častým změnám zamezila. Dalším způsobem, jenž by zabránil změnám volebních obvodů, by bylo ustavení

¹³⁸ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 164/0. Novela zákona o volbách do zastupitelstev obcí*. [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=164&CT1=0>

¹³⁹ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 124/0. Novela zákona o hl. m. Praze*. [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=124&CT1=0>

¹⁴⁰ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 125/0. Novela ústavního zákona o funkčním období zastupitelstva hl. m. Prahy*. [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=125&CT1=0>

speciálního výboru, který by byl politicky nezávislý a měl by rozhodující pravomoc v dané problematice. Zároveň by bylo vhodné, aby nedocházelo ke změnám volebních obvodů často a nebyly vytvářeny volební obvody s obdobně stejným pokrytím politických sil. V takových volebních obvodech pak dochází u nejsilnějších soupeřů k situacím, kdy o vítězství rozhoduje rozdíl několika hlasů a celková nepředvídatelnost výsledků voleb se zvyšuje. Tyto dva způsoby lze považovat za řešení, jak zabránit častým změnám v počtu volebních obvodů.

ZÁVĚR

Tato práce se věnovala komunální politice v hlavním městě Praze a častým změnám v počtu volebních obvodů. Sledované období, kterého se týkala, začínalo rokem 1990 a končilo rokem 2014. Utvořit změny na území hlavního města Prahy v počtu volebních obvodů využilo opakovaně Zastupitelstvo hlavního města Prahy, které mělo rozhodující moc zastoupeno různými politickými stranami.

V práci bylo prokázáno, že změny v počtu volebních obvodů jsou zákonné, avšak nejsou z hlediska občanů správné a lze uvést, že za přijatelné se jeví pro hlavní město Prahu v otázce počtu volebních obvodů spíše jeden volební obvod. Nepochybně lze označit časté změny volebních obvodů za nástroj volebního inženýrství, který si zaslouží větší pozornost, než jaké se mu doposud dostávalo. Stejně tak nabízí prostor k ovlivnění výsledků komunálních voleb, a to tak, že pokud dochází ke změnám v počtu volebních obvodů, pak je dosaženo jednak výrazné převahy na straně těch, co mají rozhodující moc, anebo podřízenosti politických uskupení na straně druhé, které dostatečným počtem hlasů při daném rozhodování nedisponují. Tím tedy dochází k situaci, že politické strany, které mají rozhodující moc, své moci zákonem a mandátem dané, při rozhodování o změnách v počtu volebních obvodů před konáním komunálních voleb využívají. Lze polemizovat, zda by v případě jiného politického rozložení sil s rozhodující mocí byla situace totožná či nikoliv. Pokud se však věnujeme statistické sledovanosti v rámci daného období této práce, je potřeba zmínit, že v otázce změn v počtech volebních obvodů existuje zcela prokazatelná pravidelnost rozhodování každé čtyři roky, ať disponuje rozhodující mocí kterákoliv politická strana nebo koaliční zastoupení.

Za možností uzákonění více volebních obvodů na území hlavního města Prahy nelze spatřovat odsouzeníhodný krok, a to zejména z důvodu, pokud by bylo využito za účelem zajištění užší vazby mezi členy Zastupitelstva hlavního města Prahy a občany, nicméně současná legislativa, která upravuje systém komunálních voleb v hlavním městě Praze, delimitaci volebních obvodů prakticky nereguluje. Umožňuje tak politickému seskupení s rozhodující většinou v Zastupitelstvu hlavního města Prahy při dodržení jediné podmínky, kterou je minimální velikost každého volebního obvodu,

změny v počtu volebních obvodů bez ohledu na počet voličů nebo obyvatel konkrétní části hlavního města Prahy, což lze považovat za nevyhovující nastavení daného systému.

Práce řešila i problematiku spojenou s gerrymanderingem, kdy na základní otázku, která byla položena v úvodu práce, jež se týkala uplatnění gerrymanderingu v komunální politice lze konstatovat, že byla prokázána v rozhodování o změnách v počtu volebních obvodů pouze účelovost, která zajišťuje politické straně nebo koaličním partnerům, podílejícím se na rozhodující většině, lepší podmínky pro jejich kandidáty v nadcházejících komunálních volbách. Co však lze hodnotit jako negativní stránku problému je samotná možnost vytvářet každé čtyři roky nová pravidla. Následkem toho se stává politická soutěž obtížně předvídatelnou pro voliče i politické subjekty. Přestože k problému gerrymanderingu nelze přistupovat jednoznačně odmítavě, a to zejména z pohledu legislativního, jedná se o nekalou podobu, kdy manipulace s volebními obvody ukazuje i svou druhou stránku, kterou lze spatřovat v odcizení se politice a tím k nepochopení voliče. Vytváří iluzi svobodných demokratických voleb a prakticky nereflexuje na preference voličů. To vede k defetismu občanů a ztrátě občanských i lidských perspektiv. Proto je nutné se dívat na problém gerrymanderingu jako na problém nejen z hlediska politického, ale i společenského.

Bylo možné vysledovat jasně vypovídající data volebních úspěchů Občanské demokratické strany, která jednoznačně úspěšná byla do doby, kdy její neochvějně jistoty a roky vytvářená dogmata dokázal zcela zničit výsledek voleb v podzimních komunálních volbách v roce 2010. Až do toho okamžiku si Občanská demokratická strana v rámci metropole vytvořila takřka monopol na volební úspěch. Výrazné změny se tehdy projeví nejen na úrovni komunální politiky, ale i v širším politickém spektru radikální proměnou v podstatě celé kompozice dosavadního politického establishmentu. Do té doby nevykazovala politická scéna výrazných nestabilit a ani nebyly zaznamenány dlouhodobě žádná turbulentní období u pravicově smýšlející strany, jakou představovala Občanská demokratická strana v tehdejší personální složení. Důvody, které vedly ke spuštění revoluce v této straně, měly za následek mnoho personálních změn a nových politických obětí. Pokud se zaměříme na otázku, která souvisela v roce

2010 s kontraverzním a velmi diskutovaným tématem účelovosti ve změně počtu volebních obvodů, jednalo se o krok politického rozměru, který tehdejší Občanské demokratické straně nepomohl k vítězství v komunálních volbách, nicméně i tak se stala koaličním partnerem České strany sociálně demokratické a bylo ji umožněno podpisem koaliční smlouvy pokračovat ve své rozhodující moci v rámci hlavního města Prahy.

Je nutné uvést, že politika je službou a prací pro město a občany, nikoli pro osobní prospěch a je udržitelná jen po určitou dobu. V té souvislosti lze hovořit o negativním dopadu, který může mít klientelismus. Skrývá v sobě obsah, který je spojován s korupcí, lobbismem a pragmatickým společenským uspořádáním. V jeho pozadí lze hledat skryté vazby kontaktů mezi světem politiky a byznysu. Zároveň je možné v něm hledat vzájemnou provázanost a vytváření prospěšných podmínek mezi zastoupenými politickými stranami, které třebaže jsou oponenty a stoupenci různorodých myšlenkových směrů, dovedou se propojit ke vzájemně vyhovujícímu postupu pro obě strany. Vnáší do světa personální prvek, za kterým lze spatřovat stagnaci elit. Ať už se hovoří o vnitrostranické elitě, která se stará o vnitřní fungování strany, anebo o stranické elitě, která zastává rozhodující posty ve straně, lze nacházet škodlivost a podporu klientelismu v obou vrstvách. Nedůvěra k elitě je v současnosti viditelná u občanů zejména při volební soutěži, kdy se projevuje klesající účastí ve volbách. A to nejen na komunální úrovni politiky. Klientelismus v celém politickém prostředí, a jeho vstupování do mocenského systému, kde mají být jasně neosobní pravidla, představuje velké nebezpečí a řadí se do kategorie nemorálních a nepřipustných vztahů.

Zůstává otázkou, zda fenomén změn v počtu volebních obvodů začne být považován za běžnou záležitost, anebo k zamezení této situace bude učiněn jednoznačný krok přijetím vhodné zákonné úpravy.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- ADAMOVIČ, K., KRÍŽKOVSKÝ, L., ŠOUŠA, J. a ŠOUŠOVÁ, J. *Politologický slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-469-4.
- ANTOŠ, M., WINTR, J. (eds). *Volby, demokracie, politické svobody*. 1. vyd. Praha: Leges, s. r. o., 2010. ISBN 978-80-87212-62-2.
- BUBENÍČEK, V., ČOPÍK, J., HAJNÝ, P., KOPŘIVA, R. a NEUMANOVÁ, T. (eds). *Obce jako aktéři politického procesu – Komunitní studie regionálních politických systémů a problematika metodiky jejich zpracování*. 1. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita - Provozně ekonomická fakulta, 2004. ISBN 80-213-1326-9.
- BALÍK, S. a kol. *Občanská demokratická strana a česká politika* 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. ISBN 80-7325-079-9.
- BALÍK, S., GONGALA, P. a GREGOR K. *Dvacet let komunálních voleb v České republice*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015. ISBN 978-80-210-8000-3.
- BALÍK, S. (ed.), KRUTÍLEK, O., ROJČÍK, O. a VILÍMEK, P. *Komunální volby v České republice v roce 2002*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003. ISBN 80-210-3211-1.
- CABADA, L., KUBÁT, M. a kol. *Úvod do studia politické vědy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia s.r.o., 2002. ISBN 80-86432-41-6.
- CABADA, L., KUBÁT, M. a kol. *Úvod do studia politických věd*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia s.r.o., 2004. ISBN 80-86432-63-7.
- CEVRO. *Průvodce pravicového komunálního kandidáta*. 1. vyd. Praha: 2006. ISBN 978-808-681-6-210.
- ČMEJREK, J., BUBENÍČEK, V. a ČOPÍK, J. *Demokracie v lokálním politickém prostoru*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3061-5.
- DOLEŽAL, B. *Nesamozřejmě politika*. 1. vyd. Praha: Torst, 1997. ISBN 80-7215-022-7.
- FILIP, J. *Právní úprava voleb do obecních zastupitelstev*. 1. vyd. Zlín: Ziva, 1994. ISBN 80-901745-4-X.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.

HORÁK, M. *Úspěch i zklamání: demokracie a veřejná politika v Praze 1990 - 2000*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2014. ISBN 978-80-246-2330-6.

CHYTILEK, R., ŠEDO, J., LEBEDA, T. a ČALOUDEK, D. *Volební systémy*. 4. vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2009. ISBN 978-80-7367-548-6.

KLÍMA, M. *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. 1. vyd. Praha: RADIX, spol. s r. o., 1998. ISBN 80-86031-13-6.

KREJČÍ, O. *Kniha o volbách*. 1. vyd. Praha: Viktoria Publishing, 1994. ISBN 80-85605-88-0.

KREJČÍ, O. *Nová kniha o volbách*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2006. ISBN 80-86946-01-0.

NOVOTNÝ, L. *Politologie*. 2. dopl. a r. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-003-7.

ŘÍCHOVÁ, B. *Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-628-4.

ŘÍCHOVÁ, B. *Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0218-9.

SOKOL, P., KLÍČ, Z., et al. *20 let Občanské demokratické strany*. 1. vyd. Praha: ODS Publishing, s.r.o. 2011. ISBN 978-80-254-9937-5.

ŠARADÍN, P. *Základní informace ke komunální politice: pro mladé a všechny, kteří se zajímají o komunální politiku*. 1. vyd. Praha: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2012. ISBN 978-80-87748-08-4.

VANÍČEK, J. *Lokální politika*. 2. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2009. ISBN 978-80-7248-558-1.

ZICH, F., ROUBAL O. *Úvod do sociologického výzkumu*. 2. upr. a r. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2014. ISBN 978-80-7408-093-7.

ČALOUDEK, K. *Encyklopedie politiky*. 1. vyd. Praha: Libri, 1996. ISBN 80-85983-11-7.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

GROFMAN, B. *Political Gerrymandering and the Courts*. New York: Agaton Press, 1990. ISBN 0-87586-263-2.

Seznam použitých internetových zdrojů

ANO BUDE LÍP. *Program do Zastupitelstva Prahy* [online]. [cit. 2015-11-11]. Dostupné z: <http://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/aktuality/novinky/program-do-zastupitelstva-prahy-18666.shtml>

ARCHIV HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. *Přehled primasů a primátorů Prahy*. [online]. [cit. 2015-11-29]. Dostupné z: [http://www.ahmp.cz/index.html?mid=49&wstyle=0&page="](http://www.ahmp.cz/index.html?mid=49&wstyle=0&page=)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí 18. 11. a 19. 11. 1994*. [online]. [cit. 2015-11-29]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv1994/kv1211?xjazyk=CZ&xid=1&xv=1&xdz=4&xnumnuts=1100>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí*. [online]. [cit. 2015-11-30]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv1998/kv1111?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=4&xnumnuts=1100&xobec=554782>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí*. [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv2002/kv1211?xjazyk=CZ&xid=0&xv=1&xdz=4&xnumnuts=1100>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí*. [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv2006/kv1111?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=4&xnumnuts=1100&xobec=554782&xstat=0&xvyber=0>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí*. [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv2010/kv51?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=8&xnumnuts=1100&xvyber=1>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí*. [online]. [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv2014/kv1111?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=4&xnumnuts=1100&xobec=554782&xstat=0&xvyber=0>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do zastupitelstev obcí*. [online]. [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/>

FŇUKAL, M., MINTÁLOVÁ, T., ŠERÝ, M., ŠRUBAŘ, M. *Rozčleňování obcí na více volebních obvodů při volbách obecních zastupitelstev: Možnosti a limity volební manipulace*. [online]. [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: http://konference.osu.cz/cgsostrava2010/dok/Sbornik_CGS/Politicka_a_kuturni_geografie/Rozclenovani_obci_na_vice_volebnich_obvodu.pdf

IDNES. *Výsledky pro Zastupitelstvo hl. m. Praha*. [online].[cit. 2015-11-15]. Dostupné z:

<http://volby.idnes.cz/komunalni-volby-2014.aspx?t=4&o=1&o2=CZ0100&o3=554782>

INSTITUT POLITICKÉHO MARKETINGU. *Gerrymandering* [online]. [cit. 2015-09-28]. Dostupné z: <http://politickymarketing.com/slovník/gerrymandering>

KŘÍŽ, P. *Přímá volba starostů, aneb přeměna loutek v loutkoherce*. [online].[cit. 2016-01-28] Dostupné z: <http://www.ustavprava.cz/blog/2015/04/prima-volba-starostu-aneb-premena-loutek-loutkoherce/>

LEBEDA, T. *Komunální volby klamou. Krátké zastavení nad problematickými aspekty volebního systému pro obecní zastupitelstva*. [online]. [cit. 2015-07-28]. Dostupné z: http://acpo.fsv.cuni.cz/ACPO-23-version1-006_Lebeda_US_merged.pdf

MACH, J. *TOP 09*. [online].[cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://tema.novinky.cz/top-09>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Analýza zavedení přímé volby starostů*. [online].[cit. 2015-11-28] Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/analiza-zavedeni-prime-volby-starostu-pdf.aspx

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zákony*. [online]. [cit. 2015-07-23]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/>

NALUS. *Nález Ústavního soudu. Volby do zastupitelstva hlavního města Prahy v říjnu 2010*. [online].[cit. 2016-01-05]. Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-52-10_3

POLČÁK, S. *Přímá volba starostů aneb Jak silného chceme starostu mít*. [online].[cit. 2015-11-28] Dostupné z: www.ruzovypanter.cz/file/Prima_volba_starostu.doc

PORTÁL HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. *Usnesení rady č. 1011 ze dne 11. 6. 2010*. [online]. [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://zastupitelstvo.praha.eu/ina2014/tedusndetail.aspx?id=130328>

PORTÁL HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. *Usnesení zastupitelstva č. 35/1 ze dne 27. 2. 2014*. [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://zastupitelstvo.praha.eu/ina2014/tedusndetail.aspx?id=197891>

PORTÁL HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. *Usnesení zastupitelstva č. 37/20 ze dne 27. 3. 2014*. [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://zastupitelstvo.praha.eu/ina2014/tedusndetail.aspx?id=199836>

PORTÁL HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. *Usnesení zastupitelstva č. 39/17 ze dne 17. 6. 2010*. [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://zastupitelstvo.praha.eu/ina2014/tedusndetail.aspx?id=130333>

PORTÁL HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. *Usnesení zastupitelstva č. 42/02 ze dne 30. 5. 2002.* [online]. [cit. 2015-11-30]. Dostupné z: <http://zastupitelstvo.praha.eu/ina2014/tedusndetail.aspx?id=26577>

PORTÁL VEŘEJNÉ SPRÁVY. *Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí.* [online]. [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=51988&nr=491~2F2001&rpp=15#local-content>

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Ústava České republiky.* [online]. [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 124/0. Novela zákona o hl. m. Praze.* [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=124&CT1=0>

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 125/0. Novela ústavního zákona o funkčním období zastupitelstva hl. m. Prahy.* [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=125&CT1=0>

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 164/0. Novela zákona o volbách do zastupitelstev obcí.* [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=164&CT1=0>

REICHERT, J. *Gerrymandering – Official Trailer (HD)*, [online]. 2010, [2015-11-12]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=iuLKKmwYWDk&list=PL1F5254F69CB3BDEC&index=2>

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. KATEDRA POLITOLOGIE, *Kapitola 7. Volby a volební systém.* [online]. [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: <http://www.pf.upol.cz/vyhledavani/Kapitola7-Volby-a-volebni-system>

Ústava České republiky. In: *Ústava České republiky.* 1993, článek 101, odst. 1 [online]. [cit. 2015-11-28] Dostupné z: <http://www.senat.cz/informace/zakon106/zakony/ustava.php>

Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích. In.: *Sbírka zákonů České republiky.* 2000, částka 38, s. 1737-1764. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?r=2000&cz=128>

Zákon č. 131/2000 Sb. o hlavním městě Praze. In.: *Sbírka zákonů České republiky.* 2000, částka 39, s. 1802-1834. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?r=2000&cz=131>

Zákon č. 152/1994 Sb. o volbách do zastupitelstev v obcích a o změně a doplnění některých dalších zákonů. In.: *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 48, s. 1577-1593. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=152&r=1994>

Zákon č. 368/1990 Sb. o volbách do zastupitelstev v obcích. In.: *Sbírka zákonů České republiky*. 1990, částka 59, s. 1275-1285. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=368&r=1990>

Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. In.: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 178, s. 11002-11024. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=491&r=2001>

ŽELEZNÝ, V. *Celá Praha jako jeden volební obvod*, Česká televize. [online].[cit. 2015-11-05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/1046286-cela-praha-jako-jeden-volebni-obvod-rozhodli-zastupitele>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: Původní Gerrymandering	24
Obrázek 2: Rozdělení volebních obvodů v návaznosti na členění hlavního města Prahy na městské části	56

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet členů zastupitelstva v závislosti na velikosti obce	34
Tabulka 2: Přehled primátorů hlavního města Prahy od roku 1990	39
Tabulka 3: Přehled – volby do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 1994	40
Tabulka 4: Počet získaných křesel a výsledky voleb do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 1994	41
Tabulka 5: Volby do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 1998	44
Tabulka 6: Počet získaných křesel a výsledky voleb do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 1998	46
Tabulka 7: Volby do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 2002	48
Tabulka 8: Počet získaných křesel a výsledky voleb do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 2002	49
Tabulka 9: Volby do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 2006	50
Tabulka 10: Výsledky voleb do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 2006	50
Tabulka 11: Volby do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 2010	57
Tabulka 12: Výsledky voleb do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 2010	57

Tabulka 13: Volby do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 2014	59
---	----

Tabulka 14: Výsledky voleb do Zastupitelstva v hlavním městě Praze v roce 2014	59
--	----

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj v počtu volebních obvodů od roku 1990 do roku 2014	20
--	----

Graf 2: Vývoj v počtu volebních obvodů v komunálních volbách v Praze v období od roku 1990 do roku 2014	64
---	----

Graf 3: Vývoj volebních výsledků Občanské demokratické strany od roku 1994 do roku 2014 – počet získaných hlasů v %	70
---	----

Respondent č. 1:

1) *Považujete za správné, že se počty volebních obvodů stále mění, jak dokládá výše uváděná tabulka?*

Nemyslím si, že časté změny v počtu volebních obvodů, jsou správné. Pro mnoho voličů to činí volbu do Zastupitelstva hlavního města Prahy nepřehlednou.

2) *Jaký je Váš názor na rozhodnutí z roku 2014 o sloučení Prahy do jednoho volebního obvodu, který inicioval Tomáš Hudeček?*

Praha by měla být jeden volební obvod a volit by se mělo podle stejných pravidel, jako se volí v jiných krajích České republiky. Jeden volební obvod zároveň posiluje efekt proporčního volebního systému a lépe odráží rozložení preferencí mezi občany. Z tohoto důvodu považuji za správné, že v roce 2014 byla Praha 1 volebním obvodem a volilo se podle jedné kandidátní listiny.

3) *Je možné v rámci měnícího počtu volebních obvodů vnímat danou skutečnost jako podezření na účelovost?*

V minulosti jsme upozorňovali na to, že rozdělení města do více obvodů může být motivováno snahou vytvořit lepší podmínky pro některé politické strany. Názorným příkladem bylo rozhodnutí z roku 2010, kdy ODS prosadila rozdělení do sedmi obvodů. Jednalo se o projev tzv. volebního inženýrství, pro který nebyl jediný opodstatněný argument. Zároveň to ukazuje na nesystémovost přístupu k volbám v hlavním městě Praze.

4) *Co Vás vedlo k tomu, že jste napomáhali (nebo naopak nesouhlasili) při rozhodování o změnách počtu volebních obvodů v době Vašeho působení v komunální politice?*

Pražská ČSSD v minulosti návrh na rozdělení hlavního města Prahy do více volebních obvodů jednoznačně odmítala. Dlouhodobě prosazujeme, aby volby do Zastupitelstva hlavního města Prahy probíhaly podle stejných pravidel a stejného systému jako krajské volby, protože se jedná o výběr členů zastupitelstva kraje. Také jsme podporovali přijetí novely zákona o hlavním městě Praze, která by do budoucna tento postup znemožnila.

Respondent č. 2:

1) Považujete za správné, že se počty volebních obvodů stále mění, jak dokládá výše uváděná tabulka?

Nepovažuji za správné, že se počty volebních obvodů mění. Zákon to sice umožňuje, ale způsobuje to zmatek v hlavách voličů a vyvolává to podezření, že v té době vládnoucí strana (koalice) se snaží „volebním inženýrstvím“ ovlivnit volební výsledek, což přináší zbytečné pnutí v období příprav voleb.

2) Jaký je Váš názor na rozhodnutí z roku 2014 o sloučení Prahy do jednoho volebního obvodu, který inicioval Tomáš Hudeček?

Předně si myslím, že vytvoření jednoho volebního obvodu nebyla iniciativa Tomáše Hudečka, ale soustředěný tlak opozice k zabránění situace z roku 2010, kdy bylo prosazeno tehdejší ODS účelové rozdělení Prahy na sedm volebních obvodů. Již tehdy to vyvolalo ústavní stížnosti a několik návrhů na novelizaci volebních zákonů a zákona o hlavním městě Praze předložených Poslanecké sněmovně PČR a směřujících k tomu, aby byla vytvořena stabilní situace tím, že Praha bude jeden volební obvod, stejně jako je tomu u voleb do krajských samospráv (Praha je mimo jiné také kraj).

3) Je možné v rámci měnícího počtu volebních obvodů vnímat danou skutečnost jako podezření na účelovost?

Odpovídám ano, což bylo především zřejmé v roce 2010, kdy tehdejší vládnoucí ODS (vládla sama) se snažila rozdělením Prahy na sedm volebních obvodů (více není možné, protože dle zákona musí být voleno minimálně devět členů zastupitelstva) ovlivnit výsledky voleb ve svůj prospěch. Snahou bylo nedemokraticky vyřadit menší strany z volební soutěže, protože zákon předpokládá, že mandáty získá strana, která dosáhne alespoň 5% hlasů, při tomto rozdělení je však potřeba 9 – 10% hlasů. Volební obvody byly stanoveny nelogicky, s cílem dosáhnout optimální výsledek pro ODS. Jak známo, ani volební inženýrství nepřineslo kýžený výsledek pro ODS, paradoxně byl tento výsledek nejlepší v roce 2006, kdy bylo hlavní město Praha jeden volební obvod.

4) Co Vás vedlo k tomu, že jste napomáhali (nebo naopak nesouhlasili) při rozhodování o změnách počtu volebních obvodů v době Vašeho působení v komunální politice?

KSČM vždy podporovala, aby hlavní město Praha bylo jeden volební obvod. Důvody jsem již zmínila – jeden volební obvod dává možnost všem voličům v hlavním městě Praze

vybrat si své členy zastupitelstva ze všech kandidátů nikoliv jen z těch, kteří jsou nabízeni v některém volebním obvodu, umožňuje, aby mandát získali i kandidáti menších stran a zajišťuje stabilní situaci pro voliče.

Respondent č. 3:

1) Považujete za správné, že se počty volebních obvodů stále mění, jak dokládá výše uváděná tabulka?

Já osobně ani nevidím problém v tom, že je jeden, nebo pět či deset volebních obvodů, ale to, že se počet volebních obvodů mění. Z hlediska voliče a i z hlediska člena zastupitelstva není kontinuita ve skládání účtů. Já osobně jsem toto zažil, kdy jsem kandidoval třikrát a vždycky v jiném volebním obvodu, takže jsem kandidoval v jednom, nějací voliči mne zvolili a pak jsem musel technicky kandidovat v jiném volebním obvodu a to už bylo takové zvláštní. Už se tím narušuje vztah mezi zvoleným členem zastupitelstva a voličem. Takže to si myslím, že je rozhodně špatně, tím myslím ta nestabilita, jako taková. Myslím si, že jsou argumenty pro jeden obvod, já osobně bych byl spíše pro těch pět volebních obvodů, což mne přijde jako rozumný kompromis, protože pořád ještě může víceméně platit ta 5% klauzule při těch pěti volebních obvodech. Samozřejmě záleží na tom absolutním celkovém počtu členů zastupitelstva, může být 13 – 15 mandátů ve volebních obvodech, což znamená, že nějakých 5%, 6%, 7% stačí, záleží na těch obvodech, na mandátech. A zároveň si myslím, že je dobře, když kandidátní listiny jsou menší, mne osobně velké kandidátní listiny nevyhovují, dochází k větší anonymitě a sklouzne to na politickou značku, protože volič volí úplně někoho jiného. Když se podíváme na politickou stranu ANO 2011, kdy voliči podporovali Andreje Babiše, tak vlastně ani nevěděli, kdo je na kandidátní listině společně s ním. To také nepokládám za zcela šťastné, ale asi pokud by byl stabilní jeden volební obvod, tak je to lepší, než ty změny.

2) Jaký je Váš názor na rozhodnutí z roku 2014 o sloučení Prahy do jednoho volebního obvodu, který inicioval Tomáš Hudeček?

To jsem v podstatě už zodpověděl. Kdyby to byla rozhodnutí, které trvají, řekněme dané zákonem, nebo další zastupitelstva by ta rozhodnutí ctily, tak je to lepší, než ty změny. Byť si myslím, že optimální varianta z mého pohledu a z mých zkušeností je pět volebních obvodů.

3) *Je možné v rámci měnícího počtu volebních obvodů vnímat danou skutečnost jako podezření na účelovost?*

Já si myslím, že určitě to, co jsme zažili, byla změna v roce 2010. Tehdy z jednoho volebního obvodu bylo hlavní město Praha rozdělena na sedm volebních obvodů, a tato změna byla podle našeho názoru účelová. A i kuloární informace tehdy o tom tak hovořily - bylo zřejmé nějak se vejít do mezí zákona, byl tam nějaký minimální počet mandátů – tehdy devět mandátů a zároveň co nejvíc omezit nebo snížit šanci menších stran, zejména opozice, což jsme byli my a skutečně to na nás dost tvrdě dopadlo. A to přestože jsme měli tuším okolo 6% volební výsledek, počet mandátů byl nula, a to ještě ten volební výsledek už byl ovlivněn tím vnímáním, že „oni nemají šanci, protože je tady tento systém“. Což skutečně jsme od mnoha novinářů slyšeli. Ten efekt je jakoby dvojitý. V té kampani se řekne: „v tomhle systému zvítězí jen ten velký a na ty malý se už můžeme vykašlat“. Takže to nás poškodilo dvakrát. My jsme toto rozhodnutí napadli a podle toho, když se podíváte na rozhodnutí Ústavního soudu tak sice bohužel menšina, ale významná část lidí, zastoupených u soudu, naše dokumenty vnímala tak, jak to říkám - tedy jako účelovou změnu. Nicméně většinou rozhodli, že to nechali. Takhle zpětně vzato by to bylo asi hodně revoluční rozhodnutí, kdyby zrušili volby, musely by se konat volby nové, přepsat volební obvody.

Nová otázka: Myslíte si, že se do tohoto rozhodnutí Ústavnímu soudu, jak říkáte, revolučního rozhodnutí nechtělo, protože věděl, co to všechno znamená, nebo podle Vašeho názoru mohlo být tehdejší složení Ústavního soudu v dané kauze nějak politicky ovlivněno?

Myslím si, že se mu do toho rozhodnutí nechtělo. Samozřejmě, že i soud je složen z lidí, mající politické názory, myslím si, že v tom byl i kus nějakého politického rozhodnutí. Nechtělo se jim do toho udělat revoluční rozhodnutí, možná, kdyby to bylo ještě okatější, ještě o kousek okatější, že by to pak už udělali. Tady to bylo na hraně, bohužel. I když to takhle zpětně vezmu, opakovat tu volební kampaň, nevím. A kdoví, jak by to dopadlo. Protože zase ten, kdo tohle udělá ze vši volby a jde znovu do voleb, tak je potom možná ve sporném postavení. Já si myslím, že kdyby se to povedlo, tak by to bylo vítězství opozice, která to tehdy napadla. Je to tak, že zákon to nezakazuje. Nemám teď před sebou ty argumenty Ústavního soudu, ale myslím si, že nějaké ty ústavní argumenty na nějaké ty principy tam byly. Bylo to ale takto podáno, že je to spíše porušení obecných principů, samozřejmě, že ne těch konkrétních. V konkrétním slova smyslu to porušení nebylo. Ani žaloba je tehdy neobsahovala, nemohla. Hlasovalo nakonec pět lidí pro zrušení a sedm proti. Stačili dva lidi a mohlo to vyjít. Ale je možné, že se tak dohodli: dáme jim za pravdu, ale

zároveň nepřipustíme, aby tento revoluční krok otrásl politickou scénou, minimálně tou pražskou.

Nová otázka: Myslíte si, že tehdejší vedení ODS, tedy vládnoucí strana v hlavním městě Praze o těchto možnostech věděla, a že si byla natolik jistá svým konceptem rozdělení volebních obvodů, že i kdyby někdo jejich rozhodnutí, a tím i výsledky voleb napadl u soudu, což se tak prostřednictvím Vás stalo, že si svým rozhodnutím byli neotřesitelně jisti anebo se spíše drželi hesla: „Co není zakázáno, je dovoleno“?

Určité právní rozbory k tomu byly, to je jasné. Já si myslím, že v tomhle smyslu si byli dost jistí, ale tak úplně jistí si asi nebyli. To riziko vnímali. Dle mého názoru, vždycky to rozdělování obvodů je účelové. Když byl jeden volební obvod, tak to bylo na popularitu Béma, protože Bém byl populární primátor hlavního města Prahy, tak to fungovalo, že pak se situace změnila z hlediska vnitřních poměrů ODS, když tam nebyl žádný jiný jasný lídr. Tak to bylo i z hlediska vnitřních poměrů šitý. Protože, když je silný lídr, kterému věříte a řeknete si, tady ho 50% lidí podporuje a bude ho volit, tak je nejlepší jeden volební obvod. Pak tam byli ještě nějakí další lidé, kteří měli ambice a říkali si, my třeba vyhrájeme a toho Svobodu tím přebijeme. Když si řeknou: Svoboda měl x% hlasů a já mám o 30% víc, tak mám nárok na to být primátorem hlavního města Prahy. Platí v tom taková ta trošičku pokračující soutěž o lídrovství. A to platilo i o ODS. Podle mne to byly dvě mouchy jednou ranou. Tím se ztíží šance pro tu nepříjemnou opozici, kterou si myslím, že jsme byli. Já si myslím, že jsme spoustu věcí otevřeli, které zničily nakonec i Béma a spoustu těch kauz, akorát, že přestože jsme je otevřeli a rozehráli, tak lidi nakonec zvolili někoho jiného. To je takové zvláštní poučení, že ta opozice fungovala, ale ten volič to nějak moc nevnímal.

Nová otázka: V čem si myslíte, že to mohlo být? Myslíte si, že voliči jsou příliš konzervativní, a když jsou zvyklí volit ODS, tak ji budou volit vždy, i když jim někdo nabídne jiný program s jinými tvářemi, tak voliči nejsou schopni svůj volební hlas dát při volbách jiné politické straně než ODS?

Obecně problém pražské politiky je, že volič ji málo sleduje. Vlastně moc neví, co se v tom zastupitelstvu děje. Zdaleka ne každý čte pražské stránky a opozice se k ničemu moc nedostane a pak se lidé rozhodují hodně podle té velké politiky, podle té velké billboardové kampaně. A co se tehdy dělo? Nastoupila TOP 09, byla populární, na vzestupu, nabídli Tůmu, který byl známý, dobře vypadající a lidé si řekli, to je ono, ta stávající garnitura špatně fungovala, je tady spousta kauz, kdo je otevřel, to už nás nezajímá a je tady teď nová tvář v politice, která už je známá – guvernér České národní banky, který město zvládne. Prostě, jednoduchá úvaha, která tehdy fungovala. A kdo tady byl, kdo otevřel kauzy, upozornil na ně,

to už většina lidí nevnímala. Pak tady byli ještě Věci veřejné a Markéta Reedová a za Stranu zelených Petr Štěpánek, kteří byli silně spjati s érou Pavla Béma. Byli Pavlem Bémem přizváni do Rady hlavního města Prahy a tím nás konkrétně Markéta Reedová silně poškodila. Protože zástupkyně tehdejší opozice seděla v Radě hlavního města Prahy, a to si myslím, že opozici hodně poškodilo. Lidé si říkali, co to má znamenat a dost dlouho tato situace přetrvávala. A spousta lidí nám tehdy říkala: jak to, že jste v Radě hlavního města Prahy? Lidé si z toho vezmou smíšené pocity. Samozřejmě, že vnitřní neschopnost těch stran zabrání tomu ty lidi vyloučit, to bylo velmi těžké, protože to byla tehdy individuální akce Pavla Béma. On tehdy udělal individuální dohodu s Markétou Reedovou a Petrem Štěpánkem, kdy Petr Štěpánek myslím to tehdy projednal trochu lépe, než Markéta Reedová. Ta to neprojednala v rámci své strany a klubu vůbec, ta nás postavila před hotovou věc. Nakonec vystoupila a kandidovala za Věci veřejné. To byl tehdy další takový zmatek. Oni měli 4% nebo 4,5%, už přesně to číslo nevím, nicméně se to takto roztříštilo, my jsme měli 6%, pak byla TOP 09 a další. Ale obecně si myslím, že o té komunální politice platí, že je pod příkrovem velké politiky, bohužel. A to, co dělají lidé v zastupitelstvu, to má velmi malý vliv.

4) Co Vás vedlo k tomu, že jste napomáhali (nebo naopak nesouhlasili) při rozhodování o změnách počtu volebních obvodů v době Vašeho působení v komunální politice?

My jsme byli proti. To vyplývá i z tehdejšího hlasování. Pokud si pamatuju, byl jsem proti. A vlastně celá opozice byla proti, včetně ČSSD. ČSSD bylo také proti, ale oni na tom nejsou až tak nepodobně. Oni mají podporu takovou, že pro ně to bylo asi skoro jedno. Oni mají těch 15 – 20%. ODS měla tehdy absolutní většinu, tím to bylo dáno. To bylo tristní volební období. I diskuse podle toho vypadaly.

Respondent č. 4:

1) Považujete za správné, že se počty volebních obvodů stále mění, jak dokládá výše uváděná tabulka?

Změny počtu volebních obvodů v rámci hlavního města považuji za přípustné a možné. A to jak z hlediska právního, tak z hlediska etického. Nevidím z právního hlediska žádné porušení zákonů a legislativy České republiky v dané otázce změn počtu volebních obvodů. Z hlediska etiky lze taktéž konstatovat, že při různém rozdělení počtu volebních obvodů nedochází k žádnému porušení etických a morálních hodnot.

2) *Jaký je Váš názor na rozhodnutí z roku 2014 o sloučení Prahy do jednoho volebního obvodu, který inicioval Tomáš Hudeček?*

Pokud hlavní město Praha tvoří jeden volební obvod, považuji tuto skutečnost za čitelnější a přehlednější pro voliče. Jedná se o konkrétní osoby, které jsou voličům známé. Stejně tak voliči mají lepší přehled o kandidátech na pozici primátora hlavního města. Voliči mají možnost vybrat si konkrétního kandidáta v místě, které je pro ně známé a lépe se orientují v seznamu kandidátů. V komunálních volbách se volí spíše konkrétní osoby, což při jednom volebním obvodu znamená pro voliče jednodušší rozhodování.

3) *Je možné v rámci měnícího počtu volebních obvodů vnímat danou skutečnost jako podezření na účelovost?*

Nemám rád, když se účelovost považuje za hanlivé slovo. I my jako lidé, a tím myslím skutečně jako lidé a ne jako politici, děláme vše jako účelovost. I volební obvody se dělají účelově. Stejně tak i složení politických seskupení a volebních stran je děláno účelově. Uzavírání koalic je přeci taktéž dohoda za nějakým účelem.

4) *Co Vás vedlo k tomu, že jste napomáhali (nebo naopak nesouhlasili) při rozhodování o změnách počtu volebních obvodů v době Vašeho působení v komunální politice?*

Já už si tu dobu úplně přesně nepamatuji. Nebyla to tehdy pro mne osobně zásadní otázka, abych se tímto tématem příliš zabýval. Podpořil jsem tehdy navrhovanou změnu z loajality. Pamatuji se, kdo to předkládal a podle odhadů, které byly tehdy dostupné, to vycházelo tak, že to bude lepší. Bylo zjevné, že se objeví politické seskupení v jiném složení, já jsem tehdy věděl, že už nebudu kandidovat.

Respondent č. 5:

1) *Považujete za správné, že se počty volebních obvodů stále mění, jak dokládá výše uváděná tabulka?*

Osobně si myslím: 1) umožňuje to zákon. Ten zákon byl vlastně napsán tak, že místní zastupitelstvo má možnost rozhodnout, jakým způsobem se budou organizovat volby. Já osobně si myslím, že naopak, a to jak pro voliče, tak pro politické strany, by bylo daleko jednodušší, aby to bylo stanoveno jednou a provždy, aby se to neměnilo. Aby politické strany mohly počítat s tím, že za ty čtyři roky bude jeden volební obvod. V té chvíli je jeden lídr,

když bude sedm volebních obvodů, v tu chvíli je sedm lídrů, takže nějakým způsobem může docházet i k pnutí uvnitř politické strany, a to nikdy není dobře. Takže pro mne by bylo nejideálnější, kdyby byl jeden volební obvod, aby to bylo ustálené a neměnilo se to.

Nová otázka: Myslíte si tedy, že návrh, který je teď v procesu připomínkování vlády ČR a projednávání v Poslanecké sněmovně PČR k problematice počtu volebních obvodů je tedy řešením určitého nastavení systému fungování voleb v rámci komunální politiky? Daný návrh je koncipován tak, že by se v hlavním městě Praze volilo podle zákona o krajích, nikoliv o obcích, jak je tomu doposud, a bylo by uzákoněno, že hlavní město Praha je jeden volební obvod.

Já si myslím, že z dlouhodobého hlediska i z toho konzervativního pohledu by bylo dobře, aby se nastavil jednotný volební systém, aby se neměnil.

2) Jaký je Váš názor na rozhodnutí z roku 2014 o sloučení Prahy do jednoho volebního obvodu, který inicioval Tomáš Hudeček?

Dá se říci, že TOP 09 v té době konkurovala ODS a pro mne Tomáš Hudeček nepředstavoval žádného primátora, který by byl schopen vůbec o něčem takovém rozhodovat. Spíše si myslím, že byla tehdy širší dohoda všech politických stran a nemyslím, že by primátorem hlavního města Prahy měl být někdo, kdo v hlavním městě Praze dlouhodobě nežije. Nedokážu si představit, že by to bylo tak, že o této věci bude rozhodovat primátor hlavního města Prahy. Může to být tak, že když se domluví politická strana, že bude hlavní město Praha rozděleno do více volebních obvodů, tak s tím také nemám žádný problém. Ale, ať se to jednou nastaví a zůstane to stále stejné. Všechny ty změny neuvěřitelně škodí, a to jak politickým stranám, tak i občanům. Jakmile se mění politické prostředí, má to vliv na ekonomické stránky, vstupuje to do společnosti, která je nějakým způsobem nastavena, jsou tam nějaké daně, sociální, zdravotní zákony, je tam nějaké prostředí, které má vybudované parametry. V tomto prostředí, kde má občan hypotéku a nastavené parametry se začnou měnit, tak tyto změny začnou způsobovat problémy a lidé se pak dostávají do velkých problémů. Jednou je takováto důchodová reforma, jednou jsou příspěvky na děti a za chvíli zase nejsou, podruhé je to zase jinak, lidi v tom vidí nejistoty a chaos. Občan potřebuje počítat s tím, že to vše utáhne, že bude mít odpočty na děti, když na ně měl celé roky nárok. Nejvíce se škodí v prostředí, kde je nestabilita zákonů a různých nařízení. Když občan podniká a přijde nějaké nařízení z Bruselu, že něco škodí a ten člověk má rozjeté podnikání a teď vše musí měnit a přizpůsobit vše nové situaci a novým požadavkům, musí do toho investovat např. několik milionů, pak dojde k tomu, že to poškodí podnikání té osoby, jeho firmu, rodinu

a může to toho člověka zcela zničit. A to se děje běžně. Neustále nová nařízení, v současnosti úvaha o elektronické evidenci tržeb, všechny tyto kroky vždy znamenají nějakou změnu, změnu byznys plánu, se kterým občan na začátku podnikání nepočítal. Proto já osobně jsem zastáncem toho, aby byl systém nastaven jednotně a v tom nastaveném systému nedocházelo k jakýmkoliv změnám. Aby bylo zcela zamezeno tomu, že ve chvíli, když přijde na politickou scénu jakákoliv politická strana či koalice, aby mohla počty volebních obvodů měnit. Jednotné a jasné stanovisko v podobě zákona je jediným řešením.

3) Je možné v rámci měnícího počtu volebních obvodů vnímat danou skutečnost jako podezření na účelovost?

Je úplně běžná praxe, že jakákoliv politická strana, která je u moci, se snaží využít nebo daný systém přizpůsobit a upravit tak, aby to více vyhovovalo jejím požadavkům a zajistilo to lepší podmínky pro její kandidáty v nadcházejících volbách. Typický příklad byl, kdy já jsem byl poslanec a jenom díky změně zákona, který umožňoval daleko menšímu počtu lidí rozhodnout o tom, že kandidát přeskočí ty ostatní a bude vykroužkován, podařilo se přesvědčit ostatní, kteří o tom rozhodovali a já jsem se nedostal do Poslanecké sněmovny PČR. Každá politická strana nebo vládní uskupení se pokouší různými způsoby změnit volební prostředí právě ve prospěch své strany. A teď, jestli je v Poslanecké sněmovně PČR v tuto chvíli nějaký návrh zákona, který říká, že v hlavním městě Praze má být jeden volební obvod, tak předkladatel, který tento návrh předkládá, má moc dobře spočítáno, aby na tom svém návrhu vydělal. Má nějaké volební průzkumy, žije v nějakém volebním obvodě, ví, že se mu to tam rozdrobí, že tam bude mnoho maličkých politických stran, který budou mít méně než 5%, a že tam budou nějaké dominantní role. Takže vždycky je to zneužívané, velmi pravidelně a velmi často.

Nová otázka: Vy jste byl členem zastupitelstva a taktéž členem Rady hlavního města Prahy v určitém období, kde byl určitý počet volebních obvodů. Jaká byla tedy situace v té době? I tam bylo dle Vašeho vyjádření hlasováno se záměrem. Můžete ten záměr specifikovat?

V té době to bylo děláno podle toho, jestli je to velká městská část nebo malá městská část v rámci celé Prahy. Tam se to dělalo spíše z toho organizačního hlediska. Tam se to nedělalo se záměrem, jestli se na tom vydělá nebo prodělá, naše politická strana na tom ve finále nijak nevydělala. My už jsme tehdy vlastně končili, nevešli jsme se na kandidátní listiny na přední místa, a byla situace v politické straně, že neměla tehdy žádnou tvář, žádnou osobnost tak

výraznou, jakou byl jediný člověk, kterým byl Pavel Bém. Bylo to dáno tím, že strana už neměla silného lídra, neměla koho do čela kandidátní listiny postavit. Pavel Bém byl silný lídr, osobnost, která dokázala upoutat a přitáhnout pozornost. A po jeho odchodu nemá strana lídra. Nemá nikoho tak výrazného, jako byl Pavel Bém. Rozdělilo se to mezi dalších řekněme sedm lidí. A jak ve straně sílil boj o moc, tak nikdo nechtěl připustit, aby jeden z nich byl super lídr. Tam to byl spíše počátek politického boje. A podstatou tedy bylo, aby těch lídrů bylo sedm. Aby všichni byli stejně silní. Rudolf Blažek měl tehdy konkurenci v Bohuslavu Svobodovi, takže raději, než by byl Bohuslav Svoboda lídrem, protože Rudolf Blažek se pořád viděl „být primátorem“, tak to nastavili tak, aby bylo sedm lídrů. Tam bych nehledat vůbec žádnou spojitost s volebním výsledkem, ale bylo to spíše součástí politického boje uvnitř strany. A strana neustále doplácí na ty vnitřní boje, které uvnitř strany panují a vlastně celorepublikově. V té chvíli se hlavní město Praha vlastně definitivně rozdělilo na několik částí. Důvodem toho byla kandidatura Pavla Béma na předsedu stranu. Od té doby docházelo k tomu rozštěpování, strana měla pokrytí celorepublikově, ale hlavní město Praha vždycky bylo „stát ve státě“ pro stranu. My jsme tehdy byli velmi silným partnerem, já jsem byl jejím místopředsedou, zase na druhou stranu jsme neměli jediného poslance, jediného ministra. Ta nevraživost těch ostatních, ta závist různých Moraváků, je důležitá. Je to vidět i na tom, že poslední premiér, který byl z Čech, byl vlastně Václav Klaus. Od té doby jsou to Moraváci. Když se podíváme na ČSSD, včetně Bohuslava Sobotky, nebo, jaké je zastoupení ve vládě, samí Slováci. Nemáme v sobě národní hrdost. Nevolíme podle ní. Lidé volí podle toho, co jim kdo v tu chvíli dá zadarmo. Strana už není to, co bývala, protože všichni ti schopní už odešli. V politickém prostředí fungují vlny, které vždycky musí přijít a po vládě schopných vždy musí přijít vláda „těch neschopných“. Ostatně teď je to vidět na pražské politice. Vládnou občanská sdružení, seskupení lidí, co se ani neznají. A takoví lidé teď vládnou. První, třetí a další Rada hlavního města padla. Jenom válčí mezi sebou. Tak to prostě je.

Nová otázka: Nemyslíte si, že v roce 2010 byla vláda jedné strany, která měla zastoupení 42 členů zastupitelstva v hlavním městě Praze, že tato vláda mohla být nebezpečná z důvodu své absolutní moci, kterou měla v rukou? Pokud srovnáme dnešní situaci, kdy v tomto volebním období se část členů TOP 09 oddělila od této strany, je v rámci zastupitelstva hlavního města Prahy celkem 8 politických seskupení a největší má zastoupení 17 členů zastupitelstva, což je ANO 2011.

Číslo, které uvádíte, tedy 42 členů zastupitelstva, je obrovské a v historii strany téměř drtivé a je pravda, že to fungovalo do roku 2010. Je to pochopitelné, není z čeho vybírat, nejsou výrazné tváře a strany voličům nemají koho nabídnout. Ti, co splňovali podmínky pro

to, aby uspěli, byli zničeni. Zničili je právě ti, kteří se řadí do skupiny „těch neschopných“, o kterých jsem už hovořil. Pavel Bém, kdyby tehdy nekandidoval na předsedu strany, nestalo by se to, k čemu došlo. Do té doby byl jednička. Byl nejúspěšnějším politikem, oblíbeným primátorem, žádná média nepsala nic negativního ve spojitosti s jeho osobou. Ve chvíli jeho kandidatury a následný rok poté nastal neuvěřitelný posun ke dnu a prakticky k jeho zapomnění. Takový krok dokáže udělat jen někdo, kdo drží vládu a má v moci média. Prostě se to špatně odhaduje. Na to mohl být čas, tenkrát odešel zcela, a tím myslím i ze stranického pozadí Václav Klaus. Skončil v těch dobách i Mirek Topolánek a vše držel v rukou Petr Nečas a jeho lidé. Byla to zkrátka revoluce a revoluce potom požírala lidi.

Nová otázka: Myslíte si, že existuje možnost znovuoobnovení strany a vrátit stranu tam, kde byla ještě před nástupem jejího vedení v osobě Petra Nečase?

Myslím si, že ta možnost existuje. Dalo by se to znovu nastartovat, ale problém je v tom, že strana, která zažila ten „skon“, ze kterého se nedostala, mám na mysli rok 2010, kdy se rušili oblastní sdružení po zásahu Petra Nečase, tak ani tyto kroky nevedly k ničemu dobrému. Petr Nečas tehdy chodil a členům strany sděloval, že musí odejít ze strany. Chtěl do strany jiné lidi. Přestože ti lidé odešli, oblastní sdružení, ve kterých ti lidé působili, se rušila nadále. To, co je strana teď, to není ta strana, kterou byla. Když jsem odcházel, měla strana zastoupení v řadách poslanců, senátorů, několik primátorů a stále velmi slušné zastoupení v Zastupitelstvu hlavního města Prahy. A také jsme říkali to, co jsme říkali. Naopak tehdy se strana „dočišťovala“ od lidí, jakkoliv spojených se jménem Pavla Béma. Republiková rada tehdy hlavní město Prahu dobila a zničila. Ta strana nemá drzost. A ti politici, co dnes strana má, tak ti ji vlastně dobili. Protože to jsou lidé, co nebyli schopni nic dělat, ale bylo jich víc. A síla, kterou má většina, dokáže zničit jednoho pracujícího. Vrcholem všeho je dnes Alexandra Udženija, která je 1. místopředsedkyní strany. Tato strana ale měla navíc. Měla mnohem kvalitnější lidi a stále je má, ale tito lidé tam nechtějí, co by tam dělali a hlavně je tam nechtějí ti, co jsou teď u moci.

4) Co Vás vedlo k tomu, že jste napomáhali (nebo naopak nesouhlasili) při rozhodování o změnách počtu volebních obvodů v době Vašeho působení v komunální politice?

V roce 2006 jsem hlasoval pro jeden volební obvod. V roce 2010, tehdy to byl prostě nějaký návrh strany. Já o něm ani nerozhodoval, byl jsem členem zastupitelstva a radním, hlasoval jsem pro, ale spíše říkám, že to nebyla nějaká účelovost, nějaká past na lidi a voliče. V hlavním městě Praze se to těžko dalo v tom množství lidí odhadnout. A paradoxně se tam

tehdy dostali všechny ty malé strany a seskupení, zelení a koalice. Kdyby byl návrh na jeden volební obvod, podpořil bych ho raději. Je to čitelnější pro lidi. Jediný důvod, proč to tak bylo, bylo to, že nebyli schopni se shodnout na tom, kdo bude stát v čele kandidátní listiny. Proto bylo sedm volebních obvodů a sedm lidí. To byl tehdy důvod našeho rozhodnutí.

Respondent č. 6:

1) Považujete za správné, že se počty volebních obvodů stále mění, jak dokládá výše uváděná tabulka?

Strašně záleží na tom, pohledem koho, to měříme. Pro voliče, občana to určitě dobře není. Většina voličů, ať už jsou mladí nebo staří, koneckonců i ti nejmladší, prvovoliči, vstupují do jakéhosi samosprávného politického terénu, ve kterém jednou za čas můžou něco ovlivnit, jinak jsou demokratickým orgánům, ať už obce, země, natož Evropské unii na hony vzdáleny, o rozhodování nemají ani ponětí, respektive možná, že mají, ale věci ovlivnit můžou strašně málo. Takže pro voliče není dobře, když se mění počty volebních obvodů. Čím jsou konzervativnější a starší, tím méně mají rádi změny, tím méně se v těch změnách vyznají, tím méně rozumí tomu, proč jednou jsou obvody tři, jednou jeden, pak zase deset volebních obvodů. Na druhou stranu je realitou, že ve městech, jakým je hlavní město Praha, obvykle jeden volební obvod představuje neuvěřitelnou plachtu kandidátů, ve kterých se není možné vyznat. A které nejen, že se svými rozměry nevejdou do poštovních schránek, že je naprostá většina lidí ani nepřečte, že naprostá většina lidí se ani nepokusí se v nich zorientovat a většinou dává na doporučení a referenci někoho z rodiny nebo z pracovních komunit, známých, případně se nechají přesvědčit příběhem nějaké marketingové předvolební kampaně, vidí jméno, vidí tvář a toho, nebo tu, si pak zoufale hledají v tom nepřehledném množství jmen. Čili pravidelné, téměř každovolební změny v počtu volebních obvodů z hlediska voliče považují za chybné. Nicméně je možné se na počty volebních obvodů dívat i z hlediska politické reprezentace, a protože rozhodování o počtu volebních obvodů patří do kompetence samosprávného orgánu, rozhoduje o tom zastupitelstvo jako nejvyšší samosprávný orgán, má na to právo, je to garantováno samozřejmě jeho volebním mandátem, který je vzešlý z voleb a ten je garantován Ústavou České republiky, tak také respektuji jako významný člověk určitého období v politice, že samosprávný orgán má právo o tom rozhodnout a rozumím tomu, že může vzniknout legitimní debata o tom, jak má vypadat průnik dvou často neproniknutelných a nesmiřitelných světů. A to je oblast politického marketingu předvolebních slibů na jedné straně a na druhé straně povolební každodenní realita. Když tyto dvě entity budeme vnímat jako spolu, byť související, ale přesto žijící svým

autonomním životem, když rezignujeme na jakousi konsonantnost politického konání, tzn., že tady je někdo, kdo něco slibuje, lidi mu to uvěří a on se posléze dostane do nějaké politické funkce a má moc rozhodovat o veřejných věcech. A můžeme vyslovit spíše etickou politologickou hypotézu, že by bylo správné, aby to, co slíbil, také splnil, nebo se o to alespoň pokusil. V reálném politickém nihilismu, ve kterém žijeme, jsem přesvědčen, že tyto světy jsou od sebe tak vzdáleny, že spolu téměř nesouvisí, protože někdo dostane moc, přijde nové zastupitelstvo, zvolí si radu a rada ve svém každodenním konání v jediném algoritmu a ten algoritmus je politický instinkt, který je podobný jako živočišný instinkt, tzn. přežít, tak prostě sází na stůl jedno téma za druhým, v závislosti na tom, co zrovna je in, v závislosti na tom, co se zrovna objeví jako akutní téma, někdy to je v pořádku, protože může politik počítat s tím, že přijdou povodně? Asi může, ale nejspíš nepočítá. Když ty povodně přijdou, tak se prostě mění algoritmy rozhodování a změní se i politické priority, to je pochopitelné. Čili někdy bych politiky nevinil z toho, že zjednodušeně řečeno neplní své sliby. Ale v naprosté většině případů jsou tyto nové události těmi povrchními, spíše marketingovými bublinami, ve kterých se snaží politik, rada města zaujmout bez ohledu na to, co sliboval, nebo slibovala. Žijeme v jakémisi politickém nihilismu, v politickém samosprávném světě, ono to samozřejmě platí i o velké politice a o té největší už to platí dvojnásobně. Tou největší mám na mysli evropskou politiku. Takže, pokud na tuto politickou konsonanci nebo jakousi enchantability, slib, zodpovědnost za něj, delegovaná pravomoc nebo moc, naplněný slib, volič zatleská nebo nezatleská a politik se uchází v dalších volbách o jeho přízeň opět. Pokud rezignujeme na tuto politickou enchantability a necháme tyto věci žít v jakémisi nihilismu, ve kterém jsme čím dál tím více ponořeni, tak pak ta moje úvaha a hypotéza nenajde nějaký rozumný vysvětlení nebo nemá se o co opřít. Ale pokud nerezignujeme na tento politický nihilismus, tak pak si dovedu představit a byl jsem účasten mnoha jednání, několik desítek takových debat, kde, i když třeba v druhém či třetím řádu pozornosti tam bylo to pragmatické téma „Co je pro mne nejvýhodnější?“ nebo „Co je pro nás, jako politickou stranu nejvýhodnější?“, jestli jeden, tři, pět, sedm nebo deset volebních obvodů, tak přesto tím prvním cílem a motivací bylo najít pokud možno co nejkompaktnější a nejkonsistentnější model, ve kterém počet volebních obvodů reprezentuje nějakou schopnost a kapacitu voličů v daném místě. Vůbec třeba sledovat, jestli se politické sliby dají naplnit, nebo jestli to byla jenom prázdná sláma. Takže tím legitimizují právo samosprávného orgánu rozhodnout si o počtu volebních obvodů v dobré víře, že rozhodují pro to, aby politika byla pro voliče srozumitelná. Politické předvolební sliby, protože ten počet volebních obvodů se týká toho okamžiku a momentu, kdy občan vstupuje do politického klání a ten, kdo se uchází o jeho přízeň, tak mu něco

nabízí. Je to takový obchod. Chci tím jenom říct, že tolik desítek prezentovaných debat v médiích a diskusích, tím hlavním a klíčovým argumentem, proč politické reprezentace, nebo statutární samosprávné orgány a pod jakým zorným úhlem rozhodují o počtu volebních obvodů. Kritika zněla na adresu: dělají to proto, aby to pro ně bylo nejvýhodnější. Musím se přiznat, že jsem zažil mnoho debat, kde to tak prostě a jednoduše nazvali. Na prvním místě říkám: počet volebních obvodů není dobré měnit každé volby, na druhé straně říkám: přesto je to zákonné právo dáno Ústavou České republiky politické reprezentace tak učinit, a když politická reprezentace tak činí, tak já legitimizuji toto její konání jako skutečně legitimní, jako možné a dokonce jako eticky správné, když jsou přesvědčeni, že nastavení, které bylo v minulých volbách, tak prostě a jednoduše si neplnilo to, co by plnit mělo, tzn. srozumitelnou nabídku pro voliče, občanské rozhodnutí koho zvolím, legitimní výsledek voleb a politickou enchantability, která garantuje to, co si politik vymyslí a naslibuje tak, že také splní, a když to nesplní, tak prostě bude „potrestán“ a příště zjednodušeně řečeno neuspěje. Čímž to všechno zesložitiuji. Mluvím teď o všech volbách, ve kterých jsem se já osobně angažoval a do kterých jsem byl vtažen, byť se musím přiznat, že jsem nikdy tohle nechtěl, nebavilo mě to. Nebavilo mě diskutovat, nebavilo mě hádat se se svými kolegy, jestli má být jeden volební obvod nebo jich má být deset. Vždycky jsem na jedné nebo na druhé straně vnímal argumenty pro i proti, velká plachta, tisíc jmen, která nikomu nic neřeknou na straně jedné a na straně druhé zmatky nešťastných občanů, kteří mne potkávali na ulici a říkali mi: „Nám se moc líbí tato paní politička, kterou jsme viděli na billboardu nebo ve včerejší diskusi a my jí nemůžeme na té naší kandidátní listině najít. Ona tam není.“ Já jim odpovídal: „Ona tam skutečně není, protože ona kandiduje do zastupitelstva příslušné městské části, např. na Praze 1 nebo na Praze 10 a vy ji tedy skutečně na těch vašich plachtách nenajdete, protože my jsme tady na Praze 3.“ Jinými slovy na otázku: Počty volebních obvodů mají se měnit, nemají se měnit říkám: „Dělá se v tom pro voliče nepořádek, nemůžou si na to zvyknout, jednou je to tak, podruhé tak, jsou zmatení, často pak jsou neplatné hlasy, samosprávy to stojí spoustu úsilí a koneckonců i politiky to vysvětlit občanům, proč je to jednou tak, podruhé zase jinak, a jak je to tentokrát, a že se to dělá jinak než, jak se to dělalo před čtyřmi lety. Myslím si, že není dobré, aby se to měnilo. Na druhou stranu: „Co je vlastně správné?“ Má být jeden, mají být tři, má jich být deset? Když je to suchá los někde v Bílých Karpatech, kde žije 2000 lidí, pak to má pan Gazdík strašně jednoduché. Tam s tím nemá vůbec žádný problém, protože tam to neřeší, nemusí to tam řešit. Ale takové město, jako je hlavní město Praha, které je unikátní, a to bezpochyby, které není srovnatelné ani s Brnem, ani s městem na Moravsko-Karvinsku, na druhou stranu oni nemají ve stejný čas volby do

krajů a volby do obecních zastupitelstev. Je to velmi složité. Na Ostravsku budou mít krajské volby a za dva roky obecní volby. Kdežto my tady v hlavním městě Praze to máme najednou. Takže lidi tady v hlavním městě Praze jsou opravdu z toho zmatení. Jejich mentální schopnosti zatěžujeme poměrně hodně už touto realitou. Zjednodušil bych to, protože na jednoduchou otázku odpovídám složitě. Byl bych pro to nedělat změny pokaždé.

Nová otázka: Myslíte si tedy, že návrh, který je teď v procesu připomínkování vlády ČR a projednávání v Poslanecké sněmovně PČR k problematice počtu volebních obvodů je tedy řešením určitého nastavení systému fungování voleb v rámci komunální politiky? Daný návrh je koncipován tak, že by se v hlavním městě Praze volilo podle zákona o krajích, nikoliv o obcích, jak je tomu doposud, a bylo by uzákoněno, že hlavní město Praha je jeden volební obvod.

Neznám ten návrh, který předložil do Poslanecké sněmovny PČR Lukáš Manhart, jako tehdejší radní pro legislativu v součinnosti s tehdejším primátorem Tomášem Hudečkem nijak do detailu. Takže to těžko mohu kritizovat či obdivovat, ale musím se přiznat, že ať už jako poslanec nebo jako významný politik určitého časového období v politice, tak jsem samozřejmě návrhů na legislativní změny, týkající se voleb obecních zastupitelstev v hlavním městě Praze, či krajského zastupitelstva, jsem zažil skutečně mnoho. A musím se přiznat, byť třeba v jednom nebo ve dvou případech jsem dokonce byl předkladatelem, hlavní město Praha byla předkladatelem těch návrhů také, tak vždycky, když jsem se pak dostal do intimnějších debat o jednotlivých paragrafech a o souvislostech a kontextech, které by to mělo, tak jsem vždycky narazil a musel jsem dát za pravdu kritikům těch návrhů. Vždycky jsem narazil na naprosto racionální argumenty, ze kterých bylo patrné, že by to přineslo více škody než užitku. Takže předpokládám, že pánové, pokud nevytvořili nějaký legislativní zázrak, tak zřejmě s největší pravděpodobností čerpali z nějakých historických dokumentů, informací, textů a důvodových zpráv, které byli již v minulosti zpracovány. Obávám se, že ten jejich návrh dopadne jako vždy, a tedy, i když postaven na dobrém úmyslu zjednodušit to pro lidi, tak si v konečném důsledku myslím, že dopadne stejně, jako všechny ty návrhy předtím. Tu zásadnější změnu, tak k té se prostě nedostaneme. A v zásadě, když si uvědomíme tu provázanost a teď nechci říci, že na Vysočině není provázanost mezi funkcí zastupitelstva v Havlíčkově Brodě a Humpolci a mezi funkcí kraje Vysočina.

Nová otázka: V těchto oblastech, o kterých jste teď hovořil, existuje ale možnost, aby došlo ke klouzání mandátů?

Letos se změní zastupitelstvo kraje Vysočina a přijdou noví zastupitelé a budou dělat nové věci a nějakým způsobem vstoupí do rozjetého vlaku, který byl nějak inspirován bývalými členy zastupitelstva kraje Vysočina, ale i zároveň těmi, kteří vytvořili v nějakém lepším případě konsenzus o dopravně infrastrukturních stavbách městem Havlíčkův Brod. Teď přijdou jiní, proti sobě se postaví mandáty a kompetence. Na jedné straně budou odbory životního prostředí, dopravy a stavební úřady obce, respektive města a na druhé straně tady budeme mít to samé na úrovni kraje a budou se půl až tři čtvrtě roku hádat, než naleznou nějaký konsenzus. A když ho naleznou, tak budou členové zastupitelstva města v posledním roce svého funkčního období a už je nebude zajímat vůbec nic jiného než to, aby se připravili na další volby a obhájili mandát. Upřímně řečeno, přestanou pracovat a začnou dělat politiku. A dopravně infrastrukturní stavby nebo nějaké ekologické stavby, to už je v tu chvíli nepodstatné. Přesto na Vysočině to celkem funguje, a to i ve chvíli, když se mandáty překrývají. Ale v hlavním městě Praze si to velmi obtížně dovedu představit. Kdyby proti sobě šlo rozhodování kraje Praha v těch klouzavých mandátech proti obecním volbám do jednotlivých městských částí, tedy do velkých a do malých městských částí, z velkých městských částí, které mají přenesený výkon státní správy a z malých městských částí, které přenesený výkon státní správy nemají. Ale pak jsou tady ty krajské kompetence. S největší pravděpodobností by to mělo za vliv velmi složitou situaci, kdy by to ten politický algoritmus hledání shody napříč jednotlivých etážích samosprávních orgánů komplikovalo. Z mého pohledu je to ten největší problém, co by se nejspíš stalo, kdyby se kraj Praha seřadil vedle těch zbývajících 13 krajů a volby by v kraji Praha probíhaly podobně jako jinde, neřkuli si obtížně dovedu představit, že by si členové zastupitelstva byli ochotni zkrátit mandát na dva roky a nedovedu si ústavně představit, že by ústavní právníci nenapadli to, že si naopak prodlouží mandát o dva roky v případě, kdyby to nebylo zkrácení toho mandátu, ale prodloužení mandátu na šest let. To si nejsem jistý, jestli by Poslanecká sněmovna PČR k tomu měla z ústavních principů právo. Samozřejmě, že by bylo možné vytvořit hypotézu, že by to schválila ústavní většinou. Ale nejsem odborník na ústavní právo. Návrh do detailu neznám, ale pokud vychází z důvodových zpráv, které jsou historicky po roce 1990 k dispozici na městě, zpracované pro minimálně tři nebo čtyři návrhy, tak si myslím, že to nemá šanci na úspěch.

2) Jaký je Váš názor na rozhodnutí z roku 2014 o sloučení Prahy do jednoho volebního obvodu, který inicioval Tomáš Hudeček?

Nová otázka: Položím otázku jinak. Myslíte si, že důvody strany TOP 09, která iniciovala návrh jednoho volebního obvodu v roce 2014 v hlavním městě Praze, která měla největší zastoupení v tehdejší zastupitelstvu, byly politické a jejich zájmem bylo především udělat něco jinak než jejich předchůdci z ODS? Podle Vašeho názoru se chtěli odlišit a upoutat pozornost, protože věděli, že změny, které probíhaly v této problematice v předchozím období, nebyly dobré, lidé na ty změny špatně reagovali, anebo si myslíte, že byli přesvědčeni o tom, že tento model je skutečně ten nejlepší, nejideálnější a jediný správný pro voliče v hlavním městě Praze?

Tomášovi Hudečkovi do hlavy nevidím. Ale jedna věc je jistá. Tomáš Hudeček opravdu žil, už asi nežije tak úplně, ale hodně dlouhou dobu před volbami 2010 žil na 100% a poměrně hodně dlouho po volbách žil v paradigmatu, že vše, co udělal Pavel Bém, bylo špatně. A hodně moc velkou jeho motivací k rozhodnutí bylo hlavně to udělat jinak. Myslím si, že se to časem změnilo, že ta zkušenost ho změnila, že už ví, že všechno se špatně neudělalo, že spousta věcí se udělala dobře. Taky asi zjistil, že udělat a vůbec něco dokázat, v tom strašně složitém, politicko-mocenském a lidském časoprostoru, protože zastupitelstvo je strašně složitý organismus s tisícem názorů, myšlenek, potřeb, navíc změny v čase, možný zájem, včetně těch partikulárních, do toho volič, nějaká odpovědnost vůči voliči, do toho čas, protože o malých věcech rozhodnout můžete, ale ty nejsou pro život města a lidí důležité, tyto věci jsou a druhý den nejsou. Ale ty velké věci, ty jsou podstatné a důležité. Myslím, že také pochopil, že nejen něco udělat a postavit v tom dlouhodobějším hledisku je těžké, ale i něco zbořit je vlastně těžké. Myslím si, že exprimátor Tomáš Hudeček se trošičku poučil a spousta věcí by dneska dělal jinak. A myslím si, že hodně moc ta jeho motivace pro jeho konání zpočátku byla definována, že se musel odlišit a to sem tedy nepochybně patří. Tedy jeden volební obvod, protože předtím jich bylo více. Tomáš Hudeček kandidoval v roce 2010 jako jednička v sedmém volebním obvodu, pokud si pamatuji dobře. Nepochybně s pochopitelnou mírou politické nezkušenosti a s ohledem na politickou mladost TOP 09, především na té komunální úrovni, v Poslanecké sněmovně PČR už byla nějak strana etablovaná, ale na komunální úrovni se učila, měla našlápnuto, bylo pravděpodobné, že při volbách uspěje a samozřejmě pravděpodobnost, že při volbách uspěje se tedy dotýkala vnitrostranických debat, diskusí a sporu o to, kdo bude dělat co, kdo bude mít jaký mandát, kdo získá jaké kompetence, kdo se dostane do rady města, v těch politických organismech to před těmi

volbami tak prostě funguje, zvláště, když předvolební průzkumy ukazují, že ta strana jde nahoru. Troufnu si tvrdit, že to tehdy v TOP 09 vělo. Byť samozřejmě i ve stranách, které opouštějí svůj zenit, což byla v té době ODS, tak si myslím, že tam to nevře, protože to by byl také omyl, tam bylo zřejmé, že spousta lidí přijde o své živobytí, o své politické funkce, o práci, o existenci s budoucností. V zásadě vždy, když dochází ke střídání stráží, kdy se volební preference začnou houpat, destabilizují se a začne se ten politický algoritmus měnit. V tu dobu přichází čas revolucí. Naopak, když ten politický svět je usazen, politický svět se nemění, tak dochází k evokaci či evoluci, čímž se žádné změny nedělají. Jednoduše řečeno Tomáš Hudeček vstoupil do toho rozjetého vlaku nastupující revoluce a k ní samo sebou patří ty zásadní změny, které se prostě dělají od základu. To, co bylo v roce 2006, to rozboříme, tehdy bylo pět volebních obvodů, pokud se dobře pamatuji. Možná už se nepodíval na rok 2002, kdy byl jeden volební obvod a ODS tehdy taktéž měla rozhodující právo o počtu volebních obvodů. Co ale bylo ještě podstatnější, tak byla skutečnost, že on prostě potřeboval, aby ta kandidátní listina TOP 09 byla jasná. Muselo být jasné, kdo je jednička, dvojka a kdo je dvacet pětka nebo třeba čtyřicítka. To, co si rozhodně Tomáš Hudeček nepřál, bylo to, aby bylo po Praze pět jedniček, které se potom budou dohadovat o tom, která je vlastně větší jednička, než je ta druhá a budou si stříhat losem. Díky jeho politické nezkušenosti, on si chtěl pohlídat ten svůj trůn. A bál se, že by mu ho mohl někdo jiný obsadit. V zásadě je to politicky nezkušené, může se to stát, i když: 1) je jeden volební obvod, 2) v těch usazených stranách hodně funguje samozřejmě nějaké charisma, vůdčí schopnosti, možná přesvědčovací nebo rétorické schopnosti, přirozená autorita toho člověka, stejně tak jako hodně rozhoduje v těch usazených stranách to, jaký dostane počet preferenčních hlasů, což dává někomu mandát. Jednoduše řečeno, když budu kandidovat, nebo když by Tomáš Hudeček kandidoval jako jednička a dostal X preferenčních hlasů a jako pětka by kandidoval někdo jiný, třeba Karel Schwarzenberg a dostal třikrát tolik hlasů, než Tomáš Hudeček preferenčních hlasů, tak kromě toho, že by Tomáše Hudečka přeskákal, tak by se také stalo, že by dostal legitimně úplně jiný mandát od voličů, než ta jednička a samozřejmě v té straně by se to začalo hodně houpat. Pochopitelně, asi Karel Schwarzenberg by nechtěl být primátorem hlavního města Prahy dle mého názoru, je to extrémní příklad, který jsem uvedl, nicméně k politickým algoritmům povolebního života usazených etablovaných politických stran tyto úvahy patří. V revolucích je to ale daleko složitější. Tam může po těch volbách čerit opravdu zejména cokoliv. Účelové koalice, strany, které se ještě neznají, neseděly spolu v žádné radě ani v zastupitelstvu, neznají se lidsky, rozhodnutí někdy padají ze dne na den nebo se odehrávají ve tři hodiny ráno a v osm hodin se už oznamují jako hotová věc sdělovacím prostředkům na

tiskové konferenci. Myslím si, že hodně významný důvod pro Tomáše Hudečka byl, že chtěl, aby to bylo jednoznačné, aby na začátku byla jednička a na konci byla sedmdesátka. A on tou jedničkou chtěl prostě být. To byl jeden důvod, proč jeden volební obvod. A není vyloučeno, že měl i ten znak jakéhosi politického étosu, že měl i ten nejčistší motiv, o kterém jsem hovořil, když jsem legitimizoval právo členů zastupitelstva si počet volebních obvodů změnit, protože jako prioritu budou vnímat argument jednoduchosti a srozumitelnosti. Jako největší kritiku se zaměří na jednu velikou plachtu, obsahující množství jmen, ve kterých se voliči nemohou vyznat. Znovu říkám, že ten politický svět je příliš barevný a strašně málo černobílý, abychom mohli říci, že jenom tento argument je správný a tento argument je špatný. Dovedu si představit, že v tu chvíli byl Tomáš Hudeček přesvědčený, že jeden volební obvod je správný. Pak samozřejmě ještě víme, že přepočítávání mandátů podle různých metod, tak ještě ve finále relativizuje tu povolební proporcionalitu zisků různých politických subjektů s ohledem na to, jestli se jedná o velkou stranu, která dostává 25% anebo se jedná o stranu, která se pohybuje na hranici zastupitelského mandátu a je realitou, že některé tyto matematické modely, zjednodušeně řečeno, které samozřejmě korespondují s určitým počtem volebních obvodů, tak pak vytvářejí ve finále zcela odlišné matematiky. Když si vezmeme jeden volební obvod, přepočítáme ho příslušnou metodou za definovaného volebního zisku těch politických stran a pak vezmeme sedm volebních obvodů a přepočteme to metodou definovaného volebního zisku těch příslušných politických stran, tak zjistíme, že v zastupitelstvu máme zcela jiné členy. Ony se ty poměry nezmění tak, že TOP 09, která má 16 členů zastupitelstva, tedy měla, než Tomáš Hudeček její řady opustil a někteří další jeho kroky následovali, ANO má 17 členů zastupitelstva, ODS, ČSSD a Trojkoalice má každý osm členů zastupitelstva, ono se to nezmění tak, že by TOP 09 měla osm členů zastupitelstva a ODS 16 členů zastupitelstva, to tak není. Ale změní se to tak, že se do zastupitelstva dostane velká strana, která jeden mandát ztratí a dostanou ho třeba zelení nebo ho dostane nějaký jiný politický subjekt. A v té povolební matematice to udělá změnu jednoho nebo dvou mandátů. A vidíme, co to udělá. Poslední jednání zastupitelstva, předchozí nebo listopadové jednání pražského zastupitelstva nám ty důsledky ukazuje, co jeden mandát dokáže udělat. Přesně kvůli tomu jednomu jedinému mandátu se ty politické strany nejsou schopny dohodnout s tím, že není jasné, kdo má vlastně většinu. Většinu dnes má tvořit 33 mandátů a paradoxně i takováto „drobnost“ v konečném důsledku může být velmi důležitá. Nelze tedy toto zjednodušit tím, že to je nevýznamné, jestli se tam dostane o jednoho zeleného méně či více a jestli je ta dominantní a silná politická strana o jednoho nebo dva mandáty slabší. To je vlastně hodně důležité, může to být hodně důležité.

Nová otázka: Bavíme se ale zcela o něčem jiném, když vznikne situace po volbách v roce 2006, kdy ODS získala 54% hlasů ve volbách a přepočteno na mandáty to bylo skoro 61% a tím nastala vláda jedné strany. Tehdejší lídr ODS si vysloužil přezdívku autoritativního politika typu Lukašenka. Nebyl to určitě jediný důvod pro přezdívku, ale ta dominance jedné strany má podle Vás i nevýhody?

Určitě vláda jedné strany má v konečném důsledku své nevýhody. A my jsme si jich byli vědomi. I přesto, a proti vůli rodné strany ODS byli přizváni do vedení města zelení a evropští demokraté, protože strach z té koncentrované moci ODS byl ohromný. Pokud vidí člověk alespoň za jeden roh a já si myslím, že jsem viděl nejméně za dva rohy, věděl jsem, že to skončí strašným problémem. Na druhou stranu a zjednodušeně řečeno, když jsme byli vítězi, měli jsme politickou autoritu a získali jsme moc, tak jsme měli mít možnost tu moc uplatnit v reálném životě. To je základ té enchantability, spočitatelnosti těch mých politických slibů a závazků, které, když jsem dobrý, tak mi to spočítají voliči v dobrém, když jsem špatný, tak mi to voliči spočítají ve špatném a půjdu do věčných lovišť. Což je dobré, protože, když ten politický vítěz, ten subjekt má tu reálnou moc, tak se nemůže na nic vymlouvat, vyhrál jsem, ale jen o jeden hlas, tak se podívejte, my nic nemůžeme. Paní Adriana Krnáčová může říkat: „My ale nemůžeme, já nejsem schopna nic rozhodnout, nekritizujte mne za to, že tady nepostavím žádnou velkou stavbu, nekritizujte mne za to, že nejsem schopna se vypořádat s nějakým eMoney Services, kteří mne vydírají a chtějí 600 milionů, to nejde a neumím to, protože k tomu nemám politickou moc“. A ona má pravdu. Ona k tomu fakticky nemá politickou moc. Proto taky některé volební systémy vytvoří jakýsi bonus a ve chvíli, kdy vyhraje strana o 1% nebo jeden mandát, tak k tomu dají ten bonus, aby mohla vládnout. Ze všeho nejhorší se učíme novodobé politické historii, ale můžeme jít do první republiky, skutečně můžeme jít do historie, tak se učíme, že nejhorší ze všeho jsou nevlády. Ty jsou dané nikoliv osobností, personální slabostí těch politických protagonistů, ale absencí té politické moci, která je daná křehkostí těch povolebních výsledků. Proto některé volební systémy nabízejí ty politické bonusy, vidíme to okolo v demokratických zemích, tam to přesně funguje s tímto étosem. Vyhrál jsi o málo, ale vyhrál jsi, tady máš politický bonus a vládni. Až příště vyhraji, třeba o málo, tak budu mít ten politický bonus zase já. Jestli tohle všechno Tomášovi Hudečkovi běželo hlavou před těmi šesti lety, myslím si, že asi ne, protože ty zkušenosti neměl a s velkou pravděpodobností motiv číslo jedna byl: odlišit se od Pavla Béma a tudíž

přijít s něčím novým pro lidi, dostat do předvolebního marketingu nějaké téma, děláme jeden volební obvod proto, abychom vám nabídli bonusy toho jednoho volebního obvodu, což je samozřejmě malá politická lež, protože stejně tak někteří argumentovali čtyři roky předtím pro více volebních obvodů, měli také argumenty pro to, že to nabízejí voličům právě z důvodu, že to pro ně bude přehlednější jinak. Myslím si, že tam bylo v roce 2010 významné rozhodování kolem transparentnosti politického mandátu uvnitř TOP 09, kdy bylo jasné, že uspějí a s velkou pravděpodobností se stane, že toho primátora budou mít. Tehdy ODS porazili o několik málo %.

3) Je možné v rámci měnícího počtu volebních obvodů vnímat danou skutečnost jako podezření na účelovost?

Účelovost je často u těchto rozhodování. A ono je to strašně moc determinováno tím, jací aktéři jsou u toho stolu. Jsou tam ti, kteří přemýšlí pregnančně pragmaticky, chceme vyhrát, tohle je pro nás výhodnější, tohle zvolíme. Jestli si to zaslouží odsuzující a moralizující kritiku, i když se nám to nelíbí, těm, kteří na to koukají, tak je to dovoleno a je to funkční. A výhra je čestná. I když se hraje nehezky a neatraktivně, tak výhra je čestná. Je velmi těžké tu účelovost odsoudit, byť z toho či onoho návrhu „čouhá jako sláma z bot“. Z pozice intelektuální nebo politologické či jiné to odsoudit můžeme a já si to dneska můžu dovolit hodnotit s odstupem, kdy jsem byl účasten desítek takovýchto debat, kde jsem tu účelovost prvoplánovou jasně viděl a mne se vždycky striktně nelíbila, ale v konečném důsledku je nástrojem legitimního získání moci.

Nová otázka: Líbí se Vám účelovost?

Nelíbí.

Nová otázka: Myslíte si, že je účelovost správná?

Je správná. Základní algoritmus politické strany není „hrát dobrý fotbal“, ale vyhrát.

Nová otázka: Za jakoukoliv cenu vyhrát? Sám říkáte, že se Vám ta účelovost vůbec nelíbila.

A proto říkám, jedna věc je „líbí“ a druhá věc je „co je správné“, tzn. co je asi z morálního hlediska akceptovatelné a třetí věc je „co je zákonné“. Říkáte: „za jakoukoliv cenu“, tak za cenu nezákonnosti rozhodně ne. Mne se to nelíbí, ale je to legální a myslím si, že z hlediska

politického pragmatismu a naplnění základního imperativu a ten je vyhrát, takže se mi to nelíbí, ale považuji to z hlediska naplnění základního politického cíle, kterým je vyhrát za logické, že ta politická strana do toho jde. A říkáte to správně, někdy je to vážně za každou cenu.

Nová otázka: Když jste se v tom tehdy cítil nekomfortně, nelíbilo se Vám to, nechci být příliš osobní, přesto, proč jste v tom procesu tedy byl a setrval?

Můžete dělat dvě věci. Mnoho věcí se vám v životě nelíbí, a přesto v tom procesu jste. Nezbyvá vám nic jiného, než v tom být, protože máte nějakou odpovědnost, a protože do toho vašeho rozhodování a uvažování zasahuje nejenom to, jestli se vám to líbí, ale desítky dalších úvah, co by bylo kdyby, jestli to je moudré, rozumné a jestli je to správné. Ty hlediska nejsou jenom, zda se nám to líbí a nelíbí, v politice je to stejné, jako v životě. Musím říci, že jsem se třeba bránil, když jsem měl pocit, že je to přes hranu a byl jsem svědkem a účasten řady debat, kdy už to bylo hodně přes hranu, např. když jsem chtěl diskutovat o malých stranách zjednodušeně řečeno, které se v některých těch volebních modelech neměly šanci najít v zastupitelstvu a mají menší šanci, než v těch jiných. I v metafoře dochucování jídel několika druhů koření, kdy i malé množství dokáže změnit to, co vytváříte, se můžeme dívat na roli malých stran v demokratických samosprávných orgánech. Pro mne osobně to bylo velmi zajímavé, malé strany byly nejenom kořením, protože přinášely nějaké ne třeba úplně etablované názory, tím pádem inspirovali, konfrontovali, provokovali, dynamizovali práci, pro mne ji ztraktivňovali. V řadě těch debat jsem je nejenom osobně bránil, ale byl jsem navíc ještě úspěšný. A to už za to stojí. Aby měl někdo právo veta v politických stranách, jako byla ODS, to se tam nenosí, ale řekněme neformální autoritu jsem měl a používal jsem ji. Mohl jsem si dovolit být autoritativnější. V naprosté většině případů jsem to nechával na druhých. Ono to není to podstatné, co udělá tu politiku dobrou politikou. Já jsem se vždy snažil svou energii směřovat tam, kde jsem měl pocit, že je to důležité a tam, kde jsem to považoval za méně důležité, nechci říci nedůležité, to bych lhal, ale za méně důležité, tak jsem to nechával na jiných a delegoval jsem kompetence, tak čtyři nebo pět týmů, které byly zaměřené na přípravu volebního modelu před volbami. To nebylo uvnitř ODS, nikdy jsem nebyl členem tohoto orgánu, který měl vymyslet ten finální návrh, přinést ho do rady a následně do zastupitelstva. Mohu to interpretovat jako rozdělení odpovědnosti, kompetencí, delegování pravomocí, protože jeden člověk nemůže dělat všechno, to prostě nejde. Navíc byly věci, které mne bavili a které už méně, do kterých jsem svou energii nechtěl investovat.

Ze sociálně psychologického hlediska se to dá interpretovat jako, že se nebudu zabírat pragmatickými debatami, co je pro nás jako stranu nejvýhodnější nebo od té zodpovědnosti uteču a budu dělat jiné věci. Dá se to hodnotit z několika úhlů, jak jsem právě ukázal. Dneska to nemám zatíženo jasným názorem, jestli to bylo dobře nebo špatně. Myslím si, že do předvolební debaty patří a vždycky bude patřit kompetence ústavou daná, zákonem daná je, zastupitelstvo má právo si rozhodnout a pragmatičnost v tom chování je vždycky naprosto logická a pochopitelná. Často není hezká, nicméně je zákonná a o té správnosti či morálním imperativu. Z našeho pohledu, když už jsme mimo, já se na to koukám jako bývalý praktik a dnes navíc jako občan, tak úplně správné to není, na druhou stranu z hlediska imperativu fungování politických stran se vlastně člověk nemůže chovat jinak.

4) *Co Vás vedlo k tomu, že jste napomáhali při rozhodování o změnách počtu volebních obvodů?*

Na to jsem už vlastně odpověděl. Legitimita, ústavní právo samosprávy o tom rozhodnout, to, že se vždycky objevila někdy s větší, někdy s menší naléhavostí, a pak se naléhavost často objevuje v přirozených cyklech, v těch evolučních cyklech, kdy je naléhavost poptávkou po změně, uděláme to jinak, předtím bylo sedm, tak teď bude jeden volební obvod nebo obráceně, předtím byl jeden, tak teď bude deset volebních obvodů. V těch evolučních změnách většinou vítězí, či spíše má tendenci vítězit nějaký konzervativnější přístup, nedělat velké změny. Ale v okamžiku, kdy ta poptávka přijde a objeví se návrhy, tak to vždycky bylo, v radě se objevily dva nebo tři návrhy, tak nezbylo nic jiného, než se začít rozhodovat pro jeden, druhý nebo třetí návrh. Tomu samozřejmě předcházela vždy nějaká politická jednání, na klubech zastupitelstva, někdy se ty návrhy dokonce projednávají na politických grémiích strany nebo je projednává vedení pražské strany. Pamatuji se, že jsme některé návrhy projednávali i na výkonné radě, možná dvakrát to bylo. Pak to samozřejmě přijde do nějakého vnitrostranického nebo mezistranického dialogu, diskutuje se o tom na různých grémiích a pak to přijde na rozhodování do rady, kdy nezbyde nic jiného, samozřejmě, že jsme měli i jinou možnost, ale já tuto možnost jako strategii neměl rád. Takže nezbyde nic jiného, než se pro některý ten návrh rozhodnout. Ta alternativní forma rozhodování byla např. návštěva toalety. To nebyl nikdy můj případ, ale znám takové, kteří v čase citlivého hlasování na radě nebo zastupitelstvu touto alternativní formou rozhodovali. V jednom případě to dokonce znamenalo, že se dotyčná dáma vyhnula trestnímu stíhání. Paradoxně tato forma rozhodování má fenomenální dohry. Já jsem se nikdy nezříkal politické odpovědnosti, možná, že to byla chyba, ale nedělal bych to nikdy, to je otázka povahy.

Respondent č. 7:

1) Považujete za správné, že se počty volebních obvodů stále mění, jak dokládá výše uváděná tabulka?

Jsem přesvědčen o tom, že když se dávaly dohromady podklady pro návrh zákona o obcích a zákona o volbách do obcí, tak existoval jasný důvod, proč se problematika počtu volebních obvodů tehdy diskutovala a nakonec byla do zákona také zahrnuta. Tím důvodem tehdy byla možnost volební obvodu geograficky upravovat, a to podle populace, zejména na etnickém nebo náboženském základě. Rozhodnutí, kdy se území hlavního města Prahy rozdělí na volební obvody, se významně ovlivňují subjektivní práva veřejnoprávního charakteru. Nepovažuji tedy za správné, že v počtu volebních obvodů dochází každé volební období ke změnám a jsem přesvědčen o tom, že pokud k těmto změnám dochází, tak jen na základě toho, že právě vládnoucí strana či strany využívají své politické moci a tím zneužívají možnost změny počtu volebních obvodů k dosažení svých vítězných cílů v nadcházejících volbách, pro které se počty volebních obvodů sestavují.

2) Jaký je Váš názor na rozhodnutí z roku 2014 o sloučení Prahy do jednoho volebního obvodu, který inicioval Tomáš Hudeček?

V zásadě nemám proti této iniciativě Tomáše Hudečka připomínek. Je to průhlednější systém, který zaručuje stabilní a jednotné přístupy u všech lokalit hlavního města Prahy. Jeden volební obvod byl v minulosti již několikrát praktikován při komunálních volbách na území hlavního města Prahy a dle mého názoru mu není co vytknout. Žádná politická strana v tomto systému není zvýhodněna, a proto jsem přesvědčen o tom, že jeden volební obvod v pražské komunální politice má do budoucna největší šanci na to, aby zajistil transparentnost napříč politickým spektrem.

3) Je možné v rámci měnícího počtu volebních obvodů vnímat danou skutečnost jako podezření na účelovost?

Osobně vnímám účelovým rokem jednoznačně rok 2010. V té době ODS hlavní město Prahu rozčlenila od centra ke krajům, aby se promísila různorodost volebních preferencí s tím, že lidé volí jinak v centru hlavního města Prahy a jinak na sídlišťích okrajových částí hlavního města Prahy. Do jednoho volebního obvodu byly tehdy seskupeny tak vzdálené oblasti, jako je Libuš a Klánovice nebo Staré Město a Zličín. Tehdy byla podána ústavní stížnost, ke které jsme se také my, jako politická strana připojili na stranu stěžovatelů. Po několika měsících bylo ústavním soudem nakonec ale potvrzeno, že volby jsou platné a k jejich zrušení nedošlo.

Jsem přesvědčen o tom, že tehdy došlo ke zneužití silného postavení ODS v hlavním městě Praze, aby bylo dosaženo výhodnějších výsledků pro možného vítěze voleb, nebo pro toho, kdo si myslí, že vítězem voleb bude.

4) *Co Vás vedlo k tomu, že jste napomáhali (nebo naopak nesouhlasili) při rozhodování o změnách počtu volebních obvodů v době Vašeho působení v komunální politice?*

Naše politické zastoupení v hlavním městě Praze, když se ohlédneme do minulosti, tak vždy v dané věci hlasovalo proti změnám počtu volebních obvodů. Zásadně jsme nesouhlasili s tímto nastavením. Neměli jsme však rozhodující právo, které by nám zajistilo zvrátit jakákoliv rozhodnutí, která byla učiněna v souvislosti s touto tematikou. Vyslovili jsme nesouhlas, diskutovali a argumentovali, ale opozice, ke které jsme se řadili, nám v tomto postavení nedovolovala výrazně ovlivňovat rozhodnutí politických stran, které měli uzavřenu mezi sebou koalici, nebo samotné vládnoucí politické strany.

Respondent č. 8:

1) *Považujete za správné, že se počty volebních obvodů stále mění, jak dokládá výše uváděná tabulka?*

Tato otázka směřuje spíše k filosofii. Jsou komunální volby spíše většinového, tedy lokálního systému, nebo jsou poměrného systému. Protože jeden volební obvod se blíží spíše tomu poměrnému volebnímu systému, zatímco více volebních obvodů se podobá spíše tomu lokálnímu. Když je deset volebních obvodů, tak je možné lidi poznat, ve městě, kde je jeden a půl milionu lidí a kandidátka má 65 lidí x 14 nebo 20 stran, tak je to 1300 lidí. V tom se pochopitelně nikdo nevyzná, je to nepřehledné. Zatímco, když je na kandidátní listině deset lidí x deset stran, tak je to 100 lidí, což už je pro přehlednost lepší. A jestliže se bavíme o tom, že volíme strany, což je poměrný systém, tak je výhodnější rozhodně jedna kandidátní listina. Volím pak stranu, tam je uveden lídr a podle toho volím. Nebo preferuji kroužkování, v tom individuálně vybírám kandidáty, co mne oslovují a volím mezi politickými stranami – v tom případě se jedná o pseudo systémový individuální model, a tam jsou výhodnější malé obvody. Samozřejmě, je to tak, že si nemyslím, že se všechno dělalo podle toho, jaké byly preference, spíše to bylo o tom, jestli byl nebo nebyl silný lídr. Většinová koalice, která byla u moci, tak rozhodla, že to bude tak či onak, protože měla nebo naopak neměla silného lídra. Klasický případ je rok 2006, kdy kandidoval Pavel Bém. Tehdy se jednalo o vyprofilovaného kandidáta, naprosto jasného, silného lídra, který bral i bonus na své jméno, byla to

neuvěřitelně populární politická postava, člověk, který byl magnetem na hlasy, lidi ho měli velmi rádi a identifikace s Pavlem Bémem v rámci poměrného systému byla evidentní. Byla politická strana ODS, v čele byl Pavel Bém a lidi volili Pavla Béma, a pokud by ho na kandidátní listině nenašli, tak je otázka, jestli by volili tu samou ODS. Ti lidé tehdy volili podvědomě, protože jeho jméno na kandidátní listině našli, a tím jejich volba byla jasná. To byl rok 2006. Druhou věcí je, že lokální princip je vidět u kampaně. Buď se postaví na jednom člověku, nebo se kampaň postaví lokálně a tedy na konkrétních tématech. Tzn., že se potom bere v úvahu, že např. Prahu 5 zajímají jiné problémy, než Prahu 14. Pokud tedy politická strana má zájem do svého předvolebního programu zapracovat zastavení např. Pražské radiály, tak je pochopitelné, že tento bod svého programu bude směřovat na obyvatele lokality, kterých se to týká i při své kampani. Ale pokud hovoříme o tom, zda jsou změny volebních obvodů dobře nebo špatně, tak co se týká hlavního města Prahy, je to specifické už v tom, že hlavní město Praha je obcí, ale zároveň i krajem. Hlavní město Praha spadá pod zákon o obcích, proto existuje možnost, aby se počty volebních obvodů měnily. Mělo by se říci, jestli se v hlavním městě Praze volí podle krajů nebo podle obcí, a pak je to na vůli politické reprezentace, která je právě u moci rozhodování. Potom se do této problematiky můžou promítat participace strany a ta konkrétní strana lidem umožní, aby si vybrali svého lídra, kterého znají, on zná problémy jejich městské části, žije tam, a tudíž ho trápí stejné problémy, jako jeho voliče. Anebo to lze udělat jednotně po celé Praze, i to může být důvodem. Ale souhlasím s tím, aby to bylo řečeno jednotně. Debaty se oddělí, rozhodne se, že v hlavním městě Praze se volí jako v kraji, podle jednotného systému a čistě. A musí se brát v úvahu i to, že hlavní město Praha má jedno specifikum. Na rozdíl od jiných hlavní město Praha koreluje s celostátní politikou. V hlavním městě Praze se skutečně velmi propojuje komunální politika s tou celostátní a velmi mnoho se ta celostátní propojuje do pražské politiky. Hlavní město Praha je kosmopolitní a celorepubliková, takže pokud bude jeden volební obvod, bude to vlastně znamenat, že se komunální volby budou značně podobat parlamentním volbám. Prvek většinového volebního systému znamená, že více volebních obvodů, pokud má některá strana lepší preference, protože žijeme stát ve státě, kde lidi jsou poučení 40 let komunismem, tak na druhou stranu, v demokratickém státě, který je součástí Evropské unie, tak pravděpodobně tady jedna strana usurpuje čtyři roky – viz v hlavním městě Praze v roce 2006, kdy ODS vyhrála a v roce 2010 byla druhá, tak to neznamená, že to tady ovládne a bude tady vládnout. Stabilita vládnutí, když si vezmeme, že měla tehdy 42 mandátů, ale také absolutní odpovědnost je zcela jiná, než když po volbách v Zastupitelstvu hlavního města Prahy se objeví pět nebo sedm politických subjektů a každý směřuje zcela

jinam. Jinými slovy, rozdělení volebních obvodů znamená, že když je strana dominantní, tak získá více mandátů a rozdělení jedné kandidátní listiny bude vždy znamenat, za předpokladu, že nějaká politická strana nezíská 30% mandátů, jako získala třeba ODS 53%, tak znamená větší stabilitu. Samozřejmě, že tam jsou rizika, podezření z různých manipulací, ovlivňování, klientelismu, nepotismu, korupce, když je tam jen jedna politická strana, na druhou stranu je tam čtyřletá stabilita a pokud se primátorem hlavního města Prahy stane člověk vítězné strany, tak za čtyři roky se může každý zeptat, co za ty čtyři roky působení ta politická strana udělala. Zatímco koalice už je problém. Určitě to tedy přináší větší stabilitu, větší zodpovědnost pro voličskou základnu. I toto je aspekt, a když ODS měla ve své době silnou podporu, tak to umožňovalo vyšší počet mandátů, byť to nehrálo nějakou fatální roli. Na druhou stranu to mohlo znamenat, že u těch lokálních stran a uskupení se prohlubovala ta spodní hranice prostupu. Nebyl problém s mandátem, spíše s tou spodní hranicí prostupu, že bylo potřeba sedm, osm procent mandátů, oproti těm pěti procentům, což není ale nedemokratický, zákon to umožňoval, nebylo nic přestoupeno a porušeno, nebylo nic protizákonného, nicméně i tento aspekt tam mohl hrát roli, že lokálně to bylo znemožněno. To už je ale marginální dopad toho všeho. Dnes říkám, ať je jeden volební obvod. Pokud by volby v roce 2014 měly více volebních obvodů, tak by se politická scéna neatomizovala, což je dopad toho, když je jeden volební obvod. Ale to je můj názor a mohu se mýlit.

Nová otázka: Jaký je Váš názor na počty volebních obvodů z pohledu voličů? Je lepší jeden volební obvod, nebo rozdělení na více volebních obvodů?

Pokud budu volit podle krajského systému, pak volím partaje, protože v rámci partají už nemůžu kandidáty zadávat, funguje to stejně, jako u parlamentních voleb, nebo volím jednotlivé kandidáty jako u těch obecních voleb, kdy můžu volit konkrétní osoby. Nemyslím si, že velká plachta je pro voliče úplně správná. Podle mne osobně je obecně daleko lepší volit menší počet členů obecního zastupitelstva, protože mne zajímají problémy městské části, ve které žiji a vím, koho volím. Principiálně jako pravicově smýšlející občan nebudu volit KSČM nebo ČSSD, ale mám nabídku liberálně až konzervativně pravicově zaměřených subjektů, kteří mi nabízejí program, a pak si chci vybrat mezi kandidáty. Je to složitější, záleží na tom, podle jakého systému se bude volit. Osobně chci vědět, koho volím. Navíc jsem člověk, který v politice působil a zajímám se o ni. Pro člověka, který chce volit konkrétní stranu, tak takový člověk toto neřeší. A většina populace to takto má i nastaveno a volí podle předvolebních hesel a slibů. Když bych volil podle zákona o krajích, tak zakroužkuji stranu a

v rámci té strany mohu paušalovat. Zatímco, když budu volit podle zákona o obcích, tak volím konkrétní osobu. Navíc, v hlavním městě Praze je politických stran a uskupení daleko nejvíce a tudíž z hlediska praktického má jeden volební obvod neuvěřitelnou nevýhodu. To je ohromná plachta 65 jmen x 20 subjektů a v tom prostě není možné se vyznat. Je to obrovský soupis jmen. Potom je určitě lepší, aby to bylo podle partají. Myslím si, že jeden volební obvod je správný. K hlavnímu městu Praze se však musí přistupovat jako ke specifickému městu, které je značně provázané se svými městskými částmi. Změny procházely neuvěřitelnou kritikou, rozumím tomu, a proto říkám, ať je jeden volební obvod. A rozumím také argumentům, že pro voliče je to jednodušší, lepší, transparentnější a je to v podstatě nezpochybnitelné. Už jenom z těchto důvodů si myslím, že by měl být jeden volební obvod. Je to správnější, podle toho, jak to vnímají voliči, ten trend je takový, že by odpovídal tomu, co chtějí. Přijdou tím o možnost výběru konkrétní osoby a budou zcela jasně volit partaje, protože v tom počtu jmen, který před sebou uvidí, nebudou nikoho konkrétního hledat. Zatímco u kandidátních listin, které budou složeny z 200, 250 jmen, tam existuje vysoká šance, že voliči se budou snažit najít konkrétní osobu, konkrétního kandidáta. Ale i vzhledem k apatii voličů jsem přesvědčený, že většina z nich nekroužkuje při volbách. Takže pokud si uvědomím všechny aspekty, souhlasím s jedním volebním obvodem, byť to bude znamenat stranickost kandidátní listiny.

2) *Jaký je Váš názor na rozhodnutí z roku 2014 o sloučení Prahy do jednoho volebního obvodu, který inicioval Tomáš Hudeček?*

Návrh, který předložil Tomáš Hudeček, předložila už ODS před ním v minulém volebním období. Tomáš Hudeček tehdy sázel na to, že nejpopulárnějším byl Karel Schwarzenberg a nejsem si zcela jistý, že by TOP 09 a Tomáš Hudeček inicioval to samé, ale pravda je taková, že po těch všech peripetiích, po těch letech debat a diskusí jednou provždy to nějak vyřešit a zakončit je správné. Třeba by bylo správné udělat pět volebních obvodů v hlavním městě Praze a volilo by se stále stejně, ale je to složité, protože by se stále musela dělat analýza těch obvodů. Takže jeden volební obvod do poměrného volebního systému, bez možnosti výběru osobnosti do čela. Bude to podle zákona o obcích, bude to svazující tím, že bude jedna ohromná kandidátní listina a mne by velmi zajímalo, jaké byly pohyby v těch počtech velkých kandidátních listin. Podle mne naprosto minimální. Podle té empirické zkušenosti, kdy se stále před volbami, během voleb a po volbách vedly diskuse o tom, co to způsobilo, přepočítávání, každý, kdo byl neúspěšný, tak to napadal, myslím si, že bude lepší, když se jasně řekne, jak to přesně bude, nemůže s tím už nikdo potom hábat. Alespoň se tak

zbavíme debat, co bylo nebo naopak nebylo demokratické a v čem konkrétně. Když se podíváme na ústavní stížnost po volbách roku 2010, která trvala čtyři měsíce, neustále znejišťování, tak bude řešením jasné stanovisko, závazné a neměnné. A stalo se toto téma i předvolební rétorikou, kdy diskuse o počtu volebních obvodů jsou žhavými tématy. V hlavním městě Praze by se mělo vyslovit, jak to bude pro celou Prahu závazné. Ostatně, i na městských částech je to také jinak. Např. Karlín má zcela jiné problémy, než Ďáblice. Když se řekne, že volební obvod se rozdělí na Karlín a Ďáblice, tak Karlín má jiné problémy, než Ďáblice a naopak ke Karlínu by mohla náležet Libeň. Z toho důvodu zastávám názor, ať je to jednotné. Proč o tom ale hovořím s určitým despektem je, že hlavní město Praha by mělo mít větší pravomoci, mělo by to být blíže vládnímu systému. Když bude systém v hlavním městě Praze volen jako je na krajích, tak omezení, že člen rady musí být z důvodu toho, že to není vláda, není to regionální vláda, ale stále zastupitelstvo, tak to značně limituje. A říkám si, proč by všichni členové vlády museli být členy zastupitelstva. Proč by si nemohl primátor vybrat jako svého např. ekonomického náměstka rektora Vysoké školy ekonomické. Ale to už směřujeme k tomu, že by měla být přímá volba primátora a s tím spojené další kroky, které však nesouvisí s položenou otázkou o počtu volebních obvodů. To už je ale problematika nastaveného celého systému v naší zemi. Říkám, ať je jeden volební obvod, ať se vše zruší, už před několika lety jsem na toto přišel, když se vrátím k tomu, co to způsobilo v roce 2010, půlroční debata ústavního soudu, jestli jsou volby platné či nikoliv, přepočítávání. Jsem pro, ať se to nastaví na jeden volební obvod, ale zároveň říkám, že k tomu je potřeba udělat ještě další krok, a to krok B.

3) Je možné v rámci měnícího počtu volebních obvodů vnímat danou skutečnost jako podezření na účelovost?

Asi ano, ale je to zejména o tom, jak ta konkrétní politická reprezentace k tomu přistupuje. Samozřejmě, že je možné v tom vidět i tento důvod a proč jsem tedy přesvědčený, že by měl být jeden volební obvod. Ať bude jakýkoliv krok, dva nebo tři učiněny, vždycky tam bude podezření z účelovosti, ať z těch či oněch důvodů. A můžou k tomu vést skutečně zásadní důvody, kdy ten, kdo to předkládá, chce, aby lidi měli lokální možnost vybrat si své reprezentanty. Ať je zastupitelstvo složeno z těch, které si vyberou občané. A taky je v tom problém, že politické strany nutí lidi vybírat z toho širokého spektra. I já jako volič si chci vybrat svého zástupce, který žije v městské části, rozumí problémům, které jsou v dané oblasti, a nechci, aby moje zájmy hájil člověk, který tam nebydlí, a tudíž nic o mé městské části neví. Je tedy možné v tomto modelu vnímat účelovost a také se to dělo. Každý, kdo

potřeboval nějaký další argument pro volební neúspěch nebo se mu nelíbilo finální složení zastupitelstva, tak to napadl pro účelovost. Takže, samozřejmě, je to možné vnímat jako účelovost, a je to tak i vnímáno, a proto je potřeba nastavit systém na jeden volební obvod, aby se to odstranilo, a jakékoliv volby už nebudou napadeny. S tím souhlasím.

4) Co Vás vedlo k tomu, že jste napomáhali při rozhodování o změnách počtu volebních obvodů v době Vašeho působení v komunální politice?

Myslím si, že lokálně, když máte nějakou politickou stranu, ve které máte známá jména, a v mém případě to platilo v dost vysoké míře, když jsem někde kandidoval, věděl jsem, že když tam jsou neznámá jména, tak mám větší šanci na to se prosadit. Navíc je potřeba přihlédnout k tomu, že zastupitelstva se měnila, každé volební období to právě proto bylo jiné, jednou to byl jeden, pět nebo třeba sedm volebních obvodů. Vždy ty počty byly dány tím, jaká politická reprezentace tam byla a co si myslela. Bylo zásadní, jestli si politická strana myslela, že je správné, aby to měli lokální lidé, nebo naopak a raději zvolili řešení s jedním volebním obvodem. V roce 2006 prosadil Pavel Bém jednu kandidátní listinu a bylo to správné politické rozhodnutí a nikdo netušil, že bude mít tak drtivý úspěch, jaký tehdy jako lídr měl. Ale tak to prostě je. Ta debata byla tehdy o tom, jestli to je správné nebo není. Samozřejmě, že vždycky každá politická strana a každý politický subjekt, pokud bude mít možnost volby, bude zvažovat to, co je pro ni výhodnější. A vždycky se to dělo. Jedním z aspektů bylo, co je výhodnější, jestli jeden, tři, pět nebo sedm volebních obvodů. Ale nejen z důvodu volebního výsledku, ale i z důvodu známosti lídrů, nebo naopak nebylo žádné centrální téma, které bylo silné a mohlo by zaujmout, ale existovala lokální témata, která se našla a měla šanci zaujmout a přitáhnout, i toto vše se řešilo. Vždycky tam tyto aspekty jsou a vždycky to tak i bylo.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jana Soběslavská

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Komunální volby v hlavním městě Praze se zaměřením na problematiku
volebních obvodů

Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh: 77

Celkový počet stran příloh: 29

Počet titulů českých použitých zdrojů: 26

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 38

Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Novotný, M.A., Dr.